

3/94

KARENSSI-SANOMAT

Hiljaisuus ja huuto

Kun työttömät ovat hiljaa, sitä kummastellaan. Kun työttömät huutavat, sitä paheksutaan. Työttömien mielenosoituksissa syyskuun lopulla hiljaisuus alkoi vaihtua huudoksi. Mitä huudon jälkeen, sitä pohdimme tässä ja tulevissa numeroissamme. Sano on vapaa työttömille itselleen ja kaikille asiasta kiinnostuneille tahoille. Jotakin on tapahtumassa, sillä näin ei voi loputtomiin jatkua.

Help Finland's Unemployed

Finland's unemployment rate is Europe's largest; 19% of those over 25 years of age and 32% of 16-25-year-olds are unemployed and the situation is getting worse.

WOULD YOUR HELP US?

Contributions are most easily sent as money or food packages.

Money gifts: PSP, Bank account no: 800014-7029366

Packages: Finland's Unemployed
% Helsingin työttömät ry
Fredrikinkatu 65, B
00100, Helsinki, Suomi/Finland
Tel: 360-0-650-2134

More Information: USA tel: 203-263-0504.

If you prefer a particular locality for your donation, let us know — We'll see that they get it.
Your generosity will guarantee us a Thanksgiving and a Christmas.
Thanks for your gift!

The Finnish American Reporter
Box 549, 1411 Banks Avenue, Superior WI 54880

Dollariapua työttömille?

Utistomisto Reuterin välittämien leipäjonojuttujen lisäksi tiedot Suomen massatyöttömyydestä ovat kantautuneet rapakon taakse.

Amerikansuomalaisissa lehdissä julkaistuissa ilmoituksissa tarjotaan mahdollisuutta auttaa Suomen työttömiä raha- tai ruoka-avustuksilla.

Raivaaja-, Amerikan Uutiset- ja Työmies - Eteenpäin -lehdissä julkaistuissa ilmoituksissa kerrotaan Suomen työttömyyden olevan Euroopan suurimpia ja edelleen kasvussa. Lahjatiiliksi ja -osoitteeksi ilmoitetaan Helsingin Työttömät ry:n tiedot.

Aika näyttää, tuleeko apua Amerikan maalta. Vai tuleeko sitä yleensä mistään?

Terveyttä kaikille-työttömillekin
s.16

Olen miettinyt pitkään, kenelle kuuluu työttömien terveydenhoito, sanoo opettaja Leila Honkala.

Lassi lauloi ihmis-oikeuksista
s.4-5

Työttömien ihmisoikeuspäivillä puhuttiin mutta myös laulettiin. Trubaduuri Lassi Mettälä loi lauluillaan iloa ja toivoa.

Työllisyyteen vai pankeille?
s.12-13

Työttömien mielenosoituksissa vaadittiin rahoja oikeisiin kohteisiin. Hämeenlinnan mielenosoituksessa oli vat mm. Lea Korttesmaa, ja Seppo Vainio Tampereelta.

Seuraava Karensisanomat ilmestyy helmikuussa. Lämmintä joulua ja valoisampaa uutta vuotta!

"Täytyy uskaltaa leikata"

Nämä sanat eivät ole satukirjasta eivätkä lasten päiväkerhosta, missä opetellaan saksien käyttöä. Nämä sanat on lausuttu pääministeri Esko Ahon (kesk.) ja opposition kansanedustajan Liisa Jaakonsaaren (SDP) suulla. Nämä kansasta vieraantuneet ja kansaansa yhteyden menettäneet poliitikot ovat kuitenkin työttömien, sairaskäyväiden, opiskelijoiden, eläkeläisten, työssäkäyvien ja vammaisten asioista päättämässä. Ikäänkuin uutena oivalluksena he ovat nyt päättäneet uskaltaa leikata!

Nämä puheet liittyvät työttömyyden alenemista pohtivaan ns. Pekkasen paperiin, joka julkaistiin syyskuun lopulla. Toimitusjohtaja Matti Pekkanen on itse ilmoittanut, ettei paperia pistota, vaan se on hyväksyttävä kokonaisuutena. Kuitenkin työttömyyden syiden etsintä kyseisessä paperissa on hapuillevaa, suorastaan huteraa. Keskeiseksi työttömyyden syyksi on kerrottu kokonaistuotannon pitkään jatkunut lasku, jonka syiksi puolestaan väitetään vientimarkkinoiden petämisistä, kilpailukyyn heikkenemisestä ja pankkikriisistä.

Mutta vaikka näin olisikin, miksi työttömyys jatkuu syvenevine seurauksineen? Vienti on pitkään vetänyt täyskierroksilla ja vientiä harjoittavien yritysten kilpailukyky on ollut huipussaan vuoden verran. Teollisuusyritysten yksikkökustannukset alenivat vuonna 1992 kahdeksan prosenttia, vuonna 1993 6,6 prosenttia ja kuluvalla vuodelle enustetaan neljän prosentin laskua.

Kaikesta huolimatta meillä on edelleen puoli miljoonaa työtöntä. Hyvä kilpailukyky ja vetävä vienti eivät ole tulleet työpaikoja, vaikka työryhmä uskoo edelleen näihin väittämiin. Kuinka on: vetäkö vienti välisistä?

Kaikki johtuu siitä, että Pekkasen työryh-

mä ei tunnusta sitä tosiasiaa, että kansalaisten kulutuskyvyn laajamittainen romahtaminen on keskeisin syy työttömyyden paisumiseen ja pitkittymiseen. Kulutuskyvyn romahtaminen puolestaan on seurausta nolalokratkaisuista ja kotitalouksien verokoorman kasvusta. Toisin sanoen niistä tempuista, joilla yritysten yksikkökustannuksia on alennettu ja hintakilpailukyky hinattu pilviin.

Työryhmä ei ole pohtinut sitä, mitä saataisiin aikaan mm. sillä valtion menojen nettolisäyksellä, joka ensi vuonna aiheutuu EU-jäsenyydestä. Tämä lähes 13 miljardin markan summa voitaisiin käyttää työllisyysmäärärahojen lisäämiseen. Valtion ensi vuoden budjetissa on palkkaperusteisia työllisyysmäärärahoja 2,9 miljardia markkaa. Niillä työllistetään 53 500 kansalaista, erityisesti nuoria ja pitkäaikaistyöttömiä. Mainituilla 13 EU-miljardilla työllistettäisiin välittömästi 240 000 työtöntä vuoden ajaksi. Kerrannaisvaikutukset huomioon ottaen yli 330 000 ihmistä saisi töitä, eli työttömien määrä alenisi alle 200 000:n.

Laskelma on karkea, mutta oikeuttaa kysymään miksi ja mistä rahaa löytyy pankkitukiin ja EU-jäsenmaksuihin, muttei työllisyyteen. Meidän ei siis olisi pakko leikata sosiaaliturvastamme, koska verotulojen kasvun ja työttömyysturvamenojen vähentymisen takia tämä lisäys palautuisi julkiselle sektorille. Kun elimme parjatussa Kekkosen ajan säätelytaloudessa, ei ollut puhettakaan tällaisesta joukkotyöttömyydestä. Jo ajatuksenakin se olisi ollut mahdoton. Siksi pitäisi palauttaa pääoma- ja rahoitusmarkkinoiden säätelyyn. Ns. hermostuneet markkinat on tervehdyttävä saattamalla ne asianmukaiseen hoitoon.

MIKKO IMMONEN

Media ja työttömät

Puolen miljoonan kansalaisen työttömyys on herättänyt maamme lehdistön puhumaan työttömistä ja työttömyydestä. Tosin tämä tapahtuu useimmiten "valittujen edustajien" eli ministerien, kansanedustajien ja muun valtaeliitin suulla. Kun pää- ja valtiovarainministeri ovat haastatellut "työttömät", on lehdistön ja muun median syytä mennä itseensä.

Työttömän oma ääni - yksilön tai yhteisön - lienee liian kova pala valtakiusuudelle. Onhan niin, että mikäli tuo monenkirjainen ääni saisi kuuluvan aseman, se asettaisi kyseenalaiseksi vallitsevan taloudellisen ja poliittisen järjestelmän. Poliittista demokratiaa väheksymättä ja hylkäämättä tuo ääni sekoittaisi vakiintuneen pakan joutuakseen täysin.

Ensi kevään eduskuntavaalien lähestyessä poliittiset ja etujärjestötahot yksi toisensa jälkeen ollaan nautitsemassa Pekkasarkkuun tavalla, joka toteutuessaan lakkaantaa maasta teoreettisenkin opposition. Jos näin todella käy, työttömien joukko on ainut merkittävä taho, joka voi jonkinlaisen opposition roolin ottaa hoitaakseen. Merkittävän, mutta tällä menolla mahdollisen tilanne.

Elleivät viestimet silloinkaan arvosta työttömiä muuten kuin valtaeliitin kautta, mitä virkaa niillä enää on. Lakkautetankko Hesari. Ylen uutistoimitus, TV:n Ajankohdainen Kakkonen, kirkollis-hallituksellinen Kotimaa tai päivänpolitiikan jaloissa pyörivät työväenlehdet? Mitä uutisia Reuter ja kumppanit välittävät maailmalle? Tämä on tietenkin kärsittävä ajatusleikkiä, mutta kerrankos se on fiktio muuttunut faktaksi.

Lokakuussa pidetyt työttömien ensimmäiset ihmisoikeuspäivät olivat lehdistön ja muun median valppaudesta. Kirkon tiedotuskeskuksen faxi ruokki päivien ajan noin 150 tiedotusvälinettä, mutta ravinnon vastaanotto oli heikko. Kuvaavaa on,

että kaksi valtakunnallista työväenlehteä ei julkaisut yhtäkään juttua päiviltä ja maan ykköskohdessa vain kaksi juttua ylitti uutiskynnyksen.

Mutta myös kiitoksen sijaa on. Ihmisoikeuspäivistä puheellon esimerkiksi maakunnallinen Keski-Uusimaa hoiti homman hienosti ja MTV:n kymppiutitit asiallisen tyylikkäästi. Kiitosmaininnan ansaitsee myös Keski-Uusimainen, joka pääkirjoituksessaan 31.10. arvioi työttömien järjestäytymistä ja profiilin kohottamista. Tapa, jolla lehti siinä tekee, kunnioittaa journalistin parhaita perinteitä ja arvostaa työttömien toimintaa.

Oma lukunsa on tamperelainen Aamu-lehti, jonka työttömän sivu sai ansaitusti tiedonjulkistamispalkinnon. Vaikka aiemmin viikoittain ilmestynyt sivu toimitetaan enää kerran kuukaudessa ja vaikka vastuu sen toimittamisesta on siirtymässä vaihtuvalle toimittajajoukolle, on syytä esittää kiitokset ja onnentoivotukset lehdelle sen rohkeasta ja valppaasta teosta.

Lähestyvän EU:n viides julkilausuman vapaus on työttömien vapaa liikkuvuus maasta toiseen. Ranskalainen Le Monde on ennakoitunut asian julkaistessaan Tukholman kirjeenvaihtajansa jutun Suomen työttömien järjestäytymisestä. Eikä Eurooppa ole koko maailma. Amerikan-suomalainen lehdistö kantaa huolta Suomen työttömistä kerätessään dollareita ja ruoka-apua aavan meren tälle puolen.

Ehkäpä myös suomalainen lehdistö tarvitsisi dollariapua, jotta se pystyisi kustantamaan toimittajiensa juttumatkat työttömien pariin. Millään direktiiveillä tätä ei ainakaan vielä ole kielletty.

HANNU OITTINEN

KARENSSISANOMAT
22.11.1994

Julkaisija
Työttömien valtakunnallinen yhteistoimintajärjestö TVY ry

Päätoimittaja
Mikko Immonen

Toimittaja
Hannu Oittinen

Taitto
Tuija Lautiainen

Toimituksen osoite
Vuolteenkatu 11,
33100 Tampere
puh. 931-2124 753
fax 931-2142 869

Painos 40 000 kappaletta

Painopaikka
Kangasalan Lehtipaino Oy
PL 28, 36201 Kangasala

Tämän numeron toimittamiseen ovat osallistuneet myös Tampereen Yliopiston Lehtityö 1-kurssin opiskelijat Maria Stenroos, Sari Salmela, Nana Kiiskinen, Minna Saloranta, Meri Mäkkylä, Mia Ratinen ja Mari Hietala, ohjaajana Esa Sirkkunen.

Oikeudenmukaisuus turvattava kaikissa oloissa

Meille laajalti tuputettu näkemys, että sosiaalisuus ja oikeudenmukaisuus voivat toteutua vasta sitten kun "meillä on siihen varaa", ei saanut hyväksyntää Sosiaalipoliittisen yhdistyksen ja Lapin yliopiston järjestämällä työttömyyttä ja toimeentuloa pohtineilla päivillä. Syyskuun loppupuolella Rovaniemellä pidetty tapahtuma haki sinnikkäästi oikeudenmukaisuutta myös niukkuuden oloissa.

Päivien avajaisissa Sosiaalipoliittisen yhdistyksen esimies Jussi Simpura vaatikin julkista vastausta tuolloin tuoreisiin sosiaalianttasyttöksiin, jotka ovat kohdistuneet kaikkiin sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolustajiin. Simpuran mukaan ei ole valmista mekaanista vastausta kysymykseen yhteiskunnallisesta oikeasta ja väärästä.

Oikeudenmukaisuus on turvattava kaikissa oloissa, ja siihen tarvitaan avointa keskustelua, sanoi valtiotieteen tohtori Jussi Simpura.

Päivillä myönnettiin palkinto emeritus professori Olavi Riihisele juuri sillä perusteella, että hän on kaikissa oloissa kieltäytynyt pitämästä sosiaalipoliittikkaa menneisyyden jäänteinä ja yhteiskunnallisena rasitteena. Reaganilaisen ja thatcherilaisen "liberalismin" tien päässä on Riihisen mukaan umpikuja, koska mm. ympäristökriisistä tai väestöräjähdyksestä ei selvitty ilman tietoisia yhteiskuntapolitiikkaa. Se puolestaan edellyttää toisenlaisia arvovalintoja kuin nyt vallalla olevat.

- Liberalistiset teoriat yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemista

"luonnon avulla" voivat johtaa liian suuriin katastrofeihin. Ilman kansainvälistä suunnittelua finanssivirtoja ei voi ohjata, sanoi Olavi Riihisen palkintoa vastaanottaessaan.

Rakenteellinen sosiaalirippuvuus

Samana problematiikkaa työn ja sosiaaliturvan näkökulmasta pohtiva väittelyselityksensä apulaisprofessorit Asko Suikkanen Lapin yliopistosta ja Pertti Koistinen Tampereen yliopistosta. Onko mahdollisuudesta tullut ongelma, oli väittelyn lähtökohta.

- Meilläkin tutut puheet sosiaaliturvasta kurjuuden aiheuttajana ovat peruja kansainvälisestä keskustelusta. Sieltä meille kulkeutunut reservipalkan käsite, jota väitetään työhaluttomuuden syyksi, on pitkälti ideologinen väittäjä. Reservipalkkaväite ei pidä paikkaansa ainakaan Suomessa, jossa sosiaaliturvirippuvuuteen johtaa passiivisuuteen pakottava järjestelmä, ei suinkaan ylimoitettu sosiaaliturva tai yleinen työhaluttomuus, sanoi Pertti Koistinen.

Yhdessä Asko Suikkasen kanssa liki kymmenen vuotta irtisanomisten kohteeksi joutuneiden perheiden oloja tutkinut Koistinen ei pidä liian hyviä oloja vaikeuksien perussyyinä. Suomalaisen järjestelmän suurin vitsaus on tutkijoiden mukaan siirtyminen pysyvien työsuhteiden yhteiskunnasta satunnaisten työsuhteiden yhteiskuntaan. Näkemykset satunnaisuuden pysyvyydestä ovat to-

Sosiaalipoliittisen yhdistyksen palkinnon sai tänä vuonna professori Olavi Riihinen. Perusteluina oli, että hän on puolustanut sosiaalisen oikeudenmukaisuutta kaikissa oloissa.

sin vaihdelleet tutkijoillakin eri aikoina.

- Rakenteellinen sosiaaliturvirippuvuus on itseasiassa johtanut julkilausumattomaan kansalaispalkkaan. Tietoisestikin valittu kansalaispalk-

ka on riittämätön malli sosiaalisen kriisin ratkaisuksi. Tarvitaan työtä, oli Asko Suikkasen johtopäätös.

HANNU OITTINEN

Pauli Nevala lahjoitti mitalirahansa Teuvan työttömille

"Olen tehnyt tarpeeksi talkoita urheilun hyväksi"

Kolmetoista kertaa nimikkohölkänsä tuoton seuralleen Teuvan Rivakalle lahjoittanut keihäänheittäjä Pauli Nevala teki tänä vuonna poikkeuksen tavoissaan. Tokion vuoden 1964 olympialaisten kultamitalimies osoitti juhlarahansa Teuvan työttömille. Kun yhteiset neuvottelut seuran ja kunnan kanssa eivät johtaneet tulokseen, päätti Nevala asiasta itse.

-Ajattelin, jotta olen tehnyt talkoita urheilun hyväksi ihan riittämiin. Kun tiesin että työttömien toiminta on paljon rahasta kiinni, kysyin Tytti Aurulta että sopisiko jos lahjoittaisin rahat teille. Itseni ei ainakaan tarvitse hyötyä tästä juhlinnasta, perustelee Pauli Nevala valintaansa.

Enemmän kuitenkin pitäisi tapahtua, ja muuallakin kuin Teuvalla.

-Ison pyörän pitää pyörähtää. Ei me pelkällä pyykki-poikeollisuudella selvitä. Alihankinta pienyrityksissä odottaa suuryritysten syystä, arvioi Nevala.

Kaikista ei tule ammattilaisia

Tokion keihäskulta irtosi kovalla harjoittelulla kovan työpäivän päälle. Ainoat ruskeat kirjakuoret olivat TVL:n kasöörin tuomat tilipussit kaksi kertaa kuussa. Entistä lapiomiestä jurppii huippu-urheilijoiden verokyyneleet iltalehtien löpöissä.

-Mitä näistä oikein sanoisi. Kyllähän kaikkien kuuluu veronsa maksaa. Jo kolmekymmentä vuotta sitten puhuttiin ammattilaisuudesta, mutta kun nyt yhdestä kilpailusta saa tavallisen ihmisen vuoden pal-

kan, niin jotain tässä on pielessä.

Nevala toteaa urheilun olevan murroksessa kun perinteisten suomalaisten kesä- ja talvilajien paikan ovat ottaneet kaupallistuneet urheilulajit. Urheilu tähtää liaksi huipulle, vaikka kaikista ei voi tulla huippuja eikä ammattilaisia. Kun "palkka" tulee vieläpä etukäteen, nakertaa se niin yleistä kuin yksityistekin moraalilla.

-Hyvälle työntekijälle kuuluu hyvä palkka urheilussakin. Mutta kun vuoden palkan voi saada etukäteen tekemättä riittävästi palkkansa eteen, siitä ei hyvä seuraa. Rahalla ei tehdä urheilijaa eikä millään järjestelmällä. Niitä syntyy omilla ehdoillaan ja kovalla harjoittelulla, linjaa Pauli Nevala urheiluaatensa.

kimuksestaan, jonka hän arvelee heittäjän kiivasta väittelyä. Huu-haa-syytösten torjumiseksi hän puolustautuu etukäteen vertaamalla akupunktion nykyistä arvostettua asemaa takavuosien vähättelyyn.

-Kymmenen vuoden aikana kerättyneen tutkimusaineiston perusteella väitän, että ihmisen energia vaihtuu oikean ja vasemman puoliskon kesken säännöllisessä rytmissä. 21 vuorokautta energia on yhdellä puoliskolla, ja välillä on seitsemän vuorokauden vaihtotahti. Siitä selittyvät esimerkiksi monet selittämättömät urheilusuoritusten nousut ja laskut, sanoo Pauli Nevala.

Hän ei yritä pakottaa ketään näkemyskensä kannalle, toteapahan vain. Mutta niin hän teki juhlarahojensakin kanssa. Se mikä tulee, tulokoon sydäimestä.

Ihmisen rytmii on 21 plus 7

Mutta jotta loppu ei olisi liian siiloinen, kertoo Teuvan räväkkä tut-

HANNU OITTINEN

Pauli Nevala totesi, että hän on tehnyt talkoita urheilun hyväksi jo riittämiin. - Nyt on vuoro tukea työttömiä.

Näin se siis kävi. Rivakkaotteinen Nevala vaan kummastelee, miten aloite kohtasi myös vastustusta. Joidenkin mielestä kotonaan makailuvia työttömiä ei tarvitse enempää elätellä. Nevalan mielestä työttömien yhdistykselle annetut rahat menevät juuri "makailun" vastustamiseen, eli monipuoliseen ja hyödylliseen toimintaan.

-Totesin, että tehköön kukin miten haluaa. Joka antaa, antakoon sydäimestään eikä velvollisuudesta. Kyllä työttömät töitä tekisivät. Turhat säännöt vain tekevät työntöön niin vaikeaksi. Ja merkillinen kateus työttömiä kohtaan väärää ihmisten välisiä suhteita, Pauli Nevala toteaa.

Olympiamitalistin mielestä ihmisten pitäisi antaa tehdä kaikkea mikä ei ole laitonta. Nyt ei työtön saa rakentaa taloaankaan. Yhteiskunta ja kansalaiset on ajettu tarpeettoman ahtaalle, jossa hommassa on vaikea nähdä kenenkään etua.

-Minulla on se näkemys, että tämän EU:n takia tällainen alasojo on tehty. Yrittäjät panttasivat investointejaan ja kaikki vaan odottelivat

nitä on tulossa. Tämä on tätä pelamista, Nevala pohdiskelee.

Teuva innostui työllistämään

Politiikassakin rivakka ja räväkkä Nevala arvelee saavansa aikaan enemmän toimiessaan suoraan ja näyttävästi työttömien hyväksi. Ei itsensä takia, vaan asian takia. Eikä mies perättömiä puhu, näyttöjäkin on olemassa.

-Sain monia valtuutettuja mukaan esittäessani määrärahaa nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseksi. Viime vuonna summa oli 300 000, tänä vuonna miljoonaa ja ensi vuodelle on luvassa kaksi miljoonaa markkaa. Se on 0,75 prosenttia verojärjyn hinnasta, joka Teuvalla on 19,5 penniä, kertoo Nevala.

Keihäskunkku tuumii, että tuntuu mukavalta kun nuoret moikkaavat kylän raitilla. 54 vuoden ikään ehtinyt Nevala on iloinen niiden 60 nuoren puolesta, jotka tähän mennessä on pystytty työllistämään.

Teuvan työttömien puheenjohtaja Tytti Auru kiittelee Pauli Nevalan tekoa. - Se rohkaisee meitä toiminnassamme.

"Mahtava teko"

Eipä arvannut Teuvan Rivakan räväkkä Pauli Nevala, kiskaistessaan keihäänsä kultaan Tokiossa 1964, millaisissa merkeissä tuon tapahtuman 30-vuotisjuhliä vietetään. Maalta- ja maastamuuton vuosikymmeneltä on siirtynyt massatyöttömyyden vuosikymmenelle. Satojen tuhansien siirtolaisten tilalla on satoja tuhansia työttömiä.

Kyllä Paulilla on sydän paikallaan, ja on aina ollut!

Nevala ei ollut korvamerkinnyt rahoja sen kumminkin, vaan todennut että "tehkää mitä tykkäätte". Tytti Aurun mukaan työttömät tykkäivät tehdä kuudella tonnilla toimistonsa eli Treffipaikan veistonurkkaa, järjestää retkiä ja erilaisia tapahtumia.

-Kun on pienet menot, niin kuudella tonnillakin saa ihmeitä aikaan, Tytti Auru laskekelee.

Kunta suhtautunut hyvin myönteisesti

Treffipaikka on nyt puolen-toista vuoden ikäinen. Keskustassa oleva noin 80 neliön tila on täydessä käytössä. Treffipaikassa pidetään kokouksen ja yhdessäöion lisäksi luentotilaisuuksia, luetaan lehtiä ja harrastetaan monenlaista. Tilaisissa on puu- ompelu- ka kudontatyövälineitä sekä kirjoituskone.

Tila on entinen liikehuoneisto, josta kunta maksaa vuokran. Muutakin kiitoksen aihetta kuntaan päin on.

-Pitäähän sitä vaatia ja valittaa silloin kun aihetta, mutta pitäisi muistaa kiittääkin kun on aihetta. Teuvan kunta on suhtautunut toimintaamme esimerkiksi hyvin, josta tässä julkiset kiitokset. Myös ammatillisen aikuiskoulutuskeskuksen kanssa meillä on ollut hyvää yhteistyötä, Tytti Auru kertoo.

Myös valtuustossa on riittänyt ymmärtämystä työttömien asialle. Siellä on mennyt läpi 300 000 markan määräraha nuorisotyöttömyyden hoitoon. Tässäkin asiassa Pauli Nevala on ollut yhtenä keskeisenä puhumiehenä.

Paulin mitalijuhlaa siis sävytti työttömyys, mutta ei ankeissa vaan Paulille ominaisissa toiminnan merkeissä. Teuvan turuilla ja torcilla kerätyt juhlamitalirahat - 5950 markkaa - Nevala lahjoitti lyhentämättömänä Teuvan työttömille. Luovutustilaisuus pidettiin 23. lokakuuta Teuvan Havi-klubilla.

-Mahtava teko, kommentoi Teuvan työttömien puheenjohtaja Tytti Auru. -Nevalalla on niimeä niin paljon, että lahjoitus tukee toimintaamme muutenkin kuin rahallisesti. Hän ilmoitti etukäteen, ettei halua kukkia itselleen vaan tukea työttömille.

Työttömien ensimmäiset ihmisoikeuspäivät pidettiin lokakuussa Järvenpäässä

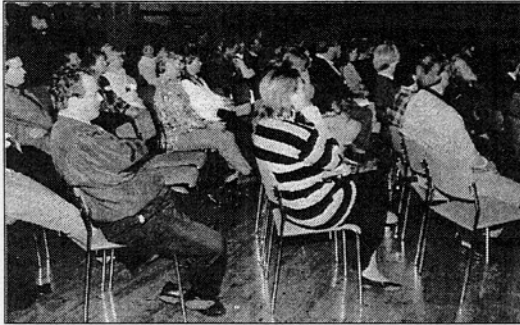
TAVOITTEENA TÄYDET KANSALAIISOIKEUDET

Saako työn löytäminen? Saako hän tulla kohtuullisesti toimeen? Entä saako työn koulutustua omaehtoisesti yleisvistyäkseen tai työllistyäkseen? Miten on, saako työn tehdä palkatonta yleishyödyllistä työtä? Ja kysymyksistä "vaikein" eli saako työn pitää julkisesti lomaa ja matkustaa?

Kas siinäpä pulmia, sanoisi Hamlet-vainaa. Ollako olemassa, vai eikö olla? Ja missä olla: kotona sohvalla, vai vapaana kansalaisena tuolla ja toreilla? Ellei näitä kysymyksiä ratkota pikimmiten, uutistoimisto Reuterin seuraava kansainvälinen uutinen on: puoli miljoonaa suomalaista kotiarestissa. Siinäpä Suomi-kuva taas kirkastuu.

Näiden viisausten kimppuun käytiin Seurakuntaopistolla Järvenpäässä pidetyssä kolmipäiväisessä tapahtumassa lokakuun loppupuolella. Tapahtuman järjestivät TVY:n lisäksi Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatutkimuskeskus sekä Seurakuntapuoli.

Viidessä työryhmässä eli kanavassa ruodittiin mainitun viiden pe-

rusoikeuden toteutumisesta. Samojen asioiden kimppuun käytiin päätöspäivän paneelissa ja yleisökeskustelussa. Kanavatyöskentelyn loppuyhteenvetoista kootaan korjaus ehdotukset, jotka lähetetään lainvalmistelu- ja muille vallankäytön elimille muutosten aikaansamiseksi.

Tapahtuman alkupuolella kuultiin yhteiskuntatutkimuksen ääntä: laajat puheenvuorot käyttivät pakistalaisyntyinen Helsingin ruotsalaisen kauppa- ja korkeakoulun professori **Iftekhar Hossainin**, Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen yhdyskuntateknikan professori **Torsti Kivistö** sekä Helsingin yliopiston käytännöllisen filosofian dosentti **Arto Siitonen**.

Puheenvuoroista toisaalla, mutta tässä sen verran, että Helsingin Sanomien (valtakunnan virallinen toistuu) uutisboikotti ihmisoikeuspäiviä kohtaan murtui Siitosen ansioita. Hän näet yllytti julkisesti "hillittyn ja hallittuun" kansalaistotelemattomuuteen sekä mielekkääseen

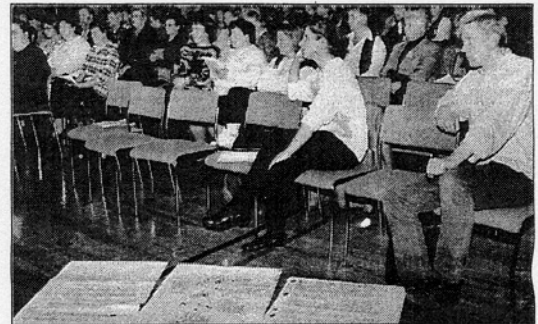
(mm. naapuriapu) harmaaseen talouteen.

Oikeuksista taisteltava

Päivät avannut Seurakuntaopiston johtaja **Jarmo Kökkö** totesi meidän elävän merkittäviä aikoja: kun rajat valtioiden välillä kaatuvat tai matalduttavat, syntyy yhteiskuntien sisälle uusia rajoja hyvinvoivien ja syrjäytettyjen kansalaisten välille. Ongelma on Kökön mukaan sama niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa, joten maanosan sisäinen siirtolaisuus ei tuo helpotusta asiaan. Niinpä itsekussakin maassa on tartuttava rohkeasti ongelmiin niiden voittamiseksi.

Oikeuksia ei jaeta, niistä on taisteltava. Tämä pätee myös ihmisoikeuksiin, eli kyse on yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, sanoi Jarmo Kökkö.

Ja niistähän taisteltiin. Päivien noin 200 osanottajaa jakaantui kanavatyöskentelyyn viiteen ryhmään,

joissa kartoitettiin oikeuksien toteutumista tai puutetta suhteessa työhön, toimeentuloon, koulutukseen, yleishyödylliseen työhön sekä lomaa ja matkustamiseen.

Yhäältä markkinoitujen nurjien asenteiden juurtumista työttömien itsensäkin ajatusmaailmaan kuvastaa se, että osanottajien keskuudesta kuului nurinaa: tuo nyt on ihan jou-

tavaa, ei työttömällä ole vara matkustaa. Myös koulutus- ja talkootoimintaa pohtineita kanavia pidettiin joissakin puheenvuoroissa "hömpäkanavina". Älkäämme, hyvät ihmiset, alistuko siihen, että elämä on vain synkkää ja passiivista työn odottamista. Jos näin teemme, olemme astuneet meille viritetyyn ansaan. Vieläpä vapaaehtoisesti.

TVY:n puheenjohtaja Mikko Immonen:

Työttömien viesti maamme hallitukselle

Mikko Immonen sanoo, että päättäjät eivät tunne kansaansa.

Elämme maamme historian pahinta työttömyysaikaa. Vuositien yli miljoonan ihmisen omakohtainen kokemus työttömyydestä on myös elämän arvojen omakohtainen mittaus ja uudelleenjärjestely. Arvojen järjestely ei aina onnistu, vaan useimmiten työttömyys suistaa pois vallinneesta tasapainosta. Jos kunnallisen selviytymisen keinot loppuvat, voivat edessä olla arvaamatomat toimintamallit. Yhteiskuntarauhan ja -moraalin nimissä muistutamme tästä maamme hallitusta, joka norsunluutornissaan yrittää kiillottaa Suomi-kuva. Muistutamme myös, että EU-ratkaisusta riippumatta banaanit eivät kasva Suomen puissa, leivästä puhumattakaan.

Me työttömät, jotka olemme löytäneet toimintaa työttömien yhdistyksistä tai muusta kansalaistoiminnasta, tunneimme työttömien arkielämää. Vastoin yleisiä homemia me emme halua työttömien passiivituun työttömyysturvassa, vaan haluamme työttömyysturvaa, koulu-

tuksen ja yhdistystoiminnan tukevan ja aktivoivan työtöntä kohti työelämää ja täyspainoista kansalaisuutta. Samalla haluamme päivittää syödä, asua, pukea ja kouluttaa lapsemme, hoitaa asunotamme, velkamme ja kaikki yhteiskunnalliset velvollisuutemme kunniallisen kansalaisen tavoin.

Nyt pidettävät työttömien ihmisoikeuspäivät muistuttakoot valtaapitäviä, ettei ihmisoikeuksien puute ole vain kaukaisten kehitysmaiden ongelma. Perustavanlaatuisen ihmisoikeus, eli oikeus työhön, on riistetty yli puolelta miljoonalta Suomen kansalaiselta. Emme voi arvostaa maamme hallituksen toimia työllisyyden parantamiseksi, sillä tämän hallituksen aikana työttömiä on tullut lisää yli neljäsataa tuhatta. Kriittikimme kohdistuu myös edelliseen hallitukseen, jonka tekemän rahamarkkinoiden vapauttamisen seurauksena alkoi työttömyyden hurja kasvu.

Työssäkäynti, sen aktiivinen haemato ja siihen kouluttautuminen omatoimisesti on monin avoin tehty kohtuuttoman vaikeaksi, jopa osittain kriminalisoitu erilaisin karenssi- ja kontrollikäytännöin. Työllisyyslain muutokset, työllistämismuutosten poistaminen kunnilta ja valtiolta, karenssiajan jatkaminen kuudesta kahdeksaan viikkoon jne. ovat toimia, joilla työttömyyttä on tietoisesti lisätty. Myös sovitellun päivärahalla äärimmäisen hankala käytäntö estää tehokkaasti ottamasta vastaan lyhyitä työkeikkoja.

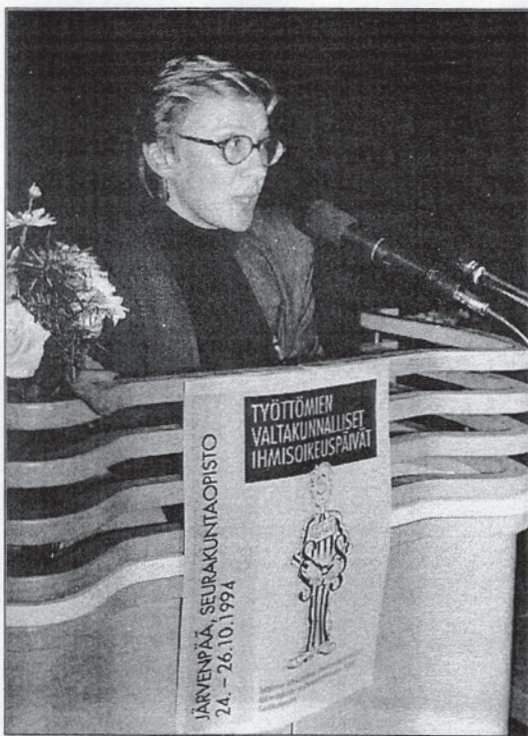
Esimerkkejä työttömän arjesta ja valinnan mahdollisuuksista:

-parin päivän työstä voi olla rangaistuksena yli kuukauden rahatonta kausi ja nöyryyttävä

kontrolli pikkutarkkoine selviytyksineen

- tarjotusta (!?) työstä ei saa kieltäytyä, vaikka synnä olisi puolison sairaus tai kuolema

- samoin jos tarjottu työ on niin kaukana, että kotona voi käydä vain

Työttömyys ei ole lomaa, muistutti Sirkka Rajala.

Työttömien ihmisoikeuspäivien viiden kanavan työskentelyn tulokset on koottu vietäväksi eteenpäin lainvalmistelua ja muita korjaustoimia varten. Viiden kanavan työ on pantu neljään pakettiin, sillä työ ja toimeentulo ovat hyvin kiinteästi toisiinsa liittyviä.

Kanavatyöryhmien vetäjät ovat kokoontuneet kerran ihmisoikeuspäivien jälkeen Kirkon diakonia- ja

yhdistyksen sihteerin Ilkka Sipiläisen kutsusta. Paketti on Sipiläisen mukaan määrä lähettää mm. Tasavallan presidentille, eduskuntaryhmille, työ-, oikeus- sekä sosiaali- ja terveysministeriöille ja ammatillisille keskusjärjestöille.

Ilkka Sipiläinen kertoo koko päivien valmisteluprosessin ja itse tapahtuman olleen hänelle henkilökohtaisesti innostava ja avartava kokemus.

Järjestelmämme ei ole ollut valmis keskustelmaan ihmisoikeuksien toteutumisesta ja puutteista työttömien elämässä. Työttömien arkielämää koskevat lait ja säädökset ovat ajalta ennen massatyöttömyyttä, eivätkä ne niin ollen vastaa nykyhetken todellisuutta. Erityisen tärkeää oli, että Järvenpään ihmisoikeuspäivillä kuului työttömien itsensä ääni. Toivottavasti se kanavatyöskentelyn korjauskehdotusten kautta vaikuttaa lainsäädäntöön, sanoo Ilkka Sipiläinen.

viikoittain

-vanhempien luona asuvien lasten peruspäiväraha on pudotettu 63 markkaan

vaikka "lapsi olisi 54-vuotias vanhempiensa hoitava" kansalaisen. Nämä ovat muutamia esimerkkejä lukuisista ihmisoikeuksiin liittyvistä ongelmista työttömien elämässä. Näin sivistyneen maan hallitukselta tämä on käsittämätöntä poliittikkaa, josta palkitsemme hallituksen häpeäpallulla.

Me suomalaiset työttömät olemme tavallisia suomalaisia, jotka äänestämme, maksamme veromme, hoidamme yhteisen osuutemme yhteiskunnan toimista. Kulttuurimme muokkaamina emme juurikaan poikkea muusta kansasta. Palkkatyön puuttuminen tuo mukanaan kumminkin lukuisia paineita, jotka vaikeuttavat normaalia elämää. Tämä puolestaan tuo kohtuuttomia taloudellisia rasituskas yhteiskunnalle.

Koska toimenne työttömiä kohtaan todistavat, että olette joko käsitteleet väärin viestimme tai ette käsitteleet alkuunkaan, niin kertausen vuoksi viestitämme seuraavaa:

Suomalainen ihminen on sidottu palkkatyöhön, joka on vahvasti ihmisarvon mitta, joten lyhytkin työt-

ttömyys on monelle koettelemus. Jako hyviin ja huonoihin kansalaisiin talouden perusteella tulee lopettaa ihmisarvoa ja -oikeuksia loukkaavana. Tämä edellyttää, että työpalkka ja työttömyysturva vastaavat kohtuullisia elinkustannuksia. Peruspäiväraha 116 markkaa tai sen alle ei riitä kohtuulliseen toimeentuloon.

Käsityksenne, että alhainen motivaatio hakeutua työhön perustuu liian korkeaan sosiaaliturvaan, on katteeton. Ette tunne kansaanne, suomalaisia ihmisiä, jolla on erittäin korkea "luterilainen" työmorali ja suoraan pikku-tarkka velvollisuudentunto. Jopa EU-keskustelussa on todettu, että suomalaiset suhtautuvat tulossa oleviin direktiiveihin paljon tunnollisemmin kuin niiden alaisuudessa vuosia eläneet eteläisen Euroopan kansat. Lukekaa Työmarkkinat-lehteä, jossa kasvavalle polvelle tarjotaan työtä lähinnä seksipuhelmissa ja strippari-baareissa. Näin alas olette maan ajaneet.

Voitte olla vakuuttuneita, että sosiaaliturvan tasoa laskemalla jonot sosiaalihuolluilla, mielenterveytoimistoissa ja muissa kriisipisteissä lisääntyvät, kerjäläisistä tulee pysyvä ilmiö, rikollisuus yhteiskunnassa ja väkivalta perheissä kasvaa. Jo nyt

IHMISOIKEUSPÄIVIEN TYÖRYHMIEN RAPORTIT VALMISTUNEET

Korjauskehdotukset lähtevät lainvalmisteluun

Oikeus lomaan ja matkustamiseen/Sirkka Rajala, Helsinki

1. Työttömyys ei ole lomaa. Maasamme on jo toistasataa tuhatta pitkäaikaistyöttöä. Perheellisesti työttömällä ei työvoimamallinnon käytännön vuoksi ole mahdollisuutta viettää lomaa muun perheen tapaan, millä on luonnollisesti vakavia vaikutuksia perhe-elämään.
2. Työttömälle tulisi kertyä lomaa samalla tavoin kuin työssä käyvällä.
3. Lomasuunnitelma laaditaan yhdessä työvoimaviranomaisten kanssa. Tiedot kirjataan päätteelle. Työtön ei ole loma-aikanaan työmarkkinoiden käytävissä, mahdollinen työtajous on velvollisuus ottaa vastaan loman päätyttyä.
4. Työtön säilyttää vuosilomansa aikana päiväraha-oikeuden.
5. Loma-aikana tulee olla vapaa matkustus-oikeus myös Suomen rajojen ulkopuolella.
6. Muuna kuin loma-aikana tulee olla vapaa liikkumisoikeus, mutta työttömällä on velvollisuus vastata viranomaisten yhteydenottoon seitsemän arkipäivän aikana.
7. Sairasloma ei saa katkaista pitkäaikaistyöttömyyttä. Työttömällä tulee olla oikeus turvattuun sairastamiseen ja terveydenhoitoon.

Oikeus talkoisiin ja muuhun yleishyödylliseen työhön/Maija Pulli, Hämeenlinna

1. Työttömien ainoa mahdollisuus osallistua tämän maan rakentamiseen on talkoo- ja muu vapaaehtoistyö.
2. Työttömille tällaisen toimintaan osallistuminen erityisen tärkeää. Heidän toimintakykynsä säilyy, he saavat työtovereita entisten tilalle, työ antaa tarkoitusta elämälle, onnistumisen kokemuksia, syyn nousta ylös ja lähteä kotoa.
3. Nyt vapaaehtoistoimintaan osallistuu vain jo ennen työttömyyttään aktiivisin joukko.

4. Osallistumisen esteet pitäisi poistaa työttömiltä. Näitä ovat mm. lastenhoidon puute.

5. Yleishyödyllistä työtä ei saa rajoittaa.

6. Osallistumista pitää kannustaa. Työttömien vaikeutena on mahdoton vaikuttaa omaan tilanteeseensa. Kanava ehdottaa, että vapaaehtoistyöpäivästä saisi yhden ansiosidonnaisen tai peruspäivärahopäivän lisää 500 päivän päiväraha-kauteen. Siten vapaaehtoistyöhön rohkaisevaksi motiiviksi oman toimeentulon ylläpitäminen.

7. Jotta vapaaehtoistyöpäivä pidentäisi päiväraha-aikaa päivällä, tulisi tietytjen ehtojen täytyä: määrätty työpäivän pituus, valvontaorganisaatio, olemassaoleva selkeä työjohto, tietty vapaaehtoispäivien kirjaaminen, jne.

8. Sopivia työpaikkoja ovat eri rekisteröidyt aatteelliset ja toiminnalliset yhdistykset.

Oikeus opiskeluun ja muuhun itsensä kehittämiseen/Anja Salmi, Salo

1. Työttömän, jolla on työhistoriaa takanaan, tulee voida opiskella päivällä työttömyysturvaansa menettämättä.
2. Koulunsa päättäneet ovat eri ryhmän kuin työnsä menettäneet, ja näiden ryhmien välillä on mahdollisuus tehdä ero.
3. Opiskelun ja muun itsensä kehittämisen rajoittaminen todellisista työttömiltä on vahingollista ja epäviisasta. Miksi esimerkiksi perheellisen tulee olla toimeentulo kello 16 asti, ja alkaa opiskella vasta kun muu perhe palaa kotiin?
4. Kaikista ei voi tulla yrittäjiä; yrittäjäkoulutusta on jo liikaa.
5. Työllisyyskoulutuksessa tulee huomioida paremmin ihmisten omat toiveet ja kiinnostus.
6. Oppisopimuskoulutusta tulee laajentaa.
7. Omaehtoiseen koulutukseen kaivataan rahoitusta. Työtön ei voi opiskella lainaan (markkinakorkoisen!) turvin.
8. Kansalaisopistojen maksut osassa kunnia liian kalliita. Kaikissa ei anneta työttömille alennusta.

Oikeus työhön ja toimeentuloon/ Jari Vuorinen, Kakkola ja Arja Dolgov, Järvenpää

1. Peruspäivärahan tulee olla riittävä, jotta ei tarvitse hakea lisäavustusta sosiaalivirastosta.

2. Kyseinen suurempi peruspäiväraha olisi osin riippuvainen mahdollisen ansiosidonnaisen päivärahan suuruudesta.

3. Työttömällä tulee olla mahdollisuus parantaa rajoitetusti taloudellista asemaansa, ilman että siitä rangaistaan rahallisesti.

4. Nykyinen 750 markan katto kaudessa työttömyysajan lisäansioissa on liian alhainen. Sitä on nostettava, jotta työtöntä kannustettaisiin omaan aktiivisuuteen.

5. Työttömille tulee kertyä eläkettä ajalta, jolloin hän on työvoimatoimistossa työnhakijana ja saa ansiosidonnaisia tai peruspäivärahaa. Väliinpuolajista on huolehdittava ja heidän asemansa turvattava.

6. Työttömien terveydestä on huolehdittava nykyistä paremmin. Nyt työttömällä ei ole varaa hampaiden hoitoon tai silmälasien hankintaan, joista laiminlyönnestä aiheutuu vakavia (ja vielä kalliimpia) haittoja. Erikoislääkäripalveluihin (esim. gynekologi) meno siirtyy usein varattomuuden vuoksi.

7. Pitkäaikaistyöttömien työkykyyn ylläpitämiseksi työttömille on turvattava terveyskarkaus joka toinen vuosi.

8. Työttömien lasten tilanne on usein vaikea. On kiinnitettävä huomiota heidän sosiaalisiin kontakteihinsa, terveyteensä ja ravintoonsa.

9. Asuntojen säilyttämiseksi työttömät tarvitsevat asuntolainoihinsa valtion korkotukea.

10. Täystyöttömyydestä tavoitteena ei tule luopua.

Blanderin kehtolaulu

En sois sun varttuvan poikani pieni aseta laukaisema.
En sua kasvata sotia varten tappamaan, tuhoamaan.
Maaillman rauhasta kerron mä sulle liitosta ystävyuden.
Suureks' kun vartut, käyt keralla muiden rauhaa vain rakentaen.

En sois sun varttuvan poikani pieni työtönä väeltämään.
En sua kasvata riiosta varten leipääsi ruokilemaan.
Työväenluokasta kerron mä sulle toimesta, voitosta sen.
Suureks' kun vartut, käyt keralla muiden heikompaa puolustaan.

En sois sun varttuvan poikani pieni maaliksi ohjuksen.
En sua kasvata uhriksi noiden kaasujen myrkyllisten.
Ihmisten toiveista kerron mä sulle laulaen uneesi sun.
Suureks' kun vartut, käyt keralla muiden maailmaa parantaen.

M. Blanderin säveltämän ja R. Backströmin sanoittaman Blanderin kehtolaulun esittivät työttömien ihmisoikeuspäivien osanottajat puheenjohtaja Mikko Immonen pitämän aamunavauksen päätteeksi 25.10. Seurakuntaopistolla.

Työttömyyden pitkä varjo

Suomesta katosi vuosina 1990-93 lähes puoli miljoonaa työpaikkaa. Työttömyys karkasi uskottomaan puoleen miljoonaa. Vielä 1980-luvun lopussa Suomi korskui olevansa Pohjolan Japani. Vuoden 1990 marraskuussa osallistui arvovaltaiseen seminaariin, jossa viisaat miehet pohtivat 1990-luvun ankarasta työvoimapolusta selviytymisen keinoja. Jos tuolloin joku olisi sanonut, että kolmen vuoden kuluttua maassa on 500 000 työtöntä ja Euroopan korkeä lähenevä työttömyysaste, olisi hänelle hymähdetty. Mitä oikein tapahtui? Mitkä ovat massatyöttömyytemme taustat?

Työn tuottavuus

Varsinkin suurteollisuudessa näkyi yleismaailmallinen kehitys: sama tuotanto pystytään tekemään yhä pienemmällä ihmismäärällä. Tämä kehitys näkyi Suomessa jo 1980-luvulla: teollisuuden työpaikat vähenivät koko ajan. Teollisuuden työpaikkojen väheneminen ei tietenkään aiheuttanut nykyistä massa-työttömyyttä. Ongelma onkin siinä, että teollisuudesta ei ole nykyisen työttömyyden ratkaisevaksi vähentäjäksi: pyörät saadaan pyörimään yhä tiuhemmin, vaikka työvoimaa olisikin aikaisempaa vähemmän. Varsinkaan suurteollisuuden menestys ei enää synnytä työpaikkoja.

Eurotyöllisyys

Esko Ahon hallitus alkoi vuonna 1991 piiskata Suomen markkaa eurokuntoon. Mielessä häälly pääseminen Euroopan Unionin valuuttajärjestelmän EMUn täysivaltaiseksi jäseneksi. Aikanaan tämä takaisi Suomen siirtymiseen yhteiseen valuuttaan eli ecuun. Valuuttajärjestelmän pelisäännöt ovat ankarat: devalvoida ei saa, inflaatio on hillittävä, valtionvelka on pidettävä kurissa. Yksi pelisääntö kuitenkin puuttuu: työllisyydelle ei ole asetettu minkäänlaista tavoitetta. Maa pää-

see mukaan EMUun oli työttömyys miten suuri tahansa. Suomen kannalta olisi ollut siunauksellista, jos Euroopan rahaliittoon pääsemisen ehtona olisi ollut korkeintaan tietyn suuruisen työttömyyden. Hallitus olisi joutunut omaksumaan työllisyyden enemmän huomioon ottavan talouspolitiikan. Vuosina 1991 ja 1992 työllisyyskysymykset olivat hallituksen toimissa toissijaisia. Kun herättiin, työttömyys oli karannut käsistä. Elvytys oli myöhässä. Valtionvelan hoitoon kasvu ei antanut enää pelivaraa.

Henkinen laiskuus?

Työllisyyttä korostavan näkökulman puuttumista viime vuosien talouspolitiikasta on ruokkinut myös työvoiman taloustieteen ohut perinne Suomessa. Suomalaiset ekonomistit osaavat kyllä ajatella makrotalouden suureita: inflaatiota, bruttokansantuotteen kasvua, työvoimakustannuksia, verotuksen eria. He osaavat tehdä makrotalouden suureista oikein näppäriä laskelmia. Työttömyys on kuitenkin normaali-ekonomisteillemme jakojäännös, lopputulos johon on sopeuduttava. Jos talous muuten toimii, on vain hyväksyttävä, että työttömyyttä on. Suomalaisen talouspolitiikan oppineet taustavoimat eivät ole tottuneet ajattelemaan kansantaloutta työllisyyden kautta: miten talous pitäisi organisoida, jotta olisi korkeintaan niin ja niin paljon työttömiä? Tämä kysymys on tietenkin vaikea. Suomalaiset ekonomistit eivät ole edes yrittäneet vastata siihen. En tiedä, onko synnä henkinen laiskuus vai omien intellektuaalisten rajojen tunnistaminen.

Talouden arvoperusta

Yllä olevat eritellyt tiivistetyt aforismit: Suomen talouspolitiikan päättäjät näkevät on pidettävä olevan taloutta varten eivätkä talouden ihmisiä varten. Tarvittaessa on uhraitava itsensä talouden alttarille.

Vaikka olisikin työtön, vaikka elämän suunta ja tulevaisuus olisi hämärä, on vain uskottava: tällä kaikella on tarkoitus. Taloutta on palvettava. Jos talouden kylmät lait edellyttävät työttömyyttä, on se hyväksyttävä, nöyränä ja jopa hieman kiitollisena.

Talouden ensisijaisuuden nimissä on helppo toimia. Toisinajattelijat on vainnetaan vetoamalla kylmiin tosiasioihin ja taloudellisiin realiteetteihin. Työttömyyden pohdinnassa talouden ensisijaisuuden periaatteita antaa oikeuden olla miettimättä, mitä uhrauksia yhteiskunnassa olisi tehtävä, jotta työttömyys saataisiin hellittämään. Edunvalvojen eli korporaatioiden on helppo vedota "saavutettiin etuihin". Tällainen on Suomessa salpautunut paradoksi: kaikki haluavat taivaaseen, mutta kukaan ei halua kuolla.

On vaikea ajatella ja toimia sen mukaisesti, että talous on alistainen ihmisille ja että sellainen on huono talous, joka synnyttää puolen miljoonan ihmisen työttömyyden. Helppompaa on vedota talouden näkökulmaan käteen ja markkinavoimiin: työttömyys ei ole ihmisten tekoa, vaan talouden sanelemaa johdatus-ta. Niin kauan kun talouden ensisijaisuutta korostava arvoperusta on maamme päättäjien kabineteissa vallitseva, niin kauan on puhe työttömyyden vähentämisestä todellisuuspohjalla vailla olevaa korulausetta kinnara. Niin kauan kun ihmisen on renki ja sokea talous markkinavoimainen isäntä, olemme hukassa.

Viennin ylikorostus

Talouden ensisijaisuutta korostava arvoperusta näkyi Esko Ahon hallituksen politiikassa siinä, että työttömyyden vähenemisen ainoana tienä nähtiin vientiteollisuuden menestys. Uskottiin sokeasti, että asiat kyllä korjaantuvat, kun vienti alkaa vetää. Tottakai vienti on tärkeää. Viime vuosikymmenen vilneinä vuosina Suomeen tuotiin huomattavasti enemmän kuin täältä vietiin.

Elimme yli varojemme. Tällaisesta kurimuksesta pääseminen edellyttää luonnollisesti viennin lisääntymistä.

Vientiteollisuus yltyi markan devalvoitumisen ansiosta ennätyksellisen kilpailukykyiseksi. Samanaikaisesti pienet ja keskiuuret valuuttaluottoja ottaneet yritykset kaatuivat kuin keilat lyhyessä ajassa kolmannella kalliutuneisiin lainanhoitokustannuksiin. Pääsi unohtumaan, että työpaikat ovat kotimarkkinoilla. Viennin veto ei tuo työpaikkoja. Uskottoman kauan uskottiin vanhaan hokemaan "Vienti vetää, investoinnit elpyvät, työpaikkoja saadaan lisää". Jälleen vakuutettiin liian myöhään, että vanha työllisyyden sampo ei enää toimi yhtä tehokkaasti kuin aikaisemmin. Jälleen oli menetetty työllisyyden kohentamiseksi käytettävissä olleita pelimerkkejä. Pian pelimerkkejä ei enää ole. Kaikki liikenevät voimavarat huonevat järjettömästi paisuvan valtionvelan hoitamiseen.

Gorban suuri saneeraus

Suomi kävi vanhan Neuvostoliiton kanssa kahdenvälisistä kauppaa. Kauppa perustui tavaravaihtoon. Suomi sai Neuvostoliitosta öljyä ja maakaasua. Vastavuoroisesti Suomi vei Neuvostoliittoon kulutustavaroita: vaatteita, kenkiä ja elintarvikkeita. Raakaöljyn hinnan kallistuminen 1980-luvun alussa lisäsi Neuvostoliittoon suuntautuvaa vientiämme. Voimistuva vienti synnytti uusia työpaikkoja. Parhaimmillaan Neuvostoliitonkaupan osuus bruttokansantuotteestamme oli neljännes.

Neuvostoliiton romahdus romahdutti tietenkin myös Suomen idänkaupan. Suuren mullistuksen kokonaisuudessa tällä ei ole sivulauseenkaan vertaan merkitystä. Suomen työllisyyteen Neuvostoliiton häviöminen kuitenkin vaikutti kohtalokkaasti. Suuri joukko työpaikkoja, ehkä reilusti yli 100 000 hävisi hyvin nopeasti. Gorbatshovin saneerauslukuhiin on harva kansallinen Musta-Pekka yltänyt.

Harhan pettävä valta

Yhden myylin Neuvostoliitonkauppa on jättänyt. Suomalaiset kuvittelevat hallitsevansa "idänkaupan". Me olemme Gateway, portti Venäjän markkinoille. Meillä on osaamista. Tässä syyllistymme itsepetokseen: me luulemme osaavamme. Venäjä ei ole Neuvostoliitto. Enää ei tehdä tavaravaihtopöytäkirjoja ja kaupan viisivuotisia runkosopimuksia. Punaisia vuorunokkia ei enää ole. Muut ovat meidän Venäjän markkinoille, kun meillä konsultit piirtävät toiveajattelun perustuvia "Gateway-yhteyksiä".

Keski-Euroopasta Suomen kautta Venäjälle ja Venäjältä Suomen kautta Keski-Eurooppaan. Meidän osaamisemme ja luulomme perustuvat harhaan. Suomen aseman idänkaupan osajana voisi palauttaa ai-noastaan Venäjän vanhoillisten valtaantulo ja pysähtyneisyyden palauttaa.

Ei ole mihin mennä

Viime vuosisadan lopun vuosikymmeninä Suomessa oli vaikeita aikoja. Tuolloin lähettiin siirtolaisiksi Pohjois-Amerikkaan, sadat tuhannet suomalaiset löysivät valtameren takaa paremman elämän. Seuraavaksi lähettiin 1960-luvun ja 1970-luvun murroksessa Ruotsiin. Tällä hetkellä Ruotsissa asuu lähes 400 000 Suomessa syntynyttä. Nyt ei voi lähteä minnekään. Siirtolaisuus ei enää ratkaise työllisyyssiä. Ei ole yhtään maata Euroopassa, jossa sadat tuhannet suomalaiset löytäisivät uuden elämän ainekset. Työttömyysongelma on meidän itse ratkaistava, tuli EU tai ei.

HANNU KATAJAMÄKI

Kirjoittaja on Vaasan yliopiston Länsi-Suomen taloudellisen tutkimuslaitoksen tutkija

Sivutulot ja sovittelut

Alati ajankohtaisen asia työttömän sivutuloista nousi voimakkaasti esille myös työttömien ihmisoikeuspäivillä, joiden osanottajat katsoivat nykyisen rajoitus- ja kontrollikäytännön olevan juuri työttömiä passivoiva seikka.

Kyllähän kansalaiset työtä tekisivät työttömyyden ohessakin, mikäli siitä jäisi käteen jotakin sovittelun päivärahan, työstä aiheutuvien kulujen ja sosiaalietuuksien heikentymisen jälkeen.

Nyt on kuitenkin eletävä voimassa olevien säännösten mukaan. Niistä kirjoittaa ohessa Sami Hänninen Teknisten liiton työttömyyskassasta. Eri kassojen välillä on jonkin verran erilaisia käytäntöjä, mutta peruskäytännöt ovat samat kaikilla.

SIVUTULOJEN VAIKUTUS PÄIVÄRAHAAN

Sivutyöksi katsotaan sellainen työ, mikä henkilöllä on ollut jo päätoimen ohella. Sivutyön tehdyillä työtunneilla ei ole merkitystä työttömyysaikana. Ainoastaan saatu palkkatulo vaikuttaa päivärahaan pienentävästi.

Sivutyöksi lasketaan myöskin päätoimen ohella ollut yritystoiminta. Sivutoimisuuden tai päätoimisuuden ratkaisee työvoimatoimikunta, mikä toimii työvoimatoimiston sisällä.

Niinikään sivutoiminen maatalouden harjoittaminen katsotaan sivutyöksi.

Kalenterikuukauden aikana voi ansaita 750 mk/bрутtona. Se ei vielä vaikuta päivärahaan pienentävästi. Kalenterikuukausikohtaisen suojaosuuden ylittävästä palkan osuudesta 80 % vaikuttaa pienentävästi päivärahaan. Esimerkissä henkilöllä on sivutyö, mistä hän on saanut palkkaa 3000 mk kuukaudessa. Hänen päivärahan perusteena oleva palkka on 9000 mk ja sen mukainen normaalipäiväraha 243,09 mk/pv.

- 3000 mk – 750 mk = 2250 mk
- 2250 mk x 80 % = 1800 mk
- 1800 mk : 21,5 (päiväjakaja) = 83,72 mk
- 243,09 – 83,72 mk = 159,37 mk

Laskutoimituksien päätteeksi saatiin päiväraha 159,37 mk/pv. Se maksettaisiin esimerkiksi henkilöille 5 päivältä viikossa esimerkiksi kuukautemme ajalta.

SIVUTULOJEN ILMOITTAMINEN

Sivutyöllä ansaitut tulot pitää aina ilmoittaa kassalle, vaikka ne jäi-

sivät kuukauden ajalta alle 750 mk:n suojaosuuden.

Ne joilla on työsopimussuhteinen sivutyö ilmoittavat tulonsa työnantajan palkkatodistuksella tai tilinauhalla kalenterikuukausittain toimitettavan päivärahahakemuksen liitteenä.

Yksityisyrittäjät ja maatalousyrittäjät antavat kassalle selvityksen viimeisestä vahvistetusta verotuksesta. Mikäli yritys on toiminut niin vähän aikaa, että vahvistettua verotusta ei ole, niin tulot pitää selvittää kassalle kalenterikuukausittain. Yrittäjällä tulon määrä voidaan todeta myös ennakkoveroilpusta, mikäli sellainen on haettu.

HUOM!! Kassalla on mahdollisuus olla maksamatta päivärahoja niin kauan, kunnes asianmukaiset tuloseelvitykset on annettu.

SOVITELTU PÄIVÄRAHA

Sovitelua päivärahaa maksetaan henkilöille,

- jonka työaikaa on lyhennetty lomautuksen johdosta eli lyhennetyllä työpäivällä tai lyhennetyllä työviikolla olevalle

- 3750 mk x 80 % = 3000 mk
- 3000 mk : 21,5 = 139,53 mk

Saatu 139,53 mk on normaalipäivärahaa yhden päivän osalta pienentävä määrä.

PÄIVÄRAHAN RAJOITUKSET

Jotta henkilölle voidaan maksaa soviteltua päivärahaa, pitää hänen työaikansa olla lyhentynyt vähintään 1/5 osan. Eli osa-aikatyössä, lyhennetyllä työpäivällä tai työviikolla saa työaika olla maksimissaan 80 % siitä työajasta, mikä on alalla kokoaikaisesti toimivan henkilön työaika.

Osa-aikatyössä työaika seurataan kalenterikuukausitasolla. Eli työntekijän vähentyminen pitää jaksotua kalenterikuukauden sisällä.

Lyhennetyllä työpäivällä ja työviikolla työntekijän lyhentymistä seurataan viikottain. Eli soviteltu päiväraha voidaan maksaa ainoastaan niiltä viikoilta, jolloin työaika on lyhennetty vähintään 1/5.

Tästä systä, mikäli haettava kuukausi loppuu kesken kalenteriviikolla, niin hakemus pitää täyttää ku-

ma, kuitenkin vähintään 18 kuukautta ja enintään 24 kuukautta.

HUOM!! Sovittelun päivärahan keston rajoitusten laskurit eivät ole toiminnassa ajalla 1.7.1994 – 31.12.1995. Tällä ajalla sovitellun päivärahan enimmäislaskurit eivät kerry.

Sovittelussa päiväraha on olemassa ns. 90 % sääntö. Tämä tarkoittaa sitä, että työnantajalta saatu palkka + maksettava soviteltu päiväraha voivat yhteensä nousta korkeintaan 90 % päivärahan perusteena olevasta palkasta.

PÄIVÄRAHAN HAKEMINEN

Sovitelu päiväraha haetaan kalenterikuukausittain. Hakemuksen liitteeksi on laitettava haettavaa kuukautta koskeva palkkatieto.

HUOM!! Poikkeuksena edelliseen sääntöön ovat alle kuukauden kestävät kokoaikatyöt. Ne haetaan aina kuukauden jaksossa muutospäivästä alkaen. Muutospäivänä pidetään ensimmäistä työpäivää. Eli jos ensimmäinen työpäivä on ollut 15.6., niin hakemus ja palkkatiedot

Esimerkki: Otetaan henkilö, jolla on kaksi alaikäistä lasta, 8000 mk päivärahan perusteena oleva palkka ja 4000 mk palkka osa-aikatyöstä syyskuulta 1994. Henkilön normaalipäiväraha on 257,56 mk/päivä.

Ensin täytyy tietää se kuinka paljon osa-aikatyön palkka 4000 mk vaikuttaa pienentävästi normaaliin päivärahaan. Sovittelun päivärahan laskukaava on seuraava: 4000 mk (osa-aikatyön palkka) – 750 mk (kuukauden suojaosuus) = 3250 mk (suojaosuuden ylittävä osa) x 80 % = 2600 mk (päivärahaa pienentävä osa kuukauden ajalta)

2600 mk : 21,5 (kuukausijakaja) = 120,93 mk (päivärahaa pienentävä osa yhden päivän osalta)

257,56 mk – 120,93 mk = 136,63 mk (maksettava soviteltu päiväraha/päivä)

Seuraavaksi on laskettava paljonko esimerkiksi henkilöme saa soviteltua päivärahaa, kun syyskuussa 1994 on 22 maksettavaa päivää.

136,63 mk x 22 pv = 3005,86 mk/kk (sovitellun päivärahan kokonaisbruttomäärä/kk)

Tämän jälkeen voimme laskea montako täyttyä työttömyyspäivää karttuu 500 päivän enimmäismäärään.

Minkä nuorena oppii, sen vanhana taitaa. Työttömän elämä on yhtä tarkkaa rahan laskemista kuin kuvan pojalla.

- jonka työsuhte on työsopimuslain 39 a ?n mukaisesti osa-aikaistettu
- joka on virkamieslain mukaisesti siirretty osa-aikaiseen virkaan
- joka on työttömänä vastaanottanut osa-aikatyön
- joka on työttömänä vastaanottanut vähemmän kuin kuukauden kestävän kokoaikatyön
- joka on työttömänä aloittanut sivutoimisen yrityksen

Sovitelu päiväraha lasketaan samalla kaavalla kuin sivutyö. Tässä tämä kaava vielä esimerkkinä. Kalenterikuukauden ajalta esimerkiksi on ansaittu 4500 mk/kk.

- 4500 mk – 750 mk = 3750 mk

luvan kalenteriviikon loppuun asti, jotta työntekijän lyhentymisen voidaan tarkistaa.

Mikäli kalenterikuukauden ajalta hankittu palkka on niin suuri ettei päivärahaa jää maksettavaksi, antaa kassa ko. kuukaudelta hylkypäätöksen. Seuraava kuukausi katsotaan taas omanaan, joten maksettava päiväraha voi vaihdella kuukausittain.

Mikäli työtunteja on yli 80 % kokoaikatyön tunneista, joutuu kassa taas antamaan hylkypäätöksen ko. kuukauden ajalta. Tässä tapauksessa ei saadun palkan määrällä ole merkitystä.

Sovitelua päivärahaa voidaan maksaa enintään 150 täyden päivärahan markkamäärää vastaava sum-

mitä toimittaa kassalle ajalta 15.6. – 14.7.(kuukausi).

500 PÄIVÄN KERTYMINEN

Päivärahojen enimmäismäärän (500 päivää) kertyminen hidastuu, kun henkilölle maksetaan soviteltua päivärahaa. Hidastuminen ei ole riippuvainen siitä kuinka paljon työtunteja on tehnyt, vaan siitä kuinka paljon työstä on saatu palkkaa. Eli täysien työttömyyspäivien kertyminen 500 päivän enimmäiskertymään on kiinni siitä, miten paljon soviteltua päivärahaa jää maksettavaksi kuukauden ajalta.

3005,86 mk : 257,56 mk = 11,67 päivää. Koska enimmäismäärään kertyy vain täysiä päiviä, pyöristyy 11,67 päivää 12 päivään. Pyöristyksestä on käytössä matemaattiset pyöristyssäännöt.

SAMI HÄNNINEN

TEKNISTEN TYÖTTÖMYYSKASSA,
PL 53, 00131 HELSINKI
PÄIVYSTYSNUMERO
MA – PE 9.00 – 15.00
90 - 172 73 444

Työ jää omaan arvoonsa

Työ menettää pakostakin merkitystään työttömälle nuorelle. Välinpitämättömän suhtautumisen työhön pelätään tulevaisuudessa ajavan Suomen vaikeuksiin. Pelko on kuitenkin turha. Asennemuutokset jäävät väliaikaisiksi, mistä osoituksena on pysyvä usko koulutukseen.

90-luvulla on kauhistelut työttömyyden vieraannuttavan nuorisosta työstä. Lokakuussa Turun yliopistossa tarkastettu Kari Nyyssölin väitöskirja osoittaa asennemuutosta todellakin tapahtuneen. Nyyssölin tutkimuksen aiheena oli nuorten suhtautuminen työllistämistöimiin, työhön ja koulutukseen.

Yllätyksenä verrattuna aiempiin tutkimuksiin yhä useampi eli lähes puolet ilmoitti työn pelkäksi rahanhankkimiskeinoksi. Vain kymmenesosa piti työtä elämäntehtävänä ja loput ajattelivat, että työssä pääsee käyttämään omia kykyjään.

Työn merkityksen surkastuminen elannonhankinnaksi ei ihmetytä, kun katsoo nuorten muita heikompaan asemaa työmarkkinoilla. Kun kokonaistyöttömyysaste on tätä kirjoitettaessa vajaa 18 prosenttia, niin nuorista yli 30 prosentilla ei ole työtä. Tarjolla on usein kurjapalkkaisia, tylyjä "paskaduuneja" tai lyhytaikaisia työllistämiskohteita.

Kari Nyyssöli selittää nuorten asennoitumista suojautumisella. On ymmärrettävää että kun tilanne vaikeuttaa epätoivoisella on mahdollisilta pettymyksiltä helpompi suojautua, jos työlle ei aseteta suuria odotuksia.

Työn arvo pysyy, vaikka vaihtelee

Moni on kauhistelut nuorten välinpitämättömyyttä. Pelätään että yhteiskunnallamme on edessään

kohtalokas kehitys, jos työttömyys saa nuoret aliarvostamaan työtä. Tähän Nyyssöli kommentoi, että kannanotoissa kuvastuu sitkeä suomalainen työtieteiskunta-ajattelu.

Suuret ikäluokat ovat huolissaan eläkkeellejäännistään. He kysyvät kuka tulevaisuudessa heidän jälkeensä hoitaa hommat. Niillä, joilla on turvattu työ ja hyvä työttömyysturva on varaa arvostella niitä, joilla ei välttämättä ole kumpakaan.

Nyyssöli kuitenkin hymähtää vieraantumisesta vaahoaville. Työn tärkeys ei katoa. Niukka työtilanne vain pakottaa nuoret työttömät muuttamaan asennettaan päihittäkseen senhetkiset vaikeudet henkisesti. Todellinen vieraantuminen jää pysyvästi vain harvojen suhtautumiseksi. Kullekin tulisi antaa oikeus asennoitua parhaaksi näkemällään tavalla. "Sitä paitsi", tutkija heittää: "onko joku huono työntekijä, vaikka hän olisikin kiinnostunut vain pakasta?"

Koulutususko lujassa

Kun työtä ei ole, sen paikan elämässä korvaavat perhe, harrastuk-

set, yhdistystoiminta tai usein myös koulutus. Nyyssölin haastattelemissa kolme neljäsosaa halusi opiskella lisää. Opiskelusta nuoret ajattelevat prikulleen samoin kuin vanhempiensa. Nuoret uskovat lisäkoulutuksen auttavan työnhaussa. Opiskelun myötä oma asema on tietysti hyväksyttävämpi kuin työttömän. Entiseen tapaan niin opiskelijat kuin päättäjätäkään eivät välttämättä uskaltaudu arvioimaan koulutuksen laatua, saati sen tarvetta.

Koulutusta arvostetaan silti muuallakin kuin meillä koto-Suomessa. Saksalainen teekkariystäväni lausui kuin konsanaan kuka tahansa suomalaisopiskelija: "Koska nyt ei ole töitä, kannattaa opiskella toisissaan. Siitä on joka tapauksessa vain hyötyä."

MERI MÄKKYLÄ

VTL Kari Nyyssöli

"NUORET JA TYÖ-MARKKINOIDEN JOUSTAVUUS. NUORTEN JOUSTAVA TYÖLISTYMINEN KOULUTUS- JA TYÖVOIMAPOLIITISENA ONGELMANA."

Turun yliopistossa 21.10.1994 tarkastetussa koulutusosiologian väitöskirjassaan tutkija toteaa seuraavaa:

- Enemmistö vastanneista suhtautui myönteisesti koulutuksen joustavuuteen, epävirallisen työn hyödyntämiseen työllistämiskeinona, liikkuvuuteen sekä palkkajärjestelmän joustavuuteen. Kuitenkin ne, joilla oli saavutettuja esim. työttömyyskorvauks- ja palkkaetuja, olivat joustoja vastaan. Suhtautumista joustoihin säätelee yhtiöläinen etuisuusajattelu kuin aikuisillakin.

*Työmarkkinoiden lisääntyneen joustavuuden käytännössä johtanut nuorten palkkaus- ja työttömyysturvavahvojen tiukentamiseen. Nuoret ovat joutuneet koekaniiniksi hyvinvointivaltion perusteiden muutoksissa.

*Lähes puolet nuorista oli sitä mieltä, että työ on pelkästään keino hankkia elantoa. Välineellinen suhtautuminen työhön selitettiin sillä, että tällaisella käyttäytymisellä nuoret suojaavat itseään pettymyksiltä.

Työttömyys on lisännyt nuorten kouluttautumishalukkuutta. Kolme neljäsosaa tutkitusta halusi lisäkoulutusta pärjätäkseen työmarkkinoilla. Koulutus korvaa työtökä nuorten elämässä.

Tutkimuksessa kysyttiin 544 varsinaissuomalaisen 17-29-vuotiaan työttömän mielipidettä.

"Naisten on murtauduttava miesten työmarkkinoille"

Työministeriön, opetusministeriön ja Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen järjestivät marraskuun alussa seminaarin Naisten työllä Suomi nousee. Seinäjoella pidetyn tapahtuman ideana oli kartoittaa ja esitellä naisten voimavaroja työttömyyden voittamiseksi. Seminaarin teemoina olivat yrittäjäyys, koulutus ja verkostoituminen.

Osastopäällikkö Pirkko Lammi Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitosta totesi, ettei Suomen nykyinen murros koske ainoastaan osallistumista Euroopan integraatioon, vaan se on myös koitoista taloutta ja politiikkaa. Hän totesi, että hallituksen vientivetoisen politiikka on ollut välttämättömä mittavan ulkomaanvelan

hoitamiseksi.

- Samalla kuitenkin työttömyys on kohonnut, verotus kiristynyt ja valtion menojen leikkaaminen on edelleen välttämättömä. Työttömyystyömyys tähänastiseen politiikkaan tulee leimaamaan ensi vuoden eduskuntavaaleja ja jatkossa myös talouspolitiikkaa, arvioi Pirkko Lammi.

Brysselissä työskentelevä konsultti Leena Viukari muistutti Suomen harvaanastuttua maana opettaneen meille itsellisyiden ja kädentaitojen arvon.

- Itsellisyiden ei saa antaa toimia meitä vastaan, vaan on opittava tekemään yhteistyötä, arvostamaan myös muiden ammattitaitoa. Nykymaailmassa ei ole tarkoituksenmukaista tehdä kaikkea itse: Siksi erilaiset verkostot ovat hyödyllisiä, sanoi Leena Viukari.

Kansanedustaja Kirsti Ala-Harja kyseli puheenvuorossaan suomalaisen koulutusjärjestelmän tilaa ja naisten pakkaa tulevaisuudessa.

- Vastaako suomalainen koulutus riittävästi haasteisiin? Kyllä ja ei. Löytyykö korkean tietotekniikan osajissa naisia? Melko vähän. Koulutusjärjestelmämme on parinkymmenen vuoden aikana pysähtynyt paikalleen. Se ei enää vastaa ajan haasteisiin, väitti Kir-

sti Ala-Harja.

Televideoimittaja Maarit Tastula löysi tulevaisuuden avaimia suomalaisen naisen historiasta. Koska historiaa ei voi kieltää, on siitä ammennettava voimia.

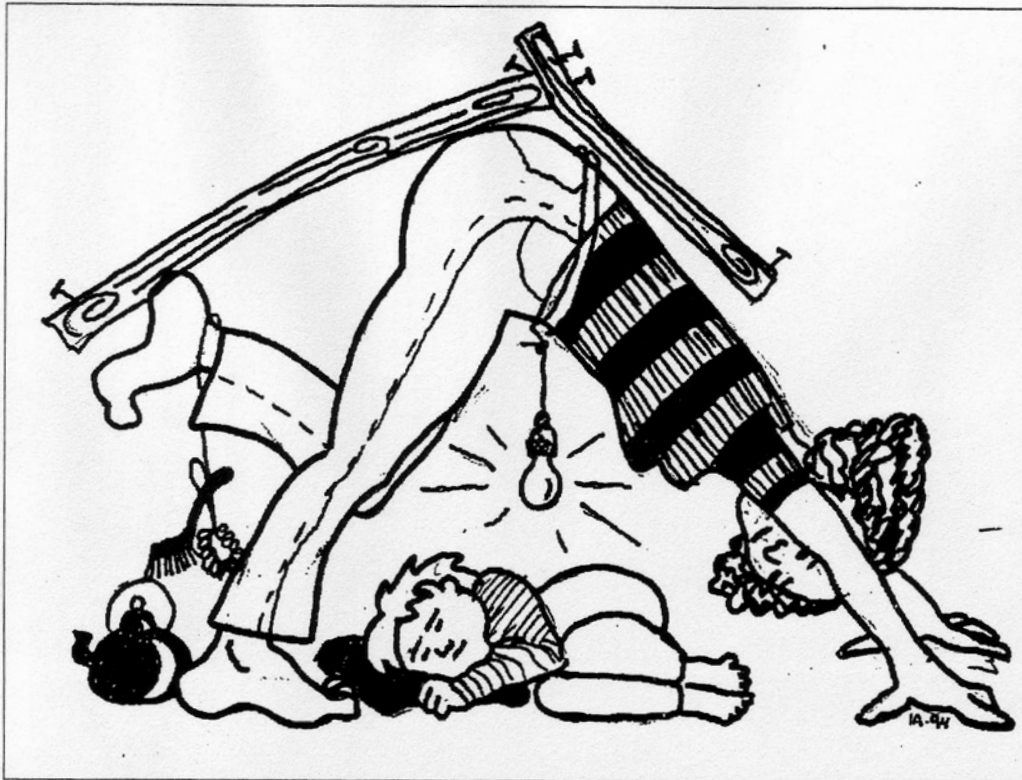
- On syytä miettiä mitä taitoja menneiden sukupolvien naiset, ehkä olosuhteiden pakostakin, kehittivät huippuunsa. Juuri nämä taidot voivat olla se pääoma, jolla tämän päivän naiset voivat marsia voitokkaasti tukka hulmuten eteenpäin. Hoivaamisen ja välittämisen taito ja tahto, kyky sovittaa ryhmän tarpeet perheessä tai työyhteisössä ovat naisten työhistoriaa parhaimmillaan, sanoi Maarit Tastula.

Vaasan yliopiston tutkija Hannu Katajamäki muistutti, että vaikka Suomen työttömyys on hietaasti vähenemässä, naisten työttömyys pitkittyy ja sitkittyy. Tällä hetkellä naisten osuus työttömistä on 45 prosenttia, mutta 2-3 vuo-

den kuluttua se saattaa olla 60-65 prosenttia.

- Työllisyyden paranemisen yhtiö on naisten kannalta epäedullinen, sillä työpaikkoja syntyy miesvaltaisille toimialoille. Naisvaltaisilla julkisen sektorin toimialoilla ovat työpaikat säästöjen puristuksessa edelleen vähentyneissä.

-Tärkeä suunta naisten työllisyyden edistämiseksi on, että naiset pääsevät osallisiksi uusista palkkatyön piirissä syntyvistä työpaikoista. Tämä edellyttää naisten massiivista koulutusta vahvojen miesalojen ammatteihin, joissa työpaikat jatkossa lisääntyvät. Naisten on murtauduttava miesten työmarkkinoille, vaati Hannu Katajamäki.

Köyhyyden rasittaa

– Mä en ole oikeutta saanut, olen aina hävinnyt. Mä olen avioliitossa ollut orjana ja maksajana. Kun läksin oikeutta hakemaan niin minut tuomittiin. Mulla ei naisena, nimenomaan naisena ole mitään oikeuksia, pohtii Leena jälkikäteen kokemuksiaan.

– Kaikki ihmiset, oikeusministeri Pokkaa myöten, pitivät osustusta mielettömänä, mutteivat pystyneet auttamaan!

Leena on kuitenkin tyytyväinen päästyään miehestä eroon. Säälitteleville naapureille hän sanoo, että elämä on nyt paljon helpompaa, kun ei tarvitse enää miestä elättää ja pelätä. Mutta köyhyys ja ylivelkaantuminen loppuiksi rasittavat. Leena joutuu nyt tekemään kahta työtä maksaakseen kotinsa pankille toiseen kertaan.

– Hyvä että tämä kaikki tapahtui minulle, eikä jollekin heikommalle. Joku olisi tässä tilanteessa jo mielisairaalassa, huokaa Leena. Hän sanoo kestäneensä, koska on aika elämänmyönteinen luonne ja sukulaiset ovat autaneet. Välillä Leena on ollut niin väsynyt, ettei ole jaksanut syngystä nousta ruokaa laittamaan.

– Mutta minä en luovu. Minä olen lasteni eteen kaiken tehnyt. Se että niillä on oltu kotia ja toimeentuloa viemässä, on kyllä katkeroittanut minua. Kyllä se on aina mies, joka voittaa oli sillä omaisuutta tai ei. Nainen lapsineen jää aina vähemmälle taloudellisesti, sanoo Leena.

Leena kertoo päiväunelmistaan kauniissa olohuoneissaan. Jos hän voittaisi lotossa 20 miljoonaa, hän rakennuttaisi yksinhuoltajille ilmaisia asuntoja ja ostaisi heidän lapsilleen kauniita, uusia vaatteita. Joskus sohvalla levätessään hän haaveilee olevansa Viktoria, jota rikas prinssi tulee noutamaan. **Todellisuus** on kyllä toista, nauraa Leena.

– Minusta on tullut hirvää arvostelija ja vaatimustaso on noussut korkealle. Minua ei pystytä enää huijaamaan. Minusta on tullut varovainen, kunnianhimoinen ja aina naisia puolustava”, sanoo Leena.

– Minulla on nyt taisteilijan luonne. Ja minulla on kaikkea paljon. On puoli miljoonaa velkaa, mutta myös koti ja kolme lasta. Minulla on kaksi työtäkin – ainakin toistaiseksi. Mutta kaikki rahat menee pankille velkojen maksuun. Taas jäi ruokaan vain 40 markkaa kahdeksi viikoksi, huokaa Leena.

HAASTATTELU JA TEKSTI:
RAJUA SAVOLAINEN
PIIRROS: IA SAVOLAINEN

(Haastatellun nimi ja ammatit vaihdettu)

Puoli miljoonaa velkaa

– Mies oli töissä ja käytti omat rahansa itse. Me on oltu niin tuikoilla jo avioliiton aikoina, että se on ihan järkyttävää. Ruoastakin oli puutetta välillä jo silloin, kertoo ylivelkantunut Leena, yksinhuoltaja (40).

Leena meni naimisiin alle kaksikymppisenä itseään yli kymmenen vuotta vanhemman miehen kanssa. Hän muistelee, että meni viisi vuotta, ennen kuin hän tajusi, että mies oli alkoholisti. Mies ei mennyt hoitoon, vaan joi koko avioliiton ajan kaksi cherryydökapulaa päivässä.

Leena teki välillä jo avioliitonkin aikana kahta työtä, sairaalassa yöt ja autolähtetä päivät. Mies ei ollut kotona juuri koskaan, eikä osallistunut perheen elättämiseen eikä asuntolainan maksuun.

Leena ei puhunut kenellekään ahdingostaan, rahan ja ruoan puutteesta, miehen alkoholismista tai väkivaltaisuudesta. Hänen vanhempansa

kyllä tiesivät ja auttoivat tuomalla ruokaa ja rahaa.

– Mulla on ollut aina vaihtoehtona se, että jos en huolehdi asioista, myydään talo pois. Ja jos mä en suostunut antamaan miehelle rahaa, niin se söhi mua leipäveitsellä tai heilutti nyrkkiä. Minä en uskaltanut tehdä mitään, pysyin siinä pakosta, sanoo Leena.

Miehen alkoholismi vain paheni vuosien mittaan. Mies uhkaili, että jos Leena eroaa, hän ei tule saamaan mitään ja koti menee. Kun mies alkoi humalassa pitämään lapsia väkisin hereillä öisin, Leenan ollessa töissä, Leena haki lopulta eroa.

Kevytmielisesti velkaantunut!

Oikeus määräsi Leenan maksamaan miehelle ositusta 250 000 markkaa. Leenan mielestä talon hin-

ta arvioitiin aivan liian korkeaksi. Leenan työväline, rahoitusyhtiön omistama valkainen autokin laskettiin yhteiseksi omaisuudeksi, velat siitä jäi yksin Leenalle. Ositusvelasta ei suostuttu vähentämään yksittäistä, joka Leenalla oli ollut ennen avioliittoa eikä elatusmaksuja.

Leenasta ositus oli kohtuuton, joten hän valitti hoviin. Päätös ei muuttunut, koska avioliitto oli ollut pitkä. Leenan katsottiin hyväksyneen tilanteen, sen että mies ei osallistunut perheen elatukseen. Ositus ei muutettu, vaikka mies itsekin myönsi oikeudessa, että Leena on elättänyt perheen ja lyhentänyt yksin asuntolainoja. Valitusvuosien aikana Leenalle kertyi korkoja 100 000 mk, asianajajien kulut olivat noin 50 000 mk. Korkeimpaan oikeuteen Leena ei saanut valituslupaa.

Leena haki velkasaneeraustakin, mutta ei saanut. Oikeus päätti, että hän oli ”velkaantunut kevytmieli-

sesti omasta syystä”. Kolmasosa talosta laitettiin nyt miehen pyynnöstä hukkaamiskieltoon, joten Leena ei voinut taloa myydäkään päästäkseen veloistaan.

– Mies sanoi, että koska en suostu häntä elättämään, niin minun on annettava hänelle sellainen rahamäärä, että hän pystyy elämään, ostamaan asunnon ja vielä taskurahaa. Se uhkaili puhelimessa, että multa katkaen niska ja lapsilta lähtee päät, jos en heti maksa hänelle 320 000 mk käteisellä, kertoo Leena.

Leena ehdotti, että elatusmaksurästit vähennettäisiin ositusvelasta ja tarjosi 150 000 markkaa. Se ei riittänyt, mies laittoi talon pakkohuutokaupattavaksi juuri ennen joulua. Monien yritysten jälkeen, kaksi päivää ennen pakkohuutokauppaa Leena sai pankista lainan, jolla hän maksoi miehelle osituksen korkoineen.

Meillä on nälkä!

Kaikki eivät kehtaa nälästään puhua, se on edelleen tabu-aihe. Kuitenkin 200 ihmistä tarttui kynään ja kirjoitti tutkijoiden pyynnöstä nälkäkokemuksistaan. Kirjeitä nälästä –kirjassa julkaistiin 60 tarinaa, joista ei puutu nälkää, toivottomuutta ja katkeruutta.

...katkerinta onkin ollut kokea se, että henkisen epävarmuuden ja ruumiillisen nälän lisäksi ei ole yksilönä mitään. Sosiaalitoimistosta ei suinkaan saa apua silloin kun hätä on suurin. He maksavat silloin kun heille sopii ja laskelmat tehty. Jos ei

ole hyväntahtoisia sukulaisia ja ystäviä, joilta voi lainata rahaa epä-määräisiksi ajoiksi, saa vaikka kuolla nälkään lapsineen (Työtön, 48 v).

Kirjeistä löytyy myös taistelua ja selviytymistä. Musta huumori naurattaa – ehkä nauru pidentää ikää nälkäiselläkin. Kirjassa on nälkä-, elämän- ja yrittäjätarinoita, eläkeläisköyhyyttä, yksinhuoltajien, työttömien ja opiskelijoiden ahdinkoa. Osa kirjoittajista on hyväntekijöitä, läheisiä tai työttömien yhdistyksiä.

– Äiti ja poika olivat pääsiäisen jälkeen meillä viikon. Kun läksin

viemään heitä kotiin, poika itki ja halusi mummin luokse, kun täällä saa syödä, kirjoittaa Mummi huolissaan jälkeläisistään.

Kokemukset viranomaisista ovat usein kielteisiä ja asenne päättäjien kritiittinen, jopa vihainen. Poliitikot ja sosiaaliministeri saavat haukkuja toimistaan. Sosiaalitoimea

ja Kelaa arvostellaan palvelujen heikkouksista, joustamattomuudesta ja hitaudesta. Pankkeja syytetään asuntovelallisten rahojen röstämisestä. Esim. nelihenken perheen tilille on jätetty vain 300 mk kuukaudessa.

Tarinat kuvaavat, kuinka Suomessakin voi joutua ahdinkoon, il-

man apua ja ruokaa. Toivottavasti kirja koskettaa ja itkettää monia päättäjiä, poliitikkoja ja viranomaisia – jouduttaen nälkäongelman, työttömyyden ja köyhyyden hoitamista.

– Työtön, työtön, työtön...tättelelen Kelalle...Tällaista on minun elämäni ollut päivästä kuukauteen, kuukaudesta vuoteen ja silti minun on jaksettava elää, vaikka mitään ei ole ja nälkä kourii mahassa ja silti minun on jaksettava päivä kerrallaan (Työtön).

TEKSTI: RAJUA SAVOLAINEN
PIIRROS: IA SAVOLAINEN

Kirjeitä nälästä. Toim. Sakari Hänninen ja Jouko Karjalainen. Stakes. Kirjapaino Gummerus 1994. 288 s. 87 mk.

Työvoimakoulutukseen riittää halukkaita

Harva pääsee kursseilta töihin

Vaikka vain harvat pääsevät työvoimakoulutuksen jälkeen töihin, kurssit ovat täysiä. Yleensä halukkaita on tarjolla olevia paikkoja enemmän. Suurin osa kursseille hakeutuvista uskoo, että koulutus yhtä kaikki parantaa työnsaantimahdollisuuksia ainakin pidemmällä tähtäimellä.

Työvoimaviranomaisten tuoreimmat puolivuositilastot ovat synkkiä: Työvoimakoulutuksen läpikäyneistä 70 prosenttia oli puoli vuotta kurssin päättymisen jälkeen edelleen työnhakijoina.

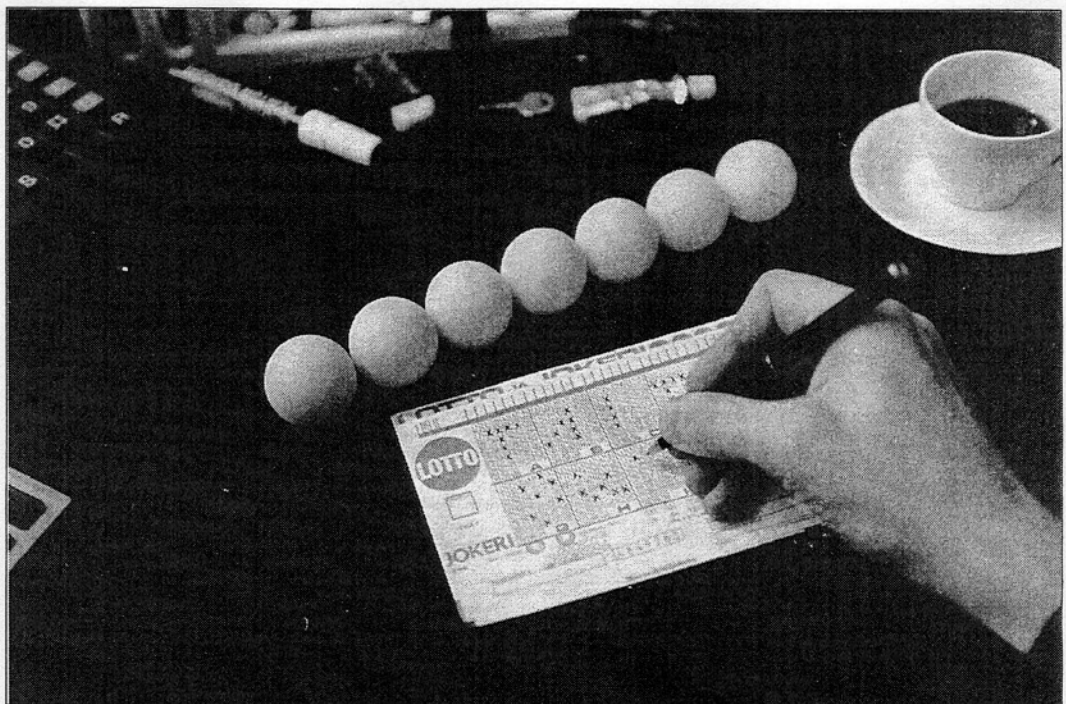
Hämene työvoimapiirissä vakituisen työpaikan kaksi kuukautta kurssin päättymisen jälkeen oli saanut 12 prosenttia kurssiteutista, kymmenesosa oli väliaikaisessa työssä. Yhdessä yritysten kanssa toteutetut koulutusprojektit eivät myöskään ole muuttuneet pysyviksi työpaikoiksi toivotulla tavalla.

Motivoituneet opiskelijat

Tuula Jaskari osallistui reilu vuosi sitten neljän kuukauden työllisyyskursseille. Julkaisutekniikan kurssin kahdeksasta osanottajasta yksikään ei saanut töitä kolmen kuukauden kuluessa kurssin päättymisestä.

- Lähdin kurssille pian jäätyäni työttömäksi, sillä en osaa olla jouten. Ennen toimin järjestösihteerinä, jolloin työhöni kuului myös järjestötiöiden laatiminen. Osalla kurssilaisista ei kuitenkaan ollut ennestään kokemusta julkaisu toiminnasta, Tuula Jaskari kertoo.

- Kurssi oli käytännönläheinen ja mielekäs. Alussa opettajat olleet, että kurssille on tultu vain aikaa kulluttamaan. Tämä asenne häiritsti, sillä kaikki olimme hyvin motivoitu-

KUVA: ROSA MALE

neita ja halusimme oppia. Tilanne kuitenkin korjaantui kurssin kuluessa, arvioi Jaskari.

Vaikka kurssille hakeudutaan joskus kotona istumisen ja rutiinien vastapainoksi, useimpien opiskelijoiden motiivina on ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen. Jaskarin mukaan pääosa kurssilaisista uskoo koulutuksen parantavan työnsaantimahdollisuuksia tulevaisuudessa.

Eroon asenneongelmista

Myös viranomaiset ovat huomanneet työvoimakoulutukseen liittyvät asenneongelmat. Suunnittelija Eino Hietalahti Tampereen työvoimatoimistosta kertoo, että nimenomaan työvoimakoulutuksen laatu on kiinnitetty viimeaikoina erityistä huomiota.

- Työvoimakoulutuksen osanotta-

jilla on takanaan käytännön kokemusta, työelämästä, mikä opettajien tulisi huomioida opetuksessaan. Opiskelijat ovat entistä motivoituneempia, haluavat tehokkaampaa koulutusta ja esittävät kritiikkiä aiempaa herkemmin, arvioi Hietalahti.

Opetuksen laatua pyritään kehittämään opiskelijoille suunnatun kyselytutkimuksen avulla sekä lisäämällä yhteydenpitoa työvoimaviranomaisen ja koulutuksen käytännön järjestäjien välillä.

- Tuoksia on saavutettu ja kurssien taso on noussut. Aikaisemmin työllisyyskursseja pidettiin jollain tavalla alempiarvoisena koulutuksena, mutta huonosta maineesta ollaan pääsemässä, toteaa Hietalahti.

Työvoimatoimistoissa seurataan jatkuvasti työmarkkinoiden kehitystä. Koulutusta pyritään suunnittelemaan aloille, joille arvioidaan avautuvan työpaikkoja. Esimerkiksi terveydenhuoltoalan koulutusta ei lisä-

tä, vaikka hakijoita on huomattavasti paikkoja enemmän. Suunnittelua ja kurssien kohdentamista on Hietaladen mukaan edelleen kehitettävä.

Tilastot antavat työvoimakoulutuksen vaikutuksesta työnsaantimahdollisuuksiin varsin murheellisen kuvan. Ammattitaidon ylläpitämisen ja työttömien aktivoimisen merkitystä ei kuitenkaan ole syytä vähätellä.

- Kolmen vuoden työttömyysputken katkaiseminen koulutusjaksolla, jonka aikana saa tuntumaa työelämään ja viimeisimpään kehitykseen omalla alalla, on varmasti yhtämittaista kotona istumista parempi vaihtoehto, Hietalahti sanoo.

Työvoimatoimiston kautta koulutukseen

Työvoimakoulutus on työllänsä rahoitettavaa, ja sinne hakeudutaan työvoimatoimistojen kautta.

MARI HIETALA

Koulutus on tarkoitettu aikuisille; alle 20-vuotiaita työvoimakoulutukseen hyväksytään vain erityistapauksissa. Kurseja pidetään ammattillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa ja muissa oppilaitoksissa. Koulutusta voidaan järjestää myös yhteistyössä yritysten kanssa niiden omissa tiloissa.

Työvoimakoulutukseen osallistujille voidaan myöntää koulutustukea, joka on jokseenkin työttömyyspäivärahan suuruinen. Koulutustuen saaminen edellyttää työssäoloehdon täyttymistä. Tukea ei voi saada, jos työttömyysturvan saamisen enimmäisaika on täytynyt ennen koulutuksen alkua. Koulutustuki on veronalaista tuloa. Lisäksi tietyin ehdoin voidaan myöntää verotonta ylläpito- korvausta ja majoituskorvausta.

Pohjois-Suomessa opitaan käytännön kautta

Kisällien uudet kujeet

Halspiikki, silmi-neula ja vasara. Siinä entisaikojen kisällien työvälineitä. Monenlaisia olivat kisällien tulevat ammattitkin, kenestä tuli kraatari kenestä seppä. Työpajoissa paskittiin töitä mestarin tikassa valvonnassa. Ilkikuriselle tai huolimattomalle oppilaalle mestari antoi korvatillikan tai tuikkasi piikillä takamukseen.

Nykyajan kisällillä onkin jo erilaiset työkalut, sorvista tai kamerasta tietokoneeseen. Tämän päivän oppisopimus-opiskelijoiden suosikkialoja ovat teollisuus ja elinkeinoelämä. Tästä huolimatta varsinkin teollisuudessa alku on ollut hieman nihkeää, oppisopimusta ei vielä olla oikein otettu omaksi. Osaltaan tähän on vaikuttanut kaikkivoipia lama, mutta myös epätietoisuus järjestelmän sisällöstä on hidastanut vauhtia pääsyä. Oppisopimus on tuntu- nut hieman vieraalta vaihtoehdolta.

Aikuisille helpoin opiskelumoto

Kalajokilaakson, Haapaveden ja Raahen kuntayhtymien alueella Pohjois-Suomessa on noin sata henkilöä oppisopimusopiskelutuksessa. Kuntia alueella on 23. Opiskelijat ovat suurimmalta osaltaan aikuisia, nuoria joukossa on muutama. Kuntayhtymien oppisopimusto-

miston koulustarkastaja Jouko Oksanen kertoo tämän johtuvan siitä, että aikuisilla on jo yleensä työpaikka tai tuttu työnantaja. Oppisopimusopiskelutuksen aloittaminen on tällöin helpompaa kuin nuorilla, joilla on takanaan vasta peruskoulu tai lukio.

Vanha kisälliperinne uudessa muodossa

Oppisopimus on koulutusmuotona maailman vanhin. Ensimmäiset oppisopimukset mestarien ja kisällien kesken solmittiin jo neljä tuhatta vuotta sitten.

Työopetus on koulutuksessa keskeisessä asemassa. Työnantaja opettaa opiskelijalle käytännön työn edeten helpommasta vaikeampaan, vastuunalainen mestari siis neuvoo, opastaa ja valvoo.

Teoria-opetus sekä tentit tehdään kyseisen alan oppilaitoksissa. Tie- topulinen osuus nivotaan näin

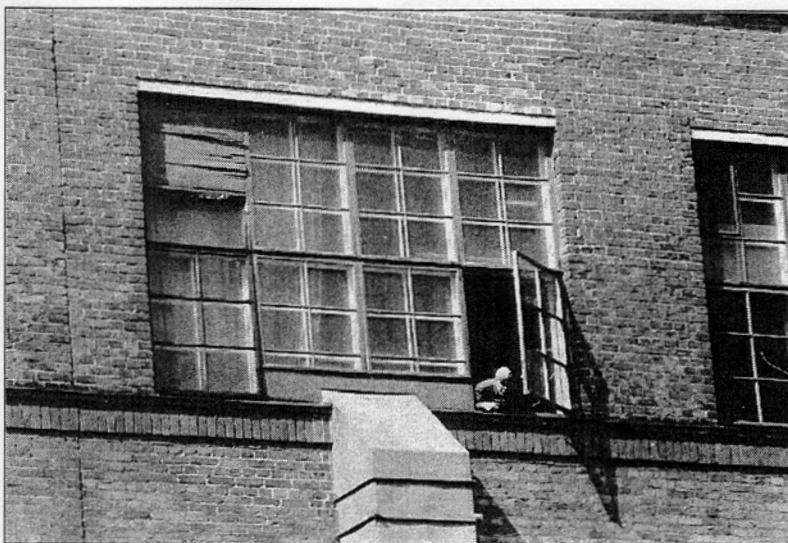
Työtä jakamalla kohti solidaarisempaa yhteiskuntaa

Ennusteiden mukaan työpaikkojen tarjonta ei vastaa kysyntää tulevaisuudessa, joten myös Suomessa on alettu kehittää työn jakamisen malleja. Työtä jakamalla halutaan estää työttömän lopullinen työelämästä syrjäytyminen ja samalla taata hyvinvoinnin solidaarisempi jakautuminen yhteiskunnassa.

Osa-aikaisiin tuella osa-aikatyöhön siirtyvä voi käyttää lisääntyvän vapaa-aikansa itse haluamallaan tavalla. Tutkijat uskovat, että työn vuorottelu käynnistää työpaikoilla toistuvien työkäytäntöjen uudelleen arvioinnin. Työntekijän hyvinvoinnin lisääntyminen näkyy työtuloksessa.

Maaliskuusta lähtien jokaisella vähintään vuoden yhtiökoisesti saman työnantajan palveluksessa olleella on ollut mahdollisuus jakaa kokopäivätyönsä työttömän kanssa. Osa-aikatyöhön jäävälle maksettava osa-aikaisiä korvaa puolet menetetystä palkasta. Työaika voi luovuttaa korkeintaan 60, vähintään 40 prosenttia kunakin palkanmaksukautta vastaavana ajanjaksona.

Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksella on menicillään työn jakamisen mahdollisuuksia Suomessa kartoittava projekti. Ulkomaille kehitetyt mallit eivät ole

sinällään siirrettävissä Suomeen, eri maiden sosiaaliturvajärjestelmät sekä työmarkkinat saattavat poiketa ratkaisevasti toisistaan.

Projektissa mukana olevan tutkijan Soili Lehtonen sanoo, että lama on paljastanut suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän vinoutuneisuuden. Pala palalta kehitelty järjestelmä perustuu ajatukseen, että ihmisten työssäkäynti tarkoittaa vakaata ja pitkään jatkuvaa kokopäivätyötä. Osa-aikatyötä on perinteisesti vierastettu, työttömyyttä pidetty ohimenevänä ilmiönä. Niinpä pitkäaikaistyöttömyyden seurauksena on usein köyhtyminen ja syrjäytyminen.

– Ei ole työttömät ja me, olemme samaa porukkaa. Jokainen meistä on joskus työtön, pienen lapsen huoltaja, vanhus jne. Suomalainen sosiaaliturva tukee ihmisten jakautumista.

– Työn vuorottelun aiheuttama liike työssäkäyvien ja työttömien kesken madaltaa näiden kahden ryhmän välistä jyrkkää raja-aitaa, Lehtonen sanoo.

Osa-aikaisiä voidaan maksaa kullekin työntekijälle korkeintaan kaksitoista kuukautta. Lisän enim-

määmäraaksi on asetettu 4.200 markkaa. Työllistetty saa normaalin, tehtävien mukaisen palkan, minkä lisäksi hänellä on mahdollisuus hakea soviteltua päivärahaa. Työllistettävän on täytettävä työllistämislle asetetut ehdot.

Epättyypilliset työsuhteet

Tulevaisuudessa työntekijältä vaaditaan yhä enemmän kykyä sekä mahdollisuutta mukautua muuttuviin työelämän vaatimuksiin. Työn jakamisen puolesta puhuvien tutkijoiden mukaan sen lisäksi, että työn jakaminen on solidaarinen tapa vastata menicillään olevaan rakennemuutokseen, se vie kehitystä kohti innovatiivisempaa työyhteisöä ja yhteiskuntaa.

– Työn vuorottelu, osa-aikaiseksi jääminen paljastaa työpaikalla, miten työtehtävät voidaan irrottaa työntekijästä, miten ne voidaan järjestää uudelleen. Työyhteisön toimintatapojen kehittämisen ja levänneiden työntekijöiden antaman paremman työpanoksen seurauksena työn tuottavuus saadaan nousemaan, Lehtonen selvittää.

Tutkimukset ovatkin paljastaneet suomalaisten työntekijöiden työttyväisyyden poikkeuksellisen heikoksi. Työpaikoille kaivataan lisää joustavuutta työnantajan, "pomon" taholta sekä uudelleen, luovan asenteen ja otteen lisääntymistä.

Viime aikoina epättyypillisten työsuhteiden määrä on noussut perinteisen kokopäivätyön kustannuksella. Suomessa osa-aikatyötä ei kuitenkaan pidetä luonnollisena vaihtoehtona kuten esimerkiksi Ruotsissa, missä se ei vaikuta ratkaisevasti esimerkiksi eläkkeen kertymiseen.

Lyhyellä aikavälillä tarkasteltuna on halvempaa maksaa työttömälle työttömyyskorvausta kuin tukea häntä aktiiviseen työkunnan ja -taitojen ylläpitämiseen. Pitkällä aikavälillä tarkasteltuna edullisempi on työttömyyskorvauksen muoto, joka estää pitkäaikaistyöttömän lopullisen sivustakatojaksi kiinnittymisen ja jonka vastineeksi yhteiskunta saa työpanoksen. Lehtonen uskoo, että osa-aikatyön lisääntyminen luo lisääntyviä paineita sosiaaliturvajärjestelmän kehittämiseksi tämänhetkistä todellisuutta ja sen ongelmia vastaavaksi.

Ansiomenetyksen laskenta

Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen työn jakamista tutkivaa ja sitä Suomen olojen kannalta tarkastelevaa projektia johtaa apulaisprofessori Pertti Koistinen. Soili Lehtosen lisäksi asiasta kiinnostuneille tietoa ja apua laitoksella antaa tutkimusshiteeri Maarit Hermansson. Laitos kampanjoi yhdessä Tampereen kaupungin kanssa osa-aikaisiin käytön lisäämistä kaupungin työntekijöiden keskuudessa.

Tähän mennessä päätöksiä osa-aikaisista on Tampereella tehty kymmenkunta, eivätkä tulokset muuallaakaan ole vastanneet odotuksia. Todellisuudesta kiinnostuksesta asiaa kohtaan kertonee kuitenkin se, että ihmiset mitä erilaisemmista ammateista ovat ottaneet suoraan yhteyksiä työministeriöön. Tampereen työvoimatoimistoon tulee kyselyjä vähintään kerran viikossa ja Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan laitokselle vähintään kaksi päivässä.

Työnsä jakamisesta kiinnostuneille Hermansson ja Lehtonen pystyvät muun tiedonjään lisäksi laskemaan kullekin osa-aikatyöstä kätevästi jäävän palkan. Esimerkiksi verotuksen lieventyminen ja matkailu- ja lastenhoitokustannusten väheneminen nostavat sitä suuremmaksi kuin mitä pelkkä osa-aikatyön palkka osa-aikaisilla lisätynä olisi.

Sosiaali- ja terveysministeriön työvuorottelutyöryhmän teettämän haastattelututkimuksen mukaan työvuorotteluun suhtaudutaan Suomessa periaatteessa myönteisesti. Työnantajat katsovat vuorottelun sopivan parhaiten vähiten koulutetuille ihmisille, kun taas vuorottelusta kiinnostuneimpia ovat hyvässä asemassa olevat, koulutetut työntekijät.

Osa-aikaisiin mukainen työn jakaminen on ainoa Suomessa mahdollinen työn jakamisen malli, joka asettaa työnantajalle työllistämismallisuuden.

LISA TAPANEN

Lähdeaineisto: Pertti Koistinen. 1994. Jaetaan työtä – nostetaan tuottavuutta. Dialogi 4, 10–14. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 1994:15. Työvuorottelutyöryhmän väliraportti.

osaksi työtä. Samalla se tukee käytännön puolta ja antaa ammattitaidolle tiedollisen perustan. Teoreettista koulutusta järjestetään aina tarpeen mukaan.

Ilmaiseksi ei kisällin tarvitse työtään tehdä. Työnantaja maksaa opiskelijalle työehtosopimuksen mukaisia palkkaa. Lisäksi opiskelija saa valtion maksamaa päivärahaa niiltä päiviltä jolloin on tietopuolisen osuuden vuoro. Jos opiskelupaikka on toisella paikkakunnalla saa kisälliä sekä matka- että majoituskorvaukset. Edut ovat verottomia.

Pohjois-Suomen kolmen kuntayhtymän alueella teoriaopetuksen kanssa on ollut hieman vaikeuksia. Opetus annetaan usein toisella paikkakunnalla ja matkustaminen sinne voi olla hankalaa.

Jouko Oksanen näkee oppisopimuksen kuitenkin hyvänä ja toimivana koulutusmuotona. Henkilö saa samalla kertaa sekä pätevyysnäyttämättä että käytännön kokemusta.

– Meillä on kiintiöt tälle vuodelle jo täynnä. Ensi vuonna opiskelijoiden määrää ilmeisesti rajoitetaan, harmittelee Oksanen.

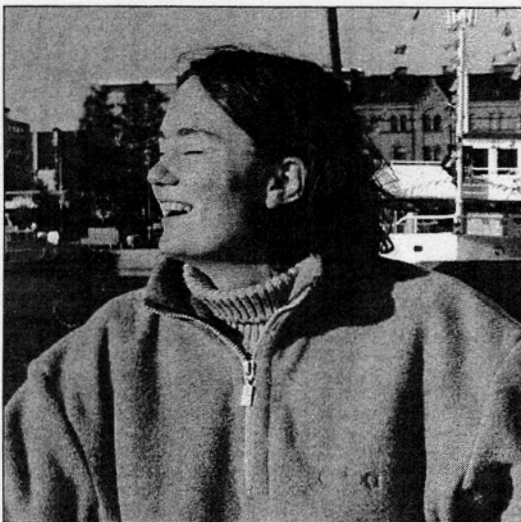
Opiskelijan on oltava aktiivinen

Oppisopimuskoulutus on joustava ja sopii yhtä hyvin sekä nuorille että aikuisille. Koulutus pyritään räätälöimään yksilöllisesti jokaisen opiskelijan ja työpaikan tarpeita vastaavaksi. Kiinnostuneelta vaaditaan kuitenkin omaa aktiivisuutta. Yleensä jokaisen onkin hankittava opinahjonsa itse. Opetusta haluava ottaa yhteyttä työnantajaan ja neuvottelee hänen kanssaan mahdollisuudesta aloittaa koulutus.

Koulutusajat riippuvat siitä millainen on opiskelijan lähtötaso. Peruskoulu tai lukiopohjaisella koulutus kestää noin 1–4 vuotta. Tavoitteena on tällöin ammatillinen peruskoulutus ja tutkinto. Täydennys- tai

jatkokoulutusta voi saada henkilö, jolla jo on ammatillinen peruskoulutus tai työkokemusta. Kisälliaika on tällöin 4–12 kuukautta.

Nykyinen oppisopimuskoulutus on mutkaton tapa opiskella itselleen ammatti. Valmius työelämään ja käytännön kokemus on täysin eri luokkaa kuin koulun penkiltä tulleelta. Ja mikä parasta; nykyajan mestarit eivät enää nipistä korvasta tai pistä piikkillä huonompakaan kisälliä.

...on hermostunut!

Peli poikki hyvissä ajoin

Sosiaali- ja terveysministeriön erikoissuunnittelija **Pentti Kananen** totei työttömien ja työssäkäyvien välisen ristiriidan yhteiskuntaamme uhkaavaksi vaikeimmaksi ristiriidaksi. Koska ongelmaa ei voi hoitaa veroja lisäämällä, on mietittävä muita keinoja uusien työpaikkojen luomiseksi. Myös Kananen puhui Helsingissä.

Nyt on hyvässä ajoin vihelletty peli poikki ja katsottava, mihin toisaalta työttömänä olevat ja toisaalta työssä käyvät, työnantajat ja valtiovalan haltijat voivat sitoutua. Uskoisin, että työttömänä olevia pyydetään sitoutumaan entistä ponnokkaampaan toimintaan sekä työn etsimisessä että uuden työn ja työpaikkojen luomisessa. Tällaiselle toiminnalle on sosiaali- ja terveysministeriö valmis luomaan aivan uudet edellytykset. Kaikkia tahoja on pyydettyä sitoutumaan siihen, että nämä kaikissa oloissa takaavat työttömänä olevien riittävän toimeentulon, esitti Pentti Kananen.

Matti Pekkasen työllisyistyöryhmään kuulunut Liikeliton puheenjohtaja **Maj-Len Remahl** vaati Oulun mielensisäpuheessaan todellisia toimia työttömyyden voit-

tamiseksi. Voivottelun sijasta hän vaati yhteistä kansallista linjaa.

-Vaikein kysymys on, miten talouden nousu voi auttaa pitkäaikaistyöttömiä. Työhön uudelleen pääseminen käy sitä vaikeammaksi, mitä pitemmäksi työttömyys venyy, sanoi Maj-Len Remahl.

Jyväskylän mielensisäpuheessa puhunut saksalaisen Ammatillisen paikkajärjestön puheenjohtaja **Raimo Rajanen** lupasi, että hänen johtamansa järjestö tulee käsittelemään ylityöasioita seuraavassa kokouksessaan.

-Työntajien pitäisi suosia määraaikaisia työsuhteita ylitöiden kustannuksella, vaati Raimo Rajanen.

Lappeenrannassa puhui mm. Etelä-Karjalan työttömien puheenjohtaja **Raimo Valle**, joka moitti lakeja, asetuksia ja säännöstöjä tilanteen taallisesta vaikeuttamisesta.

-Ne muodostavat nyt niin monimutkaisen kokonaisuuden, että niitä on vaikea hallita. sen lisäksi joidenkin työllistämisen ehtojen noudattaminen saa työttömän näyttämään haluttomalta työhön, mikä on aivan irvokasta, muistutti Raimo Valle.

Anjalankosken mielensisäpuheesta pidettiin poikkeuksellisesti työvoimatoimiston tiloissa. TVY:n hallituksen jäsen **Ilo Heltimoinen** arveli, että "häätälahallituksen" aikaiseen 60 000 kansalaisen työttömyyteen

päästään ehkä vasta parin vuosikymmenen kuluessa.

-Oleellista on kysyä, miten hyvinvointia jaetaan, jotta ihmisillä olisi vähän tasaisempaa. Luulen, että tulevaisuuden nuorilla työpaikat vaihtuvat vähän väliä, sanoi Heltimoinen.

Kuhmon tilaisuudessa työttömän puhevuoron käyttänyt **Eero Sirviö** ilmoitti olevansa työkykyinen ja työhaluinen. Vapaan kilpailun hyödyt ja yhteiskunnan tukiaiset nauttivat epämääräisiä yrittäjiä Sirviö ryöpytti työttömyydellä pelaamisesta.

-Työntekijä on alistettu pelinappulaksi työttömyyden avulla ja palvelemaan näiden keinottelijoiden tarkoitusperä, jotka jättävät lakisäänteiset maksut ja jopa palkat maksamatta.

Keski-Suomen työttömien yhdistys vaatii eri tahoja toimiin työttömyyden vähentämiseksi ja työttömyydellä keinottelun lopettamiseksi.

-Työntajien tulee välttää ylitöiden teettämistä ja ammattijärjestöjen ei tule sallia liiallisten ylitöiden tekemistä. Sijaisten käyttö on sallittava ja oman toimen ohella tehtäviä töitä tulee jakaa muille. Sapativapaat on tehtävä mahdollisiksi kaikille, että työttömät pääsevät eroon pakkosapatasta, vaadittiin Jyväskylän mielensisäpuheessa.

TVY kansanedustajille:

Työttömyyden turvaverkot säilytettävä

Mielenosoituspäivänä Työttömien valtakunnallinen yhteistoimintajärjestö TVY jätti kansanedustajille kirjelmän, jossa muistutetaan työttömien keskeisistä vaatimuksista.

Julkaisemme TVY:n kannanoton kokonaisuudessaan.

Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvaa voimakkaasti. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita on jo yli 140 000 ja lisäksi on suuri joukko niitä, joilla on ollut mahdollisuus olla töissä viimeisten vuosien aikana vain muutamia viikkoja. Viimeaikaiset suunnitelmat näyttävät valitettavasti tähtäävän siihen, että ongelmien korjaamisen sijasta pitkäaikaistyöttömät jätetään täysin oman onnensa varaan.

Mielestämme juuri nyt kun kansantalous on nousemassa syvimmästä kuopastaan, on kaikki mahdollinen tehtävä, jotta muutoin pysyväksi muodostuva pitkäaikaistyöttömyydeltä välttytään. Työttömien joutuminen työttömyysturvan ulkopuolelle on esitettävä. Ansiosidonnaiselta päivärahalta pudonnetuille ja pelkän päivärahalla varassa oleville on turvattava työllistämistarvoin mahdollisuus työllistyä.

Edellyttämme, että työvoimakoulutus jatkaa työttömyysturva-oikeutta samalla tavoin kuin työssäolo, jolloin käytettävissä olevia voimavaroja voidaan nykyistä enemmän käyttää työvoimapolitiittisesti perusteltuun koulutukseen.

Peruspäivärahan maksaminen kerran kuukaudessa on palautettava kahden viikon välein maksettavaksi. Lokakuun alussa käyttöön otettava uusi maksatusjako tulee aiheuttamaan kestämättömiä ongelmia työttömille ja siirtää heitä yhä enemmän sosiaalitoimistojen luukulle. Myöskään ansioon suhteutetun päivärahalla osalta maksatukseen suunniteltuja pidennyksiä ei tule tehdä.

Tietoomme on tullut, että työttömyysturvaan ollaan tekemässä heikennyksiä asetuksin mm. ansioon suhteutetun päivärahalla uudelleen määrittelyn osalta. Näitä kaavailtuja muutoksia emme voi hyväksyä.

Katsomme myös välttämättömäksi, että työvoimapolitiittiset jatketaan vuoden 1994 jälkeen. Työvoimatoimistojen tyyliä kohdella tasavertaisina kaikkia työttömiä työnhakijoita."

Eta-työnhaku vaatii kärsivällisyyttä ja paksua lompakkoa

Tämän vuoden alussa astui voimaan sopimus Euroopan talousalueesta Etasta. Eta on laaja markkina-alue, jonka muodostavat kaksitoista Euroopan unionin jäsenmaata ja kuusi Euroopan vapaakauppaliiton Eftan jäsenmaata.

Eta-sopimus avasi kahdeksantoista maan työmarkkinat Eta-maiden kansalaisille. Jokainen Eta-kansalainen on siis oikeutettu hakemaan töitä mistä tahansa Euroopan talousalueen maasta.

Suomalainen työnhakija voi päätyä Ranskaan, Portugaliin, Islantiin tai vaikkapa Liechtensteiniin. Belgialainen kohtalotoveri voi koetella onnean esimerkiksi Itävallassa, Kreikassa, Italiassa tai Norjassa. Eta-kansalaisen työpaikka saattaa löytyä myös Espanjasta, Hollannista, Irlannista, Isosta-Britanniasta, Luxemburgista, Saksasta tai Pohjoismaista. Eurooppa odottaa!

Ota yhteys euroneuvojaan

Jos suunnittelet työnhakua Euroopassa, ota yhteys työvoimatoimistoon. Euroopan työnvälitykseen perehtyneitä euroneuvoja löytää jo 15 paikkakunnan työvoimatoimistosta: Helsingistä, Turusta, Tampereelta, Porista, Vaasasta, Jyväskylästä, Lahdesta, Kouvolasta, Lappeenrannasta, Mikkelistä, Kuopiossa, Joensuusta, Kajaanista, Oulusta ja Rovaniemeltä.

Euroneuvoja kertoo yleistietoa Euroopan työmarkkinoista. Hänellä on yhteystiedot muiden maiden työvoimaviranomaisiin.

Ruotsin ja Norjan avoimet työpaikat näkyvät suoraan työvoimatoimistojen ATK-päätteiltä, mutta muissa Eta-maissa euroneuvoja on yhdessä työnantajan kanssa valinnut työpaikat, jotka näkyvät suoraan Suomen työvoimatoimistojen ns. Eures-järjestelmässä. Parhaiten kohdemaan työpaikoista saa tietoa pai-

Typillinen Eurooppaan lähtijä on kielitaitoinen nuori

kan päällä työnvälityksestä.

Euroneuvoja antaa myös tietoa kohdemaan olosuhteista ja kertoo eri alojen työnsaantimahdollisuuksista. Esimerkiksi metsurin ei kannata lähteä Portugaliin työhakuun. Euroneuvoja auttaa myös sosiaali- ja työttömyysturvaa tai verotusta koskeissa kysymyksissä.

Työttömyyskorvaus matkustaa mukana

Työtön säilyttää oikeutensa oman maansa työttömyysturvaan hakiesaan töitä toisen Eta-maan alueelta. Edellytyksenä on, että työtön on ehtinyt olla työttömänä työnhakijana ja työmarkkinoiden käytävissä neljä viikkoa ennen lähtöään.

Sekä peruspäiväraha että ansiosi-

onnainen päiväraha ovat sellaisia työttömyysetuksia, joiden turvin voi lähteä Eurooppaan työhakuun. Sen sijaan työmarkkinatuki ei kuulu näihin etuisuuksiin.

Korvaus maksetaan kohdemaan valtuutusta sen suuruiseen kuin sitä on maksettu kotimaassakin. Eri maissa korvausten maksupäivät ja -välit vaihtelevat, ja niitä voi joutua odottelemaan.

Ilmeellinen lomake E 303

Ennen ulkomaille lähtöä työnhakijan täytyy hankkia asiaankuuluvat paperit. Jos hakija saa peruspäivärahaa, hän voi noutaa Kelasta Eta-työnhakijan lomakkeen omasta työttömyyskassastaan.

Lomakkeesta E 303 ilmenee maksettavan korvauksen määrä (nettomääräisenä, sillä korvaus on veronalaista tuloa), päivä jolloin hakija lopetti työnhauksen kotimaassaan, korvauksen maksamisen enimmäisaika sekä se milloin hakijan on ilmoitettava kohdemaan työnvälitykseen.

Lomake on todistus oikeudesta työttömyysturvaan, ja sitä on syytä hakea hyvissä ajoin ennen lähtöä. Kun hakija pyytää todistusta, hänen on ilmoitettava tarkka lähtöpäivänsä.

Lisäksi työnhakijan täytyy hankkia Kelasta lomake E 119, jossa todistetaan, että hän kuuluu suomalaisen sairausvakuutuksen piiriin.

Jos suuntana on jokin Pohjoismaa, mukaan riittää lisäksi pelkkä henkilöllisyystodistus. Muut Eta-

maat vaativat passin Suomen kansalaisilta. Muista mahdollisesti vaadittavista papereista kannattaa ottaa selvää jo ennen lähtöä, sillä kansallisia säädöksiä on yhä paljon.

Eurooppaan suuntaavaan täytyy ilmoittaa lähdistään myös työvoimatoimistolle, jotta lomakkeen E 303 saanti on mahdollista. Työvoimatoimisto antaa hakijasta työvoimapolitiittisen lausunnon Kelalle tai työttömyyskassalle.

Viikko aikaa matkustaa

Kun työnhakija on lopettanut työnhauksen kotimaassaan, hänellä on seitsemän päivää aikaa ilmoittautua kohdemaan työnvälitykseen. Päivärahan maksaminen kotimaahan lopetetaan niin, että viimeinen maksu-

Unelmatöitä ja fiaskoja

Rakennusalan ammattilainen Heikki Jarkko kyllästyi työttömyyteen ja matkusti Pariisiin Eta-työnhakuun viime helmikuussa.

Heikki Jarkko on nuori ja kielitaitoinen, muttei kuitenkaan tyypillinen Eta-työnhakija. Hän ei jäänyt Ranskaan kuukaussiksi odottelemaan töitä, vaan kierteli aktiivisesti alan messuilla, nappasi sieltä yritysideoita ja matkusti takaisin Suomeen.

Idea yksityisyrityksestä syntyi jo kauan sitten. Jarkko kertoo. Pariisin matka auttoi oikeastaan vain saamaan kauan suunnitellun pro-

jektin päätökseen.

Jarkko on siitä onnellisessa asemassa, että hän onnistui työllistämään itsensä. Tällä hetkellä hän työskentelee Tampereella ja on tyytyväinen uuteen ideaansa.

Jarkko neuvoa muita työnhakijoita selvittämään jo Suomessa kohdemaan euroneuvojen yhteystiedot. Pariisin kokoisessa kaupungissa on useita työnvälitystoimistoja, mutta niissä kaikissa ei välttämättä tunneta Eta-työnhauksen pykälää.

Ruotsi ja Englanti suosituimpia

Suomesta on lähtenyt Eta-työnhakuun reilu tuhat työtöntä työnhakijaa. Suomen työmarkkinoille on sen sijaan eksynyt vain noin sata työnhakijaa muista Eta-maista.

Suomalaisien työnhakijoiden suosikkeina ovat Ruotsi, Englanti ja Saksa. Kielitaito asettaa esteitä muille maille, mutta hakijoita on käynyt tai parhaillaan käymässä myös Ranskassa, Espanjassa, Irlannissa, Kreikassa, Norjassa, Tanskassa ja Hollannissa. Suoma-

laisia työnhakijoita on kaiken kaikkiaan levinnyt jo melkein joka Euroopan kolkkaan.

Kokemukset työnhausta Euroopassa vaihtelevat täydellisen onnistuneista lähes fiaskoihin, kertoo Tampereen työvoimatoimiston euroneuvoja Hannu Ahonen. Joku on löytänyt unelmiensa työpaikan, mutta toinen ei ole saanut edes työttömyyskorvaustaan.

Ahosen mukaan on vaikea yleistää hankalia ja ongelmattomia maita, sillä ääritapauksia löytyy aina. Hän kiittää silti erityisesti Irlantia ja Kreikkaa työnhauksen sujuvuudesta. Hollannissa euroneuvo-

jat on erittäin aktiivisia, mutta silti pienillä paikkakunnilla ei aina oikein tiedetä koko Etasta. Samanlaisia ongelmia on esiintynyt Saksassakin.

Ahonen antaa moitteita Espanjalle ja Portugalille korvausten maksuaikatauluista. Usein korvauksia joutuu odottelemaan pitkään. Espanjassa työttömyyskorvaus maksetaan vain kerran kuussa, eikä eräs lyhyemmän aikaa työtä hakenut ollut ehtinyt saada korvausta lainkaan kohdemaahansa. Euroneuvojat opastavatkin ottamaan paksun lompakon mukaan Eta-työnhakureissulle!

päivä on lähtöä edeltävä päivä. Lähtöpäivästä lukien korvaus suoritetaan kohdemaahan.

Kohdemaan työnvälityksessä hakija saa apua työpaikan etsimisessä. Hän pysyy kuitenkin koko työnhauun ajan kotimaansa sosiaaliturvan piirissä. Esimerkiksi koulutuspaikkojen hakemiseen ei tarjota tukea. Töitä voi kysyä tietyistä myös suoraan työnantajilta.

Kaikkilla Eta-maiden kansalaisilla on samanlaiset oikeudet hakea työpaikkoja kaikista Eta-maista. Eta-sopimus sanoo, ettei työnhakijaa saa syrjiä kansalaisuuden perusteella. Työnantajalla on luonnollisesti kuitenkin oikeus vaatia riittävä kielitaitoa ja muita pätevyyskysymyksiä.

Jos töitä ei löydy

Työttömyyskorvausta maksetaan Suomesta kohdemaahan enintään kolmen kuukauden ajan. Jos töitä ei ole löytynyt tässä ajassa, täytyy hakijan palata kohdemaahansa. Muuten hän menettää työttömyysturvan sa.

Ennen paluutaan hakijan täytyy pyytää kohdemaan työnvälityksestä todistus siitä, että korvauksen maksaminen loppuu. Kohdemaan laitos täyttää lomakkeesta E 303 viidennen osan ja antaa sen työnhakijalle. Hakijan täytyy esittää lomake Suomessa sekä työvoimatoimistolle että Kelan paikallistoimistolle, jos hän haluaa uudelleen Suomeen työnhakijaksi.

Jos hakija ei pysty palaamaan kotimaahansa sairauden tai muun ylivoimaisen esteen vuoksi, määrääkää voidaan pidentää. Toisaalta taas työttömyyskorvausten maksaminen voi loppua aikaisemminkin, jos oikeus työttömyysturvaan katkeaa muusta syystä esim. 500 päivän enimmäisaajan täyttyminen vuoksi.

Jos kolmen kuukauden määräaika ylittyy, eikä hakija ole palannut lähtömaahansa, useimmissa Eta-maissa hakija menettää työttömyyskorvauksensa. Suomessa hakija voi saada peruspäivärahaa palattuaan, vaikka hän olisikin viipynyt työhauussa yli kolme kuukautta. Sen sijaan ansiosidonnaista työttömyyskorvausta ei makseta mattimöhyäisille ennen kuin he ovat olleet töissä tai työllistämiskoulutuksessa Suomessa vähintään neljä viikkoa.

Ja jos töitä löytyy!

Jos työpaikka löytyy jostain Eta-maasta, työntekijälle myönnetään hakemuksesta oleskelulupa. Oleskeluluvan saamiseksi hakija tarvitsee voimassa olevan passin ja työnantajan vahvistuksen työhönotosta. Erillistä työlupaa ei tarvita.

Jos työsuhde on vakituinen, oleskeluluvan saa viideksi vuodeksi. Hänen perheenjäsenensä ovat myös oikeutettuja oleskelulupa. "Perheen" määritelmä kuitenkin vaihtelee jonkin verran eri Eta-maissa. Esimerkiksi katolisissa maissa avoimaa ei välttämättä lasketa perheenjäseneksi.

Työsuhde siirtää hakijan sosiaaliturvan kohdemaahan. Hänellä on samat oikeudet etuuksiin kuin maan kansalaisilla. Häntä koskevat myös samat työehtosopimukset. Jos työntekijä saa vakituiseen työpaikkaan, mutta joutuukin myöhemmin työttömäksi, hänellä on oikeus samoihin työttömyysturvaetuihin kuin maan kansalaisilla.

Periaatteessa töitä on mahdollista hakea useammassa eri maassa, kunhan kolmen kuukauden aikaraja ei ylitä. Kerran työhauussa jo ollut ja kotimaahansa palannut ei kuitenkaan voi lähteä uudelleen saman työttömyysjakson aikana. Työttömyysjakso täytyy katkaista välillä vähintään 30 päiväksi.

NANA KIISKINEN

"Rikkaalle Euroopalle työllistämismallit"

Terttu Lehtiaho työttömien komissaariksi

Nokialainen insinööri Terttu Lehtiaho on valittu Euroopan Työttömien Verkoston ENU:n (European Network of Unemployed) presidentiksi eli suomalaisittain puheenjohtajaksi.

Hollannin Kerkradessa 18.-22.10. pidetyssä ENU:n kymmenennessä vuosikonferenssissa Terttu Lehtiaho voitti itävaltalaisen vastaehdokkaansa Michael Schrittwieserin äänin 6-4. Järjestön varapresidentinä jatkaa saksalainen Klaus Grehn.

Lehtiaho on ENU:n historian ensimmäinen naispuolinen puheenjohtaja.

ENU:lla on nyt 15 jäsenmaata, sillä Hollannin konferenssissa uusiksi jäsenmaiksi hyväksyttiin Unkari, Belgia, Kreikka ja Sveitsi. Kokoukseen osallistui lisäksi tarkkailijoita useista Euroopan maista, YK:n alaisesta Kansainvälisestä työjärjestöstä ILO:sta sekä Euroopan Kirkkojen Kontaktiryhmästä ECG:stä ja monista ammattiliitoista.

TVY on ollut ENU:n jäsen vuodesta 1993 ja Terttu Lehtiaho on ollut järjestön hallituksen jäsen. Nyt ENU:n hallitukseen valittiin myös

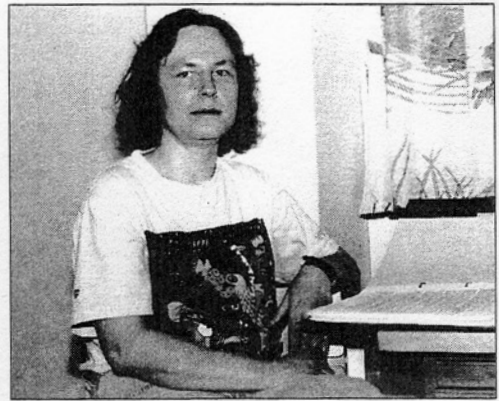
närpiöläinen Märten Grönholm, joka on TVY:n ruotsinkielisen toiminnan vastaava. TVY:n helsinkiläinen työntekijä Sirkka Rajala on varajäsenenä ENU:n hallituksessa.

Työttömien vaatimukset Maastrich-sopimukseen

ENU:n konferenssin tunnuksena oli "Eurooppa on rikas - työttömyydessä ja köyhyydessä". Järjestön mukaan merkki sairaasta ja romahdusta sosiaalis-taloudellisesta järjestelmästä on maanosan 20 miljoonaa työntöntä ja 50 miljoonaa köyhää. ENU:n mukaan vain rikkaiden tarpeiden huomioiminen johtaa syveneviin ongelmiin eurooppalaisten yhteiskuntien sisällä ja niiden suhteessa kolmanteen maailmaan.

Konferenssi keskittyi kolmeen pääteemaan eli työllistämiseen, vaihtoehtoisen sosiaaliturvan kehittämiseen ja naisten työttömyyden problematiikkaan. ENU on sitä mieltä, että on valtioiden tehtävä voida osallistua kaikille työhaluisille, sillä vapaa markkinatalous on siihen kykenemätön ja haluton. Niinpä ENU vaatii työllistämistavoitteen sisällyttämistä EU:n Maastrichin sopimukseen, johon nyt kuuluu vain vastuuta vakaasta valuutasta ja alhaisesta inflaatiosta.

Lisäksi ENU vaatii eri tukimuotojen uudelleen arviointia sosiaalisesta näkökulmasta, tuon luomista nuorille, voittojen kontrollointia ja verottamista sekä näiden varojen

Nokialainen Terttu Lehtiaho valittiin Euroopan Työttömien Verkoston ENU:n puheenjohtajaksi.

käyttämistä työllistämiseen. Kansallisilta hallituksilta ja EU:lta vaaditaan asennemuutosta, jotta köyhen ja työttömien syyllistäminen epäonnistuneesta talouspolitiikasta loppuisi. Työttömien kansallisten ja kansainvälisten järjestöjen tulee voida osallistua työmarkkinoita ja työttömyysturva koskevaan päätöksentekoon. EU:n ja hallitusten myös tunnustaa työttömien organisaatiot ja osallistua niiden toiminnan rahoittamiseen.

Naisten työttömyys EU:ssa 50 prosenttia

Yksi kolmesta ENU:n konferenssin pääteemasta oli naisten työttömyys, joka EU-maissa on 50 prosentin luokkaa. Kamppailu naisten työttömyyttä vastaan edellyttää ENU:n mielestä muutoksia naisten roolissa ja yhteiskunnallisessa asemassa yleensä.

Konferenssi vaatii julkisen keskustelun aloittamista naisten palkatun työstä, jotta sen arvo tunnustettaisiin myös taloudellisesti. Se puolestaan edellyttää naiskiintiöiden kunnioittamista, lasten turvattua

"Suomen työttömät jättyvät laman kourissa"

Suomessa ei ole koettu tällaista työttömyyttä sitten viime sotien jälkeisen ajan. Heinäkuisessa työttömiä oli noin 500.000 mikä vastaa 10 prosenttia koko väestöstä ja 18,5 prosenttia työikäisistä. Tämä on kuusi kertaa enemmän kuin vuonna 1990. Tilanteeseen vaikuttaa ilman muuta yleismaailmallinen lama, mutta kaksi kertaa pahemmiksi asiat tekee se, että Suomen kauppa entisen Neuvostoliiton kanssa on romahtanut totaalisesti. Kun se ennen vastasi peräti 25 prosenttia Suomen ulkomaankaupasta, nykyään osuus on vain 4%! Kaupassa sovellettiin clearing-järjestelmää, jonka perusteella Suomi vastineeksi öljystä toimitti naapurilleen tehtaista, koneita ja kulutustavaroita. Osa teollisuudesta, erityisesti tekstiili- ja kenkäteollisuus perusti lähes yksinomaan tälle kaupalle. Kun tämä tulolähde tyrehtyi, monet yritykset saivat laittaa lapun luukulle: se, mitä oli valmistettu neuvostoliitolaisille, oli tasoltaan keskinkertaista eikä kelvannut saksalaisille tai italialaisille...

Vuodet 1991, 1992 ja osittain myös 1993 olivat Suomessa kovia aikoja. Helsinkiin syntyi soppajonoja Pelastusarmeijan jakassa ilmaista ruokaa. 1980-luvun lopun Suomen talouskasvu oli OECD-maiden

kärjessä ja työttömien yhdistykset olivat lähes kadonneet lukuunottamatta Pohjois-Suomen köyhimpiä seutuja. Mutta vuonna 1991 joukko-työttömyyden iskessä Suomeen täydellä voimalla työttömien yhdistykset ilmaantuivat uudelleen yhteiskuntaan.

Juuri vuonna 1991 atk-suunnitelija Terttu Lehtiaho joutui työttömäksi. Hän asuu Nokialla, joka on 20.000 asukkaan kaupunki maan lounaisosassa.

Nokialta on lähtöisin myös kaupungin nimeä kantava monikansallinen elektroniikkafirma. 41-vuotias Terttu on ollut vuodena alussa muuttamaan kuukauden mittaisella korvalla koulutustavaroita, mutta ei ole löytynyt uutta työtä. Hän johtaa paikallisen työttömien yhdistyksen toimintaa.

Meillä on pieni työttömien keskus, jossa toimii puu- ja metallityöpaja, kirpputori ja ruokala. Ruokalassa on vapaaehtoinen maksu. Kaupunki on antanut meille tilat ja maksaa sähkön ja puhelimen - mutta näin ei suinkaan ole joka paikassa. Myös kirkko auttaa meitä, yksityisiltä tulee avustuksia, samoin liikelämää. Monet tahot toimittavat meille silloin tällöin elintarvikkeita.

Isommassa työttömien keskuksis

sa - joita on parikymmentä ympäri maata, lähimpänä Tampereella - ruokalat toimivat päivittäin (paitsi sunnuntaisin) ja valmistavat 300 artteria päivässä. Työttömille on tarjolla monenlaisia kursseja, joita pitävät alan asiantuntijat, jotka useimmiten itsekin ovat tai ovat olleet työttömiä. Työttömät voivat harastaa liikuntaa tai ruoanlaittoa. Toimistosta on yhteys avoimien työpaikkojen listoihin.

Ihmisten aktivointi on tärkeää, jotteivät he romahda kokonaan ja toisaalta täytyy jatkuvasti olla yhteydessä paikallisiin ja valtakunnan tason viranomaisiin. Presidentti Martti Ahtisaari on vierailut useissa työttömien toimintakeskuksissa ja hän toimittaa niille apua, Terttu Lehtiaho kertoo. Hän toimii nykyään kansainvälisten asioiden sihteerinä Suomen työttömien valtakunnallisessa järjestössä, joka perustettiin virallisesti tammikuussa 1992 ja jonka toimisto sijaitsee Turussa.

Järjestöön kuuluu nykyään 250 paikallisyhdistystä ja satakunta työttömien toimintakeskusta ja ruokalaa. Niiden määrä ei suinkaan ole vähenemässä, vaikka työllisyystilanne on viime keväästä hiukkasen parantunutkin.

Viime marraskuun 4. päivänä järjestimme suuren mielenosoituksen Helsingissä. Siihen osallistui 15.000-20.000 ihmistä. Meitä olisi tietysti voinut olla enemmänkin, mutta toisaalta mielenosoitukseen osallistumisen pelkät matkakustannuksetkin olivat monelle liikaa. Sen vuoksi aiomme hajauttaa seuraavan mielenosoituksen useisiin eri kaupunkeihin, Terttu Lehtiaho kertoo.

LE MONDE 28.9.1994
ALAIN DEBOVE, LE MONDEN POHJOIS-EUROOPAN KIRJEENVAHTAJA
SUOMENNOS KIRSI KINUNEN

Kenelle kuuluu työttömän terveydenhoito?

Lokakuussa pidentyillä työttömien ihmisoikeuspäivillä oli viisi teemaa arkisista oikeuksista, joiden pitäisi olla itsestäänselvyyksiä sivustysmaan kansalaisille. Työ, toimeentulo, opiskelu, talkoot ja matkustaminen. Eikö totta? Joukkoon olisi voinut hyvin lisätä kuudennen teeman eli työttömän oikeuden sairastamiseen ja terveydenhoitoon.

On näet niin, että mikäli tavalla tai toisella käy ilmi lääkärin toteaman työttömän "työkyvyttömyys", hän menettää päivärahoikeutensa. Hänkin ei ole työmarkkinoiden käytävissä, eli odottamassa työvoimaviranomaisen teoreettista soittoa tai kirjettä. Lottovoittoon verrattavan mahdollisuuden vuoksi hän ei viikkoon saa mistään rahaa, sillä Kelassa työtöntä odottaa viikon omavastuu.

Tämän yleisen järjestelmän sisäänrakennetun ongelman lisäksi työttömän tiellä on tukku esteitä, mikäli hän aikoo itsensä kunnossa pitää. Terveyskeskukset eivät aina ole niille asetettujen haasteiden tavalla, yksityiset lääkäriasemat ovat hinnaltaan työttömän ulottumattomissa ja työterveyshuolto ei vielä entisiä työläisasiakkaitaan. Kun vielä lääkekorvaukset ovat laskeneet ja muut vakuutusedut heikentyneet, on työttömyyden vuoksi muhimassa terveydellinen aikapommi, jonka jälkihoido tulee aikanaan tosi kalliiksi.

Kuntien rahkeet eivät ole riittävät

Tampereen terveydenhoito-oppilaitoksessa on tartuttu ongelma-työnteeseen. Työttömiksi valmistuneet

Tampereen terveydenhoito-oppilaitoksen opiskelijat tempasivat työttömien terveyden puolesta.

työterveyshoitajat ovat tehneet lopputyönään tutkielman työttömyydestä uutena terveysuhkana. Sairaanhoitopetaja Leila Honkala kertoo Tampereella olevan neljätoista työtöntä työterveyshoitajaa, joihin rautaisia pitkän linjan ammattilaisia.

Työttömän terveydenhoito on yksilön terveyden lisäksi työkyvyn ylläpitoa, joka pitäisi tajuta myös yhteiskunnan ja yritysten etuna. Asia on vakava myös yhteiskuntapolitiikan ja demokratian kannalta, sillä puolen miljoonan kansalaisen oikeus terveyteen ja työkykyyn on vaarannettu, sanoo Leila Honkala.

Esimerkkinä asian vakavuudesta hän kertoo tapauksista, joissa psyykinen ja sosiaalinen työkyky on hävinnyt niin täysin, että tarjotun työn sijasta on valittu itsemurha. Meillä ei kertakaikkiaan ole varaa Viinasta voisi kysyä, onko meillä varaa tällaiseen yhteiskuntapolitiikkaan. Entä asian inhimillinen puoli?

Kunnallinen terveydenhuolto ei voi yksin ratkaista olemassaolevaa ja vielä pahenevaa kriisiä. Jos Tampereen 23 000 työtöntä hoitaisivat terveyttään ja työkykyään asianmukaisesti, ei mistään löytyisi rahoitusta tarvittavan lisähenkilöstön palkkaukseen, Leila Honkala toteaa.

Monenkirjavat hynttyyt yhteen

Koska näin on, apua pulmaan pitää hakea jostain muualta. Tampereen terveydenhoito-oppilaitoksen opettaja Maija Oksanen on ryhtynyt

kehittämään mallia, jossa yhdistetään voimavaroja monelta taholta. Terveydenhoito-, sosiaalialan- ja kotitalousoppilaitosten lisäksi projektiin haetaan yliopiston sekä kaupungin sosiaali- ja terveystoimen asiasta kiinnostuneita tahoja. Toistaiseksi hommaa pyritetään nolla-budjetilla ja talkootyöllä.

Oppikirjaa aiheesta ei toistaiseksi ole, mutta opetuksen työttömien terveydenhoito ja työkyvyn ylläpitäminen on tullut. Toivottavasti se auttaa huomioimaan muutenkin työterveyshuollon uhat ja kehittämistarpeet, Leila Honkala toteaa.

Samanlaisesti osana YK:n alaisen Maailman terveysjärjestön WHO:n Terveyttä kaikille vuoteen 2000 -projektia Suomessa on käynnissä STAKES:n organisoima kansallinen terveysprojekti. Tampereen ja kolmen muun kaupungin yhtenä osaprojektina on pitkäaikaistyöttömien terveydentilan kartoittaminen ja kohentaminen. Tässä kohtaan voisi toivota, että terveydenhoito-oppilaitoksen että työttömien toimintakeskuksen tavoitteet.

Projektiyhdyksessä mukana oleva Tampereen seudun työttömien toiminnanohjaaja Seppo Vainio kertoo, että monien tahojen yhteistyöhanke avaa uusia mahdollisuuksia työttömien omalle toiminnalle.

Esitän projektiryhmän kokouksessa työttömien ruokahuollon kehittämisen ja järjestämisen ottamista mukaan ohjelmaan. Toimintakeskuksen ruokalassa käy päivittäin reilut kaksisataa ruokalijaa, joista monille nämä viikon viisi ateriat ovat ainoat lämpimät ateriat. Tämän

"Aina käyn kun on tilaisuus"

Tampereen seudun työttömien toimintakeskus on jo käytännössä ilmaisuut valmistensa tulla mukaan terveydenhoito-oppilaitoksen hankkeeseen. Osana yhteistyötä oli opiskelijoiden tempaus, jossa toimintakeskuksessa tarjottiin työttömille rentoutusta, verenpainemittauksia ja terveysvalistusta.

Tampereen työttömät ottivat opiskelijoiden terveystempauksen hyvin vastaan, jona oli niin rentoutettavia kuin verenpaineestaan kiinnostuneita. Marianne Pietilällä verenpaineensa mittauttanut Pekka Jokinen kertoi käyvänsä tarkastuttamassa paineensa aina tilaisuuden tullen. Säännölliset tarkastukset toimintakeskuksessa olisivat Jokisen mieleen, vaikka tällä kertaa ei ollut syytä huoleen.

Ihan hyvät paineet kuusikymppiselle miehelle, kertoi Marianne Pietilä. Lukemat olivat 140/70, yläraja olisi 160/90. Kolmessa tunnissa oli mittarin perustuksessa ollut viitisenkyymmentä kävijää.

Ihan hyvät paineet, totei Marianne Pietilä mitatessaan Pekka Jokisen verenpainetta. Jokinen oli tyytyväinen tällaisesta ilmais-palvelusta.

Rentoutustiskin takana neuvojaan ajanut Saara Mankki opiskelee kolmatta lukukauttaan fysioterapeuttiksi. Hän kokee työttömien asian omakseen, vaikka toteakin sen koskettavan enemmän terveydenhoitajiksi opiskelevia. Hän kiittelee ryhmän koonneiden opettajien aktiivisuutta asiassa.

Toivottavasti tämä ei jää kertakäyttötaphtumaksi. Toimintaa pitäisi jatkaa yhdessä terveyskeskuksen kanssa, sanoo Saara Mankki.

pitäisi osoittaa, että ruokahuollon kehittäminen on oleellinen osa työttömien terveydenhuoltoa, sanoo Seppo Vainio.

Vaikka mukana on monia merkittäviä tahoja, joiden yhteistyöllä varmaan syntyy tuloksia, ainakin yhdelle olisi vielä tilaa.

Myös työnantajat pitää saada mukaan projektin rahoittamiseen, sillä vastuu ei voi kokonaan kuulua julkiselle vallalle. Pitää muistaa, että työttömät ovat entisiä yritysten työntekijöitä. Toivottavasti he ovat

myös tulevia työntekijöitä. Se edellyttää talouden kohentamisen lisäksi työttömien työkyvyn ylläpitämistä, muistuttaa Leila Honkala.

Mikäli valmiutta eri tahoilla ilmenee, on työttömyys synnyttämässä uudenlaista verkostoitumista terveydenhuoltoon ja sosiaalitoimeen. Se puolestaan voi toimia esimerkkinä muillekin yhteiskuntaelämän lohkoille.

HANNU OITTINEN

Työttömien terveyspiste Turussa sai Pro Nursing-palkinnon

Kahden terveydenhoitajan perustama ja ylläpitämä Työttömien terveyspiste Turussa esimerkiksi siitä, kuinka vaikeuksien alle ei tarvitse lyhyistyä, vaan muuttaa ongelmat uudistuvaksi yhteiskunnalliseksi käytännöksi. Piste on saanut ansaitsemaansa huomiota ja tunnustusta, sillä Pro Nursing ry myönsi sille syyskuussa Vuoden hoitoteko-tunnustuspalkinnon.

Pistein työntekijät Anneli Grönroos ja Merja Uusitalo määrittelevät toimintatavoitteen yksinkertaisesti

selkeästi: Toimintamme tavoitteena on työttömien syrjäytymisen ehkäiseminen ja työkyvyn ylläpitäminen. Vastaanoton tarjoaman ilmaisen terveydenhuollon on määrä toimia korvaavana palveluna työterveyshuollosta pudonneille työttömille sekä opiskelijaterveydenhuollosta poistuneille ja työttömiksi valmistuneille nuorille.

-Keskustellessa, neuvomme ja ohjaamme terveyteen, sairauteen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa.

Vastaanotolla kartoitamme asiakkaiden tilannetta, hoidon tarvetta ja suunnittelemme tarkoituksenmukaisista hoidoista. Työttömien vastaanoton keskittyy lähinnä henkisen hyvinvoinnin kohentamiseen ja ylläpitämiseen, mutta vastaanotolle voi tulla kysymään neuvoa mistä tahansa terveyteen ja sairauteen liittyvästä asiasta. Myös terveystarkastukset ja sopimukset mukaiset seuranta-käynnit kuuluvat toimintaamme, kertovat Anneli Grönroos ja Merja Uusitalo

Vastaanotolle voi tulla ilman ajanvarausta. Työttömien lisäksi paikka on avoin myös perheenjäsenille ja ystäville. Terveyspiste ei lupaa apua kaikkiin vaihtoihin, mutta järjestää jatkotutkimusta ja hoitotarpeen mukaan. Tarkoituksena on koota erilaisia pienryhmiä, esimerkiksi ihmisuhteiden, laihduttamisen, niskavaivojen tai tupakasta ja alkoholisti vieroittamisen takia.

Palkinnon perusteluissaan Pro Nursin ry totei Työttömien terveyspisteen olevan osoitus ennak-

koitettavuudesta ja halusta hoitotyön keinoin osallistua tämän hetken suuren yhteiskunnallisen ongelman eli työttömyyden kartoittamiseen ja helpottamiseen.

Työttömien terveyspiste:
Tuureporinkatu 6
20110 Turku
puh. 921 - 2505 558
Terveydenhoitajat
Anneli Grönroos
Merja Uusitalo

Työelämä sairastaa stressiä

Työttömyys masentaa, mutta helppoa ei tunnu olevan töissäkään. Työpaikoilla henkilökunta on supistettu minimiin ja jäljelle jääneitä kiusaavat kiire, stressi, lomautukset ja pelko työpaikan menettämisestä.

- Työhuolien stressaannuttamat ihmiset ovat tavallinen näky työterveyshoitajien vastaanotolla, kertoo Taina Aaltonen Tampereen työterveysasemalta.

Pahin stressin aiheuttaja on pelko työpaikan menettämisestä. Stressi voi johtua myös työvoiman karsimisen aiheuttamasta kiireestä ja paineesta, mutta Aaltonen mielestä selkeät ongelmat ovat yleensä ratkaistavissa.

- Työterveysasemille hakeutuvat ovat usein todella epätoivoisia, jopa itsemurhavaara on olemassa, sanoo Aaltonen. Hyvänä muutoksena hän pitää sitä, että työssäkäyvät tulevat aiempaa helpommin hakemaan apua, kun stressi alkaa painaa.

- Ihmiset ovat entistä rohkeampia ja avoimempia. Asenteet ovat muuttuneet ja tieto lisääntynyt. Kynnys hakea apua henkiseen pahoinvointiin on madaltanut.

Tampereen työterveyspuhelinpiiriin kuuluu aloja laidasta laitaan. Aaltonen ei halua kommentoida, millä niistä paineet ovat pahimpia, mutta myöntää, että jotkut alat ovat todella tiukilla.

Kipusiskoilla kiire

- Henkilökunnan karsiminen hoitolalla näkyy kovana kiireenä työpaikoilla. Stressi ja sairastelu ovat lisääntyneet huomattavasti, kertoo Ritva Loukkaanhuhta Terveystieteiden tutkimuskeskuksen, Tehyn, Tampereen aluetoimistosta.

Vielä muutama vuosi sitten alalla podettiin työvoimapulaa. Nyt pelkästään Tampereen seudulla on työttömiä hoitoammattilaisia heinäkuun tilaston mukaan lähes 900: esimerkiksi 168 erikoissairaanhoitajaa, 116 lastenhoitajaa, 132 sairaanhoitajaa ja 64 mielenterveyshoitajaa. Loukkaanhuhta uskoo, että heille kaikille olisi nykyin töitä, mutta resurssit eivät riitä palkkaamiseen.

- Työpaikoilla kaikki on karsittu minimiin. Virkoja ei täytetä, vaan ne laitetaan virkapankkiin eli varastoon odottamaan parempia aikoja. Sijaisia ei palkata, joten tilanne al-

kaa olla mahdollon, Loukkaanhuhta toteaa.

Vuorotyötä vuorotta

Säättäminen työvoimassa on joutunut siihen, että sairaalassa hoitajat voivat joutua työskentelemään kahdessa, jopa kolmessa vuorossa peräkkäin, kun esimerkiksi sairastuneen hoitajan tilalle ei voida ottaa sijaista.

Päiväkodeissa on yhden hoitajan vastuulla pahimmillaan 15 alle kouluikäistä lasta. Osaava henkilökunta on saatettu osittain korvata kouluttamattomilla työllistetyillä.

Tampereen yliopistollisen sairaalan laboratorion henkilökunta osoitti syyskuussa mieltään puolen päivän mittaisella istumalakolla. Lakon syynä oli osastolla vallitseva paine, jota lisäsi entisestään pienelle hoitajamäärälle määrätty pakkoloma.

Samaan aikaan työttömiä laboratoriohoitajia oli paikallisessa kortistossa 41. Työttömyys ei siis johdu siitä, että töitä ei olisi.

Virallisesti vaietaan

Soitto suureen sairaalaan osoittaa, että vaikka työpaikan ongelmistakin kerrotaan epävirallisesti tuttaville, virallisesti kukaan ei halua sanoa mitään.

Kaikki kertominen sairaaloissa on kielletty työntekijältä, jonka virkanimike ei ala sanoilla yli tai johtava. Johtavat ja ylihoitajat taas eivät ole koskaan tavoitettavissa, jotta he voisivat sanoa jotain, tai jos ovat, he käyttäytyvät hyvin korrektisti työntäntönsä kohtaan.

Ylihoitaja, jolta oman osaston tilannetta päästään tiedustelemaan, julistaa oitis, että hänen osastollaan kaikki on hyvin. Olkoonkin, että työmäärä on lisääntynyt 10% ja työntekijämäärä vähentynyt saman verran, hän ei pidä tilannetta mitenkään ongelmallisena. Hän toteaa, et-

Työtä paljon, tekijöitä vähän: sairaanhoitajalle tulee stressi.

kään ongelmallisena. Hän toteaa, että kiirekin on hyvin henkilökohtainen käsite, eikä sillä ole mitään tekemistä henkilökunnan vähyyden kanssa.

Epävirallisesti valitetaan

Soitto umpimähkään valittuun päiväkotiin paljastaa saman tosiasian.

Puhelimeen vastaava hoitaja kertoo ensin, että päiväkodissa ollaan todella tiukilla. Henkilökuntaa on liian vähän, ja siitäkin osa on Kelan

kustantamia työllistettyjä, joilla ei ole alan koulutusta tai yliopistotutkintaa.

Hoitaja kertoo normeista, joita ei pystytä noudattamaan. Kesken vuodatuksen hän muistaa keskusteluvansa toimittajan kanssa ja ilmoittaa hakevansa päiväkodin johtajan langan päähän.

Viidentoista minuutin odottelun jälkeen puhelimen toiseen päähän tulee johtajan ääni, joka kertoo, että kaikki onkin itse asiassa hyvin. Henkilökuntaa on vähintäänkin tarpeeksi ja normien mukaisesti.

Kysyttäessä työllisyystuella palkatuista kouluttamattomista työntekijöistä johtaja ilmoittaa, että he ovat täysin ylimääräistä apuvoimaa yli tarpeen ja normien, vaikka heidät toki mielellään pidetäänkin päiväkodissa lisäapuna. Mitä uskoa?

Säästöohjelma on siis yhteinen kiusa. Monilla työpaikoilla henkilökunnan vähentäminen on johtanut mielettömiin järjestelyihin, ne taas kiireeseen ja väsymiseen. Ongelman ratkaisu odottelee kortistossa pääsyään työelämään. Odottelee tänään, huomenna ja ehkä iankaikkisesti.

MINNA SALORANTA

Pieni valo häikäisee

Adventti on juhla, joka on alkanut vaihkaa puhutella entistä enemmän. Se ilmaisee suuren juhlan kaipauksen, on itsessään vaatimaton, mutta paljasta sisimmässä olevan taivaasik-

vän. Nöyryys ja ilo yhdessä muuttavat kovia kokeneitten ihmisten juhlaiksi.

Adventti näyttää kaiken pienimuotoisena. Hevonen muuttuu aasiksi. Juhlaväki on köyhää kansaa. Koristeina käytetään puiden oksia. Elämän rikkaus ammennetaan jostain, joka ei maksa mitään.

Jeesus ilmoitti, että hänen tehtävänsä oli julistaa köyhille hyvä sanoma. Ehkä jotkut köyhät pettyivät, kun he eivät saaneet matariaalista rikkautta. Sen sijaan he saivat todistaa, että köyhä voi juhlaa koko sydäimestään. Jeesus itse oli ensimmäinen köyhä. Hän ei edes omistanut aasia, jolla hän ratsasti ja hän oli matkalla kohti ristinpuuta. Silti hän juhl!

Monet runoilijat ovat juhlineet adventtia. Tuskin Reino Helismaa avusti, että hän suunnilleen suoraan julisti adventin sanomaa laulussaan, joka kertoo reissumiehestä ja kissasta.

Reissumies saapuu kissan kanssa auton mökin luo. Kulkijaa viuluttaa ja väsyttää, mutta kissakin on kadonnut jonnekin. Kaikesta huolimatta kulkuri on iloinen ja viheltelee touhustaan. Sitten hän näkee lieden.

"On liedessä - voi ihme - pari hiiltä hehkuvaa, hän takan ääreen hapuilee. Ei uskalla nyt heikkoon hehkun edes puhalttaa, se sinäläänkin riittänee. Hän käsiänsä ojentee lieden lämpimään ja jokin kaunis muisto lämmitävi sydäntään."

Kissa on kylmän tuhan päällä viettänyt yönsä ja sen silmät ovat antaneet lämpimän hehkun, mutta sitä ei kuluri tiedä, vaan jatkaa matkaansa. "Hän mistä tulee, minne menee, taivas yksin ties, on taipaleella reissumies."

Miksi pieni valo häikäisee? Siksi, että se on täydellisen pimeyden vaihtoehto. Odotus ja pieni toivo ovat vallankumouksellisia, koska ne karkottavat toivottomuuden. Adventin yksi kynttilä häikäisee koko maailman. Sinun kuninkaasi tulee!

Kirkon tiedotuskeskuksen toimittamassa adventin hartauskirjoituksessa Luvian kirkkoherra Tapio Seppälä pohtii tarjolla olevan talvisen valonsäteen sanomaa.

Sakari Hänninen, Jouko Karjalainen (200)

Kirjeitä nälästä

Sakari Hänninen - Jouko Karjalainen (toim.): KIRJEITÄ NÄLÄSTÄ

Kooste niistä 200 kirjeestä, jotka saatiin nälkää kokeneilta itseltään. Kokoelmaan valitut kirjeet kuvaavat nälkäkokemusten moninaisuutta ja niihin johtaneiden tilanteiden kirjoja.

STAKES 85 MK

Matti Heikkilä - Sakari Hänninen - Jouko Karjalainen - Osmo Kontula - Kaj Koskela: NÄLKÄ.

Tämä tutkimusraportti sisältää pohdintaa, tuloksia ja päätelmiä tilanteista, joissa suomalaiset tänä päivänä kokevat nälkää.

STAKES RAPORTTEJA 153 130 MK

(90) 3967 2140

Julkaisut voit tilata puhelimella yllä olevasta numerosta tai telefaksilla numerosta (90) 3967 2450 tai postitse os. STAKES/ Julkaisut, PL 220, 00531 Helsinki.

Toimitusmaksu 20 mk.

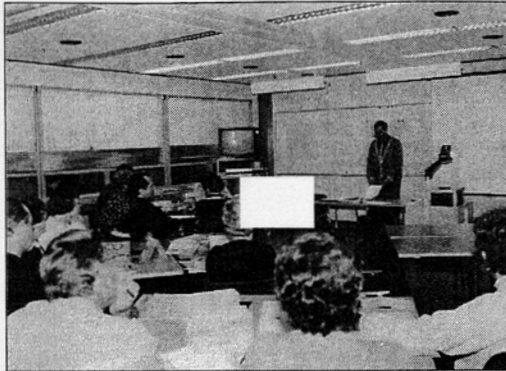

STAKES
SOSIAALI- JA TERVEYSALAN
TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISKESKUS

Murikassa muristiin

Metallityöväen liiton Murikka-opistossa Tampereen Teiskossa oli kurssilla joukko työttömiä metallityöläisiä Helsingistä ja Uudeltamaalta. Osana kurssin ohjelmaa oli Työttömien valtakunnallisen yhteistoimintajärjestön esittely. Tamperelainen TVY:n hallituksen jäsen ja Tampereen Seudun Työttömien puheenjohtaja Veikko Mähönen esitteli järjestöä ja sen lehteä Karensisanomia keskustelun pohjaksi.

TVY:n toiminnan perustana on kolme pääkohtaa. Ensinnäkin järjestö pyrkii vaikuttamaan työllisyyspolitiikkaan suurtyöttömyyden alentamiseksi, toiseksi se kamppailee työttömyysturvan parantamiseksi ja kolmanneksi TVY toimii erityisesti sosiaalisen toiminnan järjestämiseksi työttömien keskuudessa, kertoi Veikko Mähönen.

TVY:n hallituksen jäsen Veikko Mähönen kertoi järjestöstä ja sen lehdestä Murikka-opistoon kokoontuneille metallialan työttömille.

Vaikka TVY:öön kuuluvia työttömien yhdistyksiä on noin 130 ja uusia pyrkii jäseneksi viikottain, ei järjestöä tunneta vielä läheskään kaikkialla. Myöskään 40 000 kappaaleen levikin omaava järjestön Karensisanomat-lehti ei ole vielä tavoittanut läheskään kaikkia paikkakuntia.

Lehteä ja järjestöä tarvitaan, se kävi ilmi yleiskeskustelussakin. Työtön metallimies Järvenpäästä toteutti, että työttömät eivät ole loputtomiin näin hiljaa.

Jossain on raja, mutta missä ja millainen? Ja mitä sitten tapahtuu, kyseli mies Järvenpäästä.

Murikka-opiston rehtori Aki Ojala lehti piti tapaamista hyödyllisenä ja ilmoitti opistonsa olevan halukas tiivimpäänkin yhteistyöhön työttömien ja heidän järjestöjensä kanssa.

Työosuuskunnat verkostoituvat?

Vahermalla pidettyjen työosuuskuntapäivien teemoja olivat kansainvälisyys, lainsäädäntö ja työosuuskuntien järjestäytyminen. Päivillä todettiin Suomessa oltavan aivan alkuvaiheessa verrattuna monein maihin. Esimerkiksi Espanjassa työosuuskunnissa on noin 20 000 työntekijää, toimialoja on teollisesta ja maataloudesta kulttuuri-, tutkimus- ja pankkiosuuskuntiin saakka. Useissa maissa työosuuskunnat ovat järjestäytyneet verkostoiksi ja esimerkiksi Yhdyshalvoissa lainsäädäntö tukee osuuskuntatyyppeistä yrittämistä.

Suomen kirjava lainsäädäntö, epäselvä verokäytäntö ja työvoima-

viranomaisten erilaiset käytännöt haittaavat osuuskuntatoiminnan laajenemista Suomessa merkittäväksi työllistäjäksi. Yhtenäisen käytännön aikaansaamiseksi, tiedonkulun ja etujärjestötoiminnan kehittämiseksi Vahermalla harkittiin yhteistyö- ja järjestäytymismuotoja. Parhaaksi muodoksi todettiin verkostomalli. Sen kehittämisen lisäksi selvitetään sähköisten tietoverkkojen käyttömahdollisuuksia, jota pohtimaan perustettiin työryhmä.

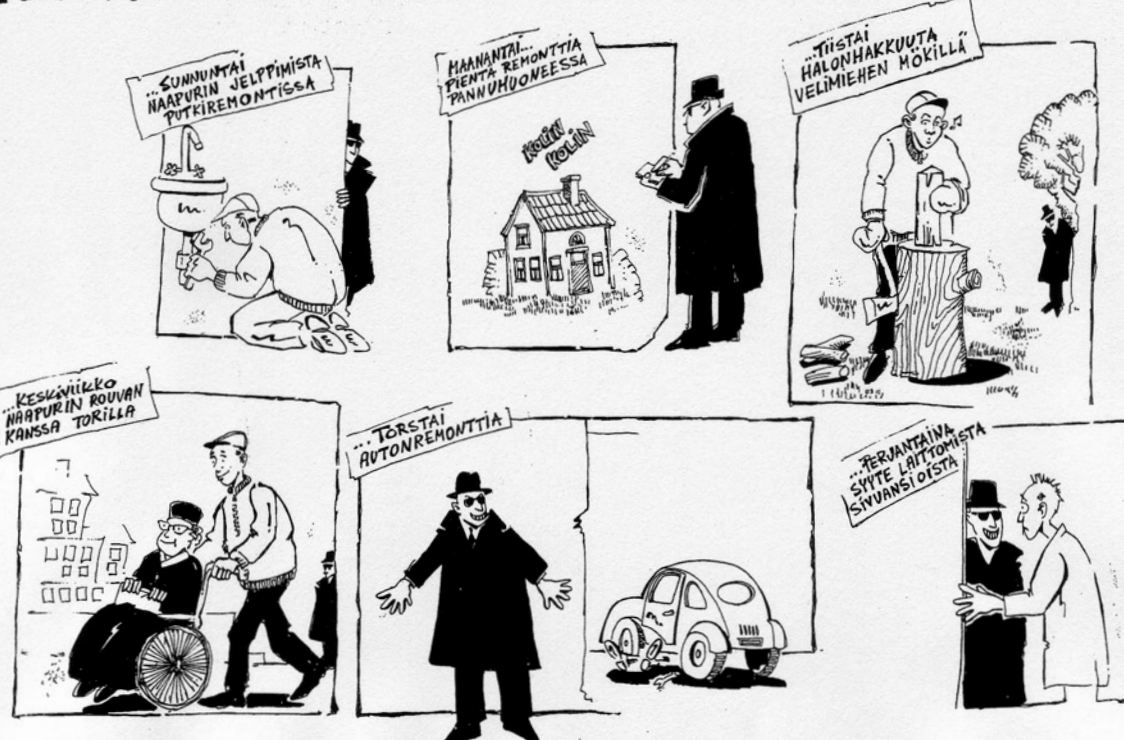
Timo Mäkilä
puh. 90 - 768 285 (Työosuuskunta
Ansio) tai 90 - 773 3364 (Kansalais-
sarena) sekä fax. 90 - 716 989.

Porosoppaa sosiaaliväelle

Rovaniemen työttömät myivät porosoppaa Lapin yliopistolla pidettyjen sosiaalipolitiikan päivien osanottajille. Etualalla TVY:n hallituksen jäsen Risto Kontio Rovaniemeltä.

Kiittämättömyys on naapuriavun palkka

Kriittinen kansanedustaja Erkki Tuomioja:

Pekkasen paperi ei ole taikasauva

Hallitus ja oppositio neuvottelevat parhaillaan Matti Pekkasen työryhmän esityksiä. Syytä onkin, sillä esityksessä on monta kohtaa, joiden pohjalta voitaisiin heti vähentää työttömyyttä ja ensi vuoden budjettiin tehtävillä korjauksilla.

Presidentti ansaitsee kiitoksen yrityksestään vauhdittaa työryhmän kautta työllistämistä. Pallo on nyt hallituksella. Jos oppositio voi siihen vaikuttaa asioiden vauhdittamiseksi, on se siihen valmis. Kohtuuttomia odotuksia ei kannata asiassa kuitenkaan elättää. Maailmanparantamisen välineiksi Pekkasen eväät ovat valitettavasti liian heppoiset.

Pakkokonsensus ei ole demokratiaa

Työryhmän suurin ansio on työllisyyden nostaminen talouspolitiikan keskipisteeseen. Sen toinen ansio on työmarkkinaosapuolten yhteistyön merkityksen palauttaminen sille kuuluvaa asemaan.

Tästä huolimatta ohjelma ei ole valmis kokonaisuus, jonka perusteella eduskunnalta voitaisiin tivata, onko se valmis sitoutumaan työryhmän linjauksiin. Niissä on myös heikkouksia, joita on arvioitava juuri työllisyyden kannalta.

Työryhmän toimeksiannosta toivottiin uusia, konkreettisia ja "poikkeuksellisia" ajatuksia ja keinoja työttömyyden vähentämiseksi. Niitä ei saatu, vaan työryhmä kokosi yhtäältä olemassaoleista esityksistä ja toisaalta hyvin laajoista ja epämääräisistä periaatelinjauksista kansakunnalle kaiken kattavan konsensusohjelman päättäen esityksensä kuten korkein oikeus päätöksensä "tätä kaikki asianosaiset noudattakoot".

Näin ei aitoa konsensusa synnytetä. Ylhäältä annettu ohjelma ei voi saavuttaa eikä ansaita sellaista hyväksyttävyyttä ja sitoutumista kuin avoimeen keskusteluun ja demokratian valintoihin perustuva ohjelma. Siihen tarvitaan eri ajatusten ja vaihtoehtojen kesken vaaleissa tahtuavaa punnintaa. Tähän työryhmä antaa hyviä eväitä, muttei valmista ohjelmaa.

Työryhmän vallitsevia viisauskaheijastavat esitykset eivät liioin an-

saite erityisen hyvää arvosanaa luovuutensa perusteella. Luovuus ja omaperäisyys, joita aikamme todella tarvitsevat, eivät synny sen enempää vallankäytön sivutuotteena kuin työryhmyöskentelystä. Työttömillä itsellään on ollut paljon omaperäisempiä ajatuksia.

Luovuspisteet ovat sivuseikka, jos esitykset muotoin ovat toimivia. Siitäkään ei ole varmuutta, sillä joukossa on myös sellaisia, joiden yhteys työllisyyteen on vähäinen ellei suorastaan kileteinen. On esimerkiksi vaikeata kertoa työttömille uskottavasti, miten työllisyyttä parannetaan sillä, että työssäolijoiden eläkkeelle siirtymiskäytäntöä nostetaan.

Pelkkä kasvu ei työllistä

Pekkasen ohjelma seisoo ja kaatuu talouskasvun ja korkokehityksen myötä. Näitä koskevat olettamukset ovat epärealististen rohkaita. Vaikka kuinka toivoisimme ja toisimme kasvun puolesta, on uskalletta rakentaa ohjelman onnistuminen sellaisen vuosituhtaan loppuun jatkuvan kasvun varaan kuin nyt on tehty. On opittava elämään ja työllistämään vähäisemmänkin kasvun aikana.

Pelkän kasvun avulla emme taivoita täystyöllisyyttä. Tarvitsemme työn ja toimeentulon uusjakoa, työllistämisen helpottamista ja ennakkoluulotonta suhtautumista mm. kansalaistuloon, esimerkiksi ns. negatiivisen tuloveromallin mukaan toteutetussa muodossa.

Suuri kysymysmerkki liittyy työryhmän ehdottamaan suureen veroalennukseen. Se on kohdistettu ennen muuta marginaaliverojen alentamiseen enintään 50 prosenttiin tasolle. Se merkitsisi sellaista tulonsiirtoa suurituloisten hyväksi, jonka rinnalla sinipunan suuri verouudistus kalpelee.

Ajatus siitä, että verotusta nyt alennettaisiin 10 miljardia markkaa, on työllisyydestä riippumaton linjavaihtelu. Se heijastaa valintaa minimipalveluyhteiskunnan puolesta pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa vastaan. Tällainen veroale ei ole mahdollista ilman julkisen sektorin lisäleikkauksia ja hyvinvointirakenteiden alasajoa.

Tätähän Pekkasen työryhmä ei toki julkilausutuna esitä. Ylipäätään se sanoo varsin vähän siitä, miten sen 16 miljardiksi markaksi arvioimat valtion lisäleikkaukset kohdistettaisiin. Näin tehdessään työryhmä yhdessä keskeisissä asiassa jättää poliittisille päätöksentekijöille vaikeimmat valinnat.

Työttömillä oikeus sanoa sanansa

Vaikeita valintoja ei kuitenkaan tule kahtaa. Poliittisen järjestelmän on osoitettava toimivuutensa ja vastuunsa sekä kyettävä valtien jälkeen sopimaan riittävän pitkävaikutteisesta ja uskottavasta ohjelmasta maan talouskriisiin voittamiseksi.

Sen kokoamisessa tulevat Pekkasen esitysten rinnalle nousemaan ne puolueiden esittämät linjaukset, joita työttömillä on oikeus niiltä ennen vaaleja vaatia. On realismia todeta, että vasta uuden hallituksen ohjelma voi neuvottelujen ja eri osapuolten näkemysten yhteensovittamisen jälkeen synnyttää sen välttämättömän laajan sitoutumisen, johon Pekkasen työryhmän sinänsä aivan oikein on pyrkinyt.

Sen edelle ei kuitenkaan voi kiirehtiä millään perustuslaillisesti kyseenalaisilla raamille tai muilla enemmän näyttävyyttä kuin substanssia tarjoavilla vippakonsteilla. Mutta tämän toteaminen ei estä sitä, että jo nyt budjetikäsittelyn yhteydessä tehdään työllisyyden vaatimat korjaukset ja parannetaan siten edellytyksiä myös työmarkkinaosapuolten työllisyyttä tukeville ratkaisuille. Sitä oppositioikin on esityksillään tarkoitanut.

Kirjoittajamme on Pekkasen pariin kriittisesti suhtautuva SDP:n kansanedustaja Erkki Tuomioja. Lehtemme pyynnöstä hän laatinut Karensisanimille tämän kirjoituksen, jossa on samat pääkohdat kuin hänen kirjoituksensa Helsingin Sanomissa 30.10.1994 ja haastattelussaan Demarissa 31.10.1994.

Työttömyys ei poistu työttömien kustannuksella

Työttömien valtakunnallinen yhteistoimintajärjestö ja useat työttömien yhdistykset ovat ottaneet kantaa Pekkasen työllisyysraporttiin.

TVY toteaa että, raportin hyvä lähtökohta on vesitetty alkuunsa, ylittöiden rajoittaminen ja tuloveron alentaminen, mutta ohjelman perusasetelmaa ne eivät muuta.

Toki raportissa on oikeita oivalluksia, kuten työn jako ja vuorottelu, ylittöiden rajoittaminen ja tuloveron alentaminen, mutta ohjelman perusasetelmaa ne eivät muuta.

Sitäpaitsi nyt raportti ottaa toisella kädellä sen minkä se toisella antaa. Esimerkiksi tuloveron alentaminen kohdistuu hyväntuloisiin ja työaika joustoja lisäämällä teetetään palkatonta ylityötä.

TVY on raportin laatijoiden kanssa samaa mieltä siitä, että työllisyyden kohentuminen vaatii tervettä taloutta. Jatkuva viiden prosentin talouskasvun varaan rakentuva esitys on kuitenkin utopiaa, jollaisten varaan ei voi luoda vakavasti otettavaa ohjelmaa. Raportin laatijoilta lienee jäänyt huomaamatta, että mittavan talouskasvun tuoma työllisyyden kohentuminen vaatii mm. kiinteää automaatiota, joka puolestaan aiheuttaa lisää työttömyyttä.

Kokkolan Työttömät ry:

"Työllisyystyöryhmän mielestä työttömyysturvaa heikentämien lisää työllisyyttä. Työryhmä pyrkii korottamaan eläkeikää ja muuttamaan eläkekehtä. Mietintö heikentää työttömien, työssäolevien ja eläkeläisten toimeentulomahdollisuuksia. Se on mielestämme tilattu puolueiden ja ay-liikkeen toimesta."

Keski-Suomen työttömien yhdistys ry:

"Raportti yleisesti ottaen mielenkiintoinen, monipuolinen ja aiheen vaativuuteen nähden hyvä. Siinä on monia

asioita, joita palkansaajapuoli on vuosikymmeniä vaatinut, kuten henkilökunnan jatkuva ja monipuolinen koulutus, yhteistyö yrityksen kehittämisessä, tuottavuusyhteistyö, työn vuorottelu ja sapattivapaa.

Kertalukemisella jäi kirvelämään jotkut typerät oletukset kuten se, että työhalukkuudesta olisi pulaa, vaikka pulaa on työstä. Työryhmän esitys alentaa työttömyyspäivärahaa 130 päivän jälkeen 20 prosentin tuloon täysin järjetön. Sen ainoa vaikutus ovat lisäjonot toimeentulotukea hakvien luukuilla."

Anjalankosken Työttömät ry:

"Suhtautumisemme on varauksellinen. Kielteistä on mm. vuoden työssäoloahtoa ja ansiosidonnaisen työttömyysturvan leikkaaminen. Raportti on kuitenkin hyvä pohja jatkokeskusteluille."

Kainuun työttömien yhdistykset:

"Pääomaveron nostaminen 25:stä 28 prosenttiin on oikeansuuntainen mutta riittämätön. Sen sijaan tuloverotuksessa rajaveroasteen alentaminen enintään 50 prosenttiin ei ole tasapuolinen, vaan suosii suurituloisia.

Suurin osa esityksistä kohdistuu työntekijäpuoleen huononnuksina. Sitä vastoin työntekijäpuolelle ollaan tekemässä myönnytyksiä, kuten lomautussakon poistaminen ja työaikajousto, jotka merkitsevät ylittöiden teettämisestä ilman korvauksia. Sen mahdollistaa työaikalakiin esitettävä muutos.

Me Kainuun työttömät emme usko esityksen vähentävän työttömyyttä siinä määrin kuin raportissa oletetaan. Raportti on kuitenkin hyvä keskustelunaihe, kunhan saadaan maksu mieheksi muutkin kuin työttömät ja palkansaajat."

Työllistymisasiain neuvottelukunta:

Olemme mukana Pekkas-prosessissa

Keväällä perustettu Työllistymisasiain neuvottelukunta jatkaa toimintaansa ja osallistuu aktiivisesti Pekkasen työryhmän raportin käsittelyprosessiin. Neuvottelukunta seuloa keskusteluissaan esille asiat, joista osapuolet pääsevät yhteisymmärrykseen ja joita voidaan siltä pohjalta viedä eteenpäin. Kannanotoissa ja ehdotuksissa pyritään kon-

kreettisuuteen.

Työaikaohjeet ja erilaiset työn uudella tavalla järjestämiset kiinnostavat edelleen neuvottelukuntaa. Sen toiminta lähti keväällä liikkeelle nimienomaan halusta edistää kohteita ja kerätä tietoja niiden tuloksista ja käyttökelpoisuudesta työpaikkojen säilyttämiseen ja luomiseen.

Työaikaohjeista ja muista työllisyyttä edistävästä eh-

dotuksista voit kertoa puhelimitse, faxilla tai kirjeitse Työllistämisasiain neuvottelukunnalle, jonka sihteerin yhteystiedot ovat:

Kaarina Hughes
Idea-projekti
Ratavartijankatu 2 A 8
00520 Helsinki
puh. 90 - 1590 293
fax. 90 - 1496 576.

Kirkon eettistä pohdintaa käytännön työttömyystyötä

Hyvinvointivaltion arvopohja. Millaista kehitystä kirkon tulisi tukea? Marja Kantanen (10 mk, 43 sivua)

Perheessä on voimaa. Kirkon perhepoliittisen projektin julkaisu. Toim. Ilkka Sipiläinen ja Raimo Ylä-Soininmäki (25 mk, 99 sivua)

Kirkon työllisyysprojektin aineistokirja. Ilmestyy maaliskuussa 1995

Tilaukset: Kirkon diakonia ja yhteiskuntatöiden keskus (KDYK), PI 185, 00161 Helsinki. Puhelin 90-1802 309

Putoavatko hyvät työllisyys- ajatukset junasta välillä Parkano- Helsinki?

On ihme, ellei työllisyyttä voida hoidtaa kuntoon, jos näin laaja ja merkittävä vaikuttajajoukko on asiasta yksimielinen, kummastelee Eija Mäkinen, parkanolainen työntekijä. Mäkisellä on se etu puolellaan, että työttömyytensä ohessa hän on SAK:n valtuuston varapuheenjohtaja. Niinpä hän voi toimia viestinviejänä SAK:n johdon ja työttömien yhdistysten välillä.

Se merkittävä vaikuttajajoukko oli todellakin merkittävä, joka Parkanon työllisyysseminaarissa oli yhtä mieltä asioista. Tässä lista muistakin virkistykseksi: puheenjohtaja Lauri Ihalainen, SAK; varatoimitusjohtaja Risto Suominen, SYKL; puoluesihteri Pekka Perttunen, Keskusta; kansanedustajat Eila Rimmi, Vasemmistoliitto ja Reijo Lindroos, SDP.

Eija Mäkinen arvioi, että seminaari kannatti pitää, vaivat eivät menneet hukkaan. Nyt on vain pidettävä huoli, ettei seminaarin hyvä henki ja ajatukset mene hukkaan. Mäkinen kokoama yhteenvedon seminaarista pitää sisällään tuhden työllisyyspaketin.

Työn uudelleen jakamisesta on sovittava, ylitöiden teettämisestä luovuttava, palkkatyön verotusta kevennettävä, välillisiä työvoimakustannuksia ja korkoja alennettava. Näiden lisäksi on maahan saatava yhteistyökykyisempi hallitus, yhteiskuntapolitiikkaa on uskallettava uudelleenarvioida ja näiden tavoitteiden puolesta on saatava aikaan laaja konsensus, tiivistää Eija Mäkinen seminaarin linjaukset.

SAK:n valtuuston varapuheenjohtaja Eija Mäkinen Parkanosta haluaa työttömien yhdistysten kummiiksi.

Purkutalkoissa menee henkikin

Itsekin seminaarissa puheenvuoron käyttänyt Eija Mäkinen lähestyi asiaa työttömän näkökulmasta. Hän oli koonnut aineistoa teemaansa "työttömyyden vaikutukset yksilöön", ja hämmästeltyä asian syvällisen tutkimuksen vähiäsiyttyä. Jotain kuitenkin löytyi omien kokemusten lisäksi ja tueksi.

Kaikkissa löytämissäni tutkimuksissa oli viestintä, että työttömyys ja sen uhka ovat kriisejä yksilölle ja koko yhteisölle. Suomessa ei vielä ymmärretä, miten suuren asian päällä tässä istutaan. Kyse ei ole vain yhteiskunnan varoista ja rakenteiden murtumisesta, vaan koko yhteiskunnan henkisestä tilasta. Kun pitkälle kehitettyä tukirakenteita puretaan, murenee toisaalla kansan henkinen kantti, sanoi Eija Mäkinen.

Hän muistutti työttömyyden aiheuttaneen suoranaisen köyhyysongelman, josta pitää puhua suoraan ja oikealla nimellä. Vaikutukset ulottuvat paljon laajemmalle kuin vain työttömiin itseensä, lähinnä perheisiin ja siellä lapsiin ja nuoriin.

Psyykinen oireilu on yleensä voimakkainta työttömyyssuhteen edellä ja helpottuu työttömyyden alkuvaiheessa. Fysiologisten stressireaktioiden on myös todettu olevan voimakkaimmillaan työttömäksi joutumista ennakoitaessa, mutta jatkuvan pitkään ensimmäisen työttö-

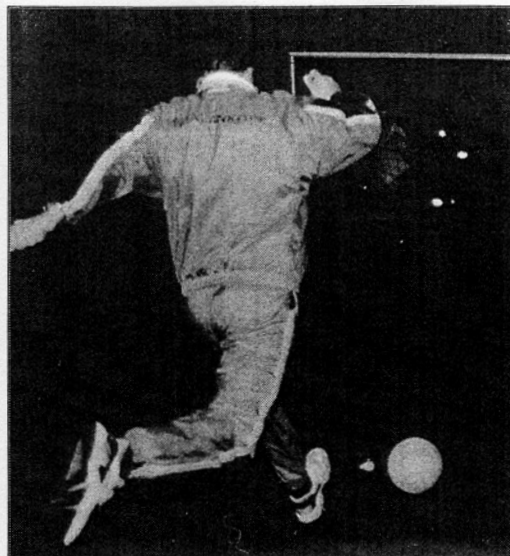
myysvuoden aikana. Näiden lisäksi pitkäaikaisen stressin terveysvaikutuksia ovat mm. sydän- ja verisuonitaudit, unihäiriöt ja immunologisten toimintojen heikkeneminen, kertoi Eija Mäkinen.

Plussia vähemmän kuin miinusiksi

Työttömyyden myönteisistä vaikutuksista on myös alettu keskustella. Eija Mäkinen mukaan niitä kiistämättä on, sillä suuri elämänmuutos saattaa johtaa elämänarvojen aikaisempaa monipuolisempaan arviointiin ja harkittuun suunnanmuutokseen.

Työttömyyden tuoma lisääntyvä vapaa-aika voi antaa enemmän toimintamahdollisuuksia ja lisätä itsenäisyyttä ainakin osalla työttömistä. Käytettävissä oleva tutkimustieto on kuitenkin tuonut korostuneemman esille työttömyyden kielteiset vaikutukset. Kysymys "olenko minä näin tarpeeton" tulee esiin monella tavalla, sanoi Eija Mäkinen Parkanon työllisyysseminaarissa.

Liikettä niveliin Anjalankoskella

Pallo on nyt meillä, tuumivat Anjalankosken työttömät pelatessaan maanantai-iltaisin pallopelejä. Laajamittainen liikuntaharrastus on vaikuttanut koko yhdistyksen ilmaperiin. Rutinoita ei kuulu päästä eikä nivelistä.

Uuskallamme väittää, että Anjalankosken työttömien yhdistyksen toiminta on tällä hetkellä vireintä ja monipuolisinta kaikkien Kymen läänin työttömien yhdistysten toimintaan verrattuna. Kurseja, retkiä ja tilaisuuksia on järjestetty joka lähtöön, on osallistuttu muiden järjestämiin tapahtumiin ja on tehty oma lehti. Yhteistyö paikallislehden kanssa on ollut hyvää ja toimintaa aktivoivaa.

Engelmiakin on ollut, mutta ne ovat lähinnä ärsyttäneet toimintaan ja tuoneet uusia kävijöitä. Vaikka meillä on 80 neliön toimitilat sekä puhelin ja telefax, alkavat sekä tilat että laitteet käydä riittämättömiksi

ja toiminnan laajentuminen tuo rahapulan tullessaan. Alkoholin tuomat haitat on tiedostettu ja tunnustettu. Niiden voittamiseksi on jouduttu kiristämään normeja.

Liikunta on tänä vuonna ollut toimintamuotoista suosituin, ja porukka on todella saatu liikkeelle. Kävely, pyöräily ja uinti ovat lisääntyneet, samoin erilaiset pallopelit. Torstaisin kello 12-15 pelataan petanquetta ja pallopelejä lämpimässä maapohjajallassa. Maanantaisin on vuokrattu iso liikuntahalli kello 17-19 säilyä, sulkapalloa ja lentopalloa varten. Kesäisin on lisäksi ollut tarjolla tennistä. Yhdistys on saanut työttömille hyvät alennukset liikuntatiloihin.

Liikunta ei ole jäänyt vain salien seinien sisälle, vaan se on vaikuttanut muuhunkin elämään. Liikunnasta on tullut elämäntapa, joka on parantanut sekä yksityisten ihmisten että yleistä mielialaa. Se on johtanut myös yhteistyöhön Kuusankosken terveydenhuolto-oppilaitoksen kanssa.

Yhdessä on jaettu terveystietoa ja järjestetty kuusipäiväinen UKK-kävely-kuntotesti. Tapahtuma saavutti noin 220 osanottajaa, joista yli 60 prosenttia oli eläkeläisiä ja työssäkäyviä, nuoria ja vanhoja. Tarkoitusta olikin saada mukaan muitakin kuin työttömiä, jotka myös osallistuivat kiittävästi.

Vaikuttaa siltä, että liikuntaharrastus tuo tullessaan jatkuvasti uutta. Nyt on ainakin alkamassa kuntopiiri eri pisteineen. Nivelet liikkuvat ja mieliala on virkeä.

MATTI NYGREN

Etelä-Karjalan työttömien yhdistys ry:

Työttömyys ja uus- köyhyys horjuttavat yhteiskuntarauhaa

Työttömyyden poistamiseen ja uusien työpaikkojen luomiseen tarkoitettujen valtion työllisyysvarojen käyttö on johtanut vakituisen työntekijöiden vähentämiseen ja heidän korvaamisensa työllistetyillä. Tämä ei ole vähentänyt työttömyyttä eikä lisännyt työpaikkoja.

Kunnat ja valtio jaksavat työn verottamisella kertyvää rahaa. Työttömyyden ja automaation lisääntyessä verotettava palkkatulo pienenee. Mikäli verokertymä jatkossakin tulee pohjautumaan palkkatulon verotukseen, ei jaettavaa kerry.

Bruttokansantulo ja vientitulot kasvavat. Tästä hyvinvoinnista työttömät ovat jääneet, jäävät ja tulevat jäämään osattomiksi, mikäli verotuspoljina pysyy palkkatulo.

Kurjistuminen kärjistyä

Myöskään pienipalkkaisten työssä olevien ihmisten toimeentuloa ei enää saa heikentää. Suuri osa työssä käyvästä on alistettu työpaikan menettämisen uhalli hiirenhiljaisiksi.

Kovien arvojen yhteiskunta ja suuri työttömien määrä on vaarallinen yhdistelmä. Viisisatauhattua työntöntä on paljon, ja kovien arvojen polku on nyt kuljettu loppuun. Toimeentuloerojen ja köyhtymisen hurja kasvu ravistelee yhteiskunnan

rakennetta.

Kurjistuminen kärjistyminen on tosiasia, joka päättäjien on pakko ottaa huomioon. Jos päättäjät eivät siihen pysty, asia on erittäin vakava ja johtaa yhteiskuntarauhan häiriintymiseen.

Päättäjät ja todellisuus

On hyvin suotavaa, että päättäjät kuuntelevat nyt, tällä hetkellä, tänä päivänä erityisen tarkasti työttömiä, työttömyyssuhtaan alaisia ja köyhtyneitä kansalaisia.

Äänestämällä vaikuttaminen on hidasta. Työttömien keinoksi nopeasti vaihtelevissa tilanteissa jää päättäjien painostaminen. Se, kuinka työttömät yhdessä toimivat, vaikuttaa ratkaisevasti työttömien ja heidän läheistensä kohtaloon. Tämän takia on syytä koota kaikkien työttömien omat voimat yhteen.

Työttömien vaikutusvalta ei yksin riitä. Työttömyyden kanssa painiskelevien eri viranomaistahojen ja elinkeinoelämän vaikuttajien on syytä tehostaa yhteistyötä keskenään työttömyyden poistamiseksi.

Ahtisaaren työllisyysryhmän muistiot Etelä-Karjalan työttömät ry:n hallitus pitää pääsääntöisesti hyvänä päänavauksena, mutta varoittaa samalla huonontamasta nykyistä työttömyysturvaa.

Työrauha

- huomenna, jos isänmaa suo on kaikilla työtä, eikä tarvitse elää avustusten varassa, altakulmain työtätekevien katseltavana

- huomenna, jos isänmaa suo pystyy kohtaamaan kanssaihminen pystypään katsoen häntä silmiin, vastaten hänen hymyynsä.

- huomenna, jos isänmaa suo ei tarvitse pelätä valtaherroja, vaan voi perheen kanssa uskoa tulevaisuuteen, oman käden työllä tienattuun rahaan omaisten parhaaksi

- tänään, isänmaan salliessa julistamme valtakunnallisen työrauhan kunniakaasti työllään palkansa ansaitsevalle työssä, toimistossa ja kaikkialla sekä valtaherroille ja heidän lakeijoilleen

- perustuslaki olkoon sama kaikille

Rauman työttömät esittivät tämän toimittaja Matti Luukkonen kirjoittaman Työrauhan julistuksen työttömien mielenosoituspäivänä 28.9. Turun torilla

Terveisiä itärajan tuntumasta!

Haluan kertoa, että kyllä mekin elämme ja toimimme täällä suuren naapurin kupeessa. Imatran työttömien toiminta lähti alkuun joulukuussa 1991, jolloin Imatran seurakunnan pastori Ossi Ojanen kutsui koolle työttömiä. Meitä saapui paikalle kahdeksan työntöntä. Kolmen päivän kurssin pohjalta päätimme kokoontua kerran kuussa teatterin kahviossa, työttömien toimikunnan nimissä.

Lokakuussa 1992 kaupunki antoi huoneiston meidän käyttömme, jolloin toimintamme helpottui huomattavasti, toimimme vapaaehtoisvoimin. Järjestäytymiskokous oli 30.11.1992 ja nimeksi päätettiin "Imatran Työttömät r.y.". Omin voimin hankituilla varoilla ostimme toimitalomme saunurin ja ompelukoneen. Liikealan ammattiosasto lahjoitti kopiokoneen ja seurakunnan avustuksella hankittiin kivenhiontalaiteet, ja niin alkoivat kivet muutoutua koruiksi.

Toimintaamme kuuluu erilaiset kurssit ja luennot, yhteislaulutaisuudet joihin musikanteri ja laulattaja löytyi omasta porukasta, pilkki- ja

pintaongintakipailut, ulkoilupäivät, teatteri ja vierailuretket muun muassa Tampereella tutustumassa heidän toimintaansa, saatiin heiltä mukavampia tarpeellisia retkievää. Myyjäisillä olemme saamme varoja yhdistykselle.

Maaliskuussa 1993 aloitti naapurikunnassa Ruokolahdella oma toimipiste, toimien Imatran työttömien kanssa yhteistyössä. TyönVuoksi -projekti aloitti työttömien aktivoimisen ja kurssituksen elokuussa 1993.

Tällä hetkellä toimintamme on seuraavaa: Puheenjohtajana on Markku Viskari, joka toimii myös Työn Vuoksi -projektin projektisihiteerinä, täystyöllistettynä.

Projekti, jonka odotetaan kestävän vielä pari vuotta, on laajentunut eri alojen työttömille taustaan katsojaksi. Huhtikuun alusta syyskuun loppuun on kurssilaisten määrä ollut 350 henkilöä. Työosuuskunnan perustamislaisuus oli 8.11.1994, mukana Imatran työttömät.

Toimintalaan kaupunki on palkannut Susen ottamaan lämpimästi uusia ja entisiä jäseniä vastaan, kahvikupposen ääreen ja keskustelemaan.

Kahdeksan markan ruokailussa seurakunnan tiloissa, joka on joka arkipäivä, toimivat Terttu ja Airi palkattuna, apunaan vapaaehtoisia. Kävijämäärä on 90-110 henkilöä päivässä. Ruokolahden toimipaikassa on myös kunnan ja seurakunnan yhteisesti palkkaama toiminnanohjaaja Maija, auttamassa työttömiä arki-ongelmissaan.

Parhailaan Imatran työttömien toiminnassa on menossa useita TyönVuoksi -projektin kursseja, korukiven hionta jatkuu, suunnitellaan joulumyyjäisiä ja muuta toimintaa. Olemme tehneet avustusten turvin kahtena syksynä seurakunnan Lappiin, jotka ovat olleet erittäin antoisia.

Tätä kirjoittaessa olen juuri palannut työttömien ihmisoikeuspäiviltä, jonka antia sulattaessa ja toisille kertoessani menee vielä pitkään. Syysterveiset kaikille kohtalotovereille ympäri Suomea meitä täältä Imatralta.

ULLA-MALJA MARTTILA

Jo riittää pallottelu Saarijärvellä!

On väärin, että täällä Saarijärvellä Kelan ja sosiaalitoimiston virkailijat saavat palloilla työttömiä luukulta luukulle antamatta heille asiaankuuluvaa toimeentulotukea, mikä on lopulta johdannut vakaviin taloudellisiin ongelmiin ja sunnoista häätöihin. Tätä pallottelua on nyt jatkunut vuodesta 1992 alkaen, eikä kukaan ole puuttanut asioideen kulkuun, vaikka niistä on valitettu.

Lisäksi Kelan ja sosiaalitoimiston virkailijat ovat käyttäneet työttömiä kohtaan henkistä väkivaltaa. He ovat väittäneet, että eivät anna toimeentulotukea Kelan päivärahain saajille, koska nämä ovat olleetkin töissä. Toimeentulotukea ei ole herunut puoleen vuoteen, mutta Kelan 116 markan päivärahaa he ovat kumminkin maksaneet, koska ovat

käisivät työnvälityksen puuttuvan asiaan.

On suorastaan synti jos työttömällä on vaikka ientulehdus tai muuten särkee hampaita. Kun apua ei tule mistään, joten työttömiltä irttoilevat hampaat ja tulee lisätauteja. Jos vielä sairastat työttömänä verenpainetauti, ja olet lääkityksellä ja ruokavaliolla, ei tule apua mistään näinhinkään vaivoihin. Tämä on jo työttömien sairauksilla ja terveydentilalla leikkittelyä.

Jo työttömältä sattu kuolemaan lähiomaisia, vaikka sisko tai setä, niin ei saa sossusta rahaa hautajaismatkoihinkaan. Eivät usko työttömän puhetta. Kelan päivärahoilla ei matkustella hautajaisiin, hyvä kun joku päiväinen leivän saa.

Ei ihme, vaikka eduskuntavaaleissa työttömiltä tulee tyhjiä äänes-

tyslippuja, taikka monikaan ei käy äänestämässä ollenkaan. Silloin taas ihmetellään, miksi työttömät jättivät äänestämättä. Nyt voi vielä tehdä jotain työttömien eteen, vaikka kiirehtiä kansalaispalkkaa, joka olisi 5500 markkaa kuukaudessa/brutto.

Terveisin

MARJA-LIISA WALLENSTJERNA
Saarijärven Työttömät ry:n puheenjohtaja
puh. toimistolle 944 - 423 783,
ma-pe klo 12-14

P.S. Jos näihin asioihin ei tule parannusta, Saarijärven Työttömät ry pyytää ruoka- ja muuta apua Ruotsin hallitukselta. Jääme odottamaan vastausta sosiaalihuoltokselta ja Suomen hallitukselta.

TVY:n yhteystiedot

HALLITUKSEN JÄSENET:

Uudenmaan lääni:

Markku Kekäläinen
Helsingin Työttömät
Fredrikinkatu 65 B II krs.,
00100 Helsinki
puh: 90-685 2134,
fax: 90-685 1658

Turun ja Porin lääni:

Mikko Immonen
Turun Seudun Työttömät
Murtomaantie 1, 20300 Turku
puh: 921-250 0727,
fax: 921-233 4320

Kymen lääni:

Ilpo Heltimoinen
Anjalankosken Työttömät
Päätie 16, 46900 Anjalankoski,
puh ja fax: 951-3634 394.

Hämeen lääni:

Veikko Mähönen
Tampereen Seudun Työttömät
Vuolteenkatu 11, 33100 Tampere
puh: 931-222 3387,
fax: 931-214 2869

Mikkelin lääni:

Martti Virnes
Mikkelin seudun
työttömien toimintajärjestö
Mikonkatu 23, 50100 Mikkelä
puh: 955-367 861

Keski-Suomen lääni:

Jyri Kiikka
Keski-Suomen
Työttömien Yhdistys
Schaumaninkatu 1, 40100 Jyväskylä
puh: 941-635 230,

Kuopion lääni:

Pirjo Kumpulainen
Iisalmen
Seudun Työttömät
Karjalankatu 5, 74100 Iisalmi
puh: 977-173 44

Pohjois-Karjalan lääni:

Sirkka-Liisa Mikkonen
Keski-Karjalan Työttömät
Leipurintie 3, 82500 Kitee
puh: 973-413 108

Vaasan lääni:

Jari Vuorinen
Kokkolan Työttömät
Pakkahuoneenkatu 5,
67100 Kokkola
puh: 968-831-5514

Oulun lääni:

Jorma Aho
Oulun Työttömien Oma Apu
Rautatiekatu 1, 90100 Oulu
puh: 981-311 5351,
fax: 981-311 9651

Lapin lääni:

Risto Kontio
Rovaniemen Seudun Työttömät
Maakuntakatu 4,
96100 Rovaniemi
puh: 960-345 250,
fax: 960-345 853

MUUT TOIMIHENKILÖT

Sihteri: Anja Salmi
TyöSalo-projekti
Länsiranta 4, 24100 Salo
puh: 924-333 375
949-523 875
924-7335 677

Taloudenhoitaja: Pirjo Kankaristo
Kumpare, 21150 Röölä
puh: 921-378 749

Kansainvälisten asiain vastaava:
Terttu Lehtiaho
Nokian Työttömät
puh ja fax: 931-340 3917

Ammattiyhdistys vastaava:

Seppo Vainio
Tampereen Seudun Työttömät
Vuolteenkatu 11, 33100 Tampere
puh: 931-222 3387,
fax: 931-214 2869

Ruotsinkielisen toiminnan

vastaava: Märten Grönholm
Närpiön Seudun Työttömät
Östragrenden 2, 64200 Närpiö
puh: 962-417 90

Tiedottaja, Karensisanomien

toimittaja: Hannu Oittinen
Vuolteenkatu 11, 33100 Tampere
Puh. 931-212 4753
fax 931-214 2869

TVY:n Helsingin toimiston

työntekijä: Sirkka Rajala
Lönrotinkatu 43 b A 3.,
00180 Helsinki
(käyntiosoite Köydenpunojankatu 5)
puh: 90-648 423,
fax: 90-685 1658

Kuusamon työttömyysprosentti on 26

Oli korkea aika saada oma yhdistys

Kuusamossa on työttömiä noin 2100. Se merkitsee, että kunnan työttömyysprosentti on noin 26. Joten oli korkea aika saada tännekin oma työttömien yhdistys, joka perustettiin 24. lokakuuta.

Toiminta alkoi kerran viikossa kokoontuvalla avoimella keskusteluryhmällä. Osanotto ei ole vielä ollut kovin vilkasta, mutta kokoontumiseen varattu puoleentoista tunnin aika ei ole mukana olleelle porukalle aina tahtonut riittää.

Asiaa ja hyviä ehdotuksia riittää kaikilla osallistujilla. Nykyään avoin keskusteluryhmä kokoontuu kaksi kertaa viikossa ja tarkoituksena

na olisi saada ohjelmaan mukaan myös luennointisijoita mm. kunnan eri elimistä ja julkisista palveluista.

Kuusamon kunta ja seurakunta järjestävät yhdessä työttömien ruokailua kerran viikossa. Lisäksi kunta myönsi työttömille alennetut hinnat uimahalliin. Myös paikallinen keilahalli palvelee meitä työttömiä alennetuilla hinnoilla.

Tässäpä meidän kuulumiset tällä hetkellä. Suunnitteilla on kaikenlaisia pientä puuhaa tulevaisuudessa.

Kuusamon työttömien yhdistys ry
TERTTU LEINONEN
sihteri

Syksy

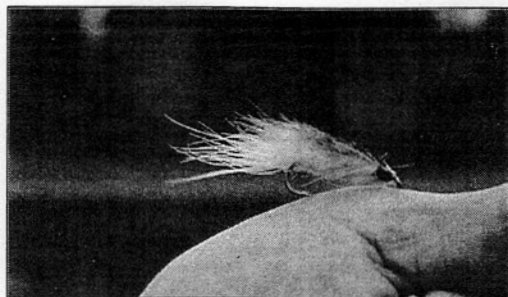
Puissa taitelijan keltainen paletti
koivujen alla karpässienien punavalkoiset ryhmittymät
ruoho auennut sieltä täältä kuin
vanhentuneen ihmisen kaljuuntunut päälaki

syksy, elämän jokavuotinen inventaario
saammeko siltä vastuuvapauden
uuteen kesään
kenpä tietäis sen.

ERIKI SALONEN

Rakennusmiehestä tuli kalamies

Kalastuksenvalvoja kaupungin keskustassa

Tammerkosken taimenet ja kirjolohet eivät tartuneet Unto Suojasen ja Pekka Hietalan perhoihin.

Perhokalastaja Unto Suojanen vaihtaa pilkkihaalarin toppatakkiin ja pujottaa vavan pussiin.

- Tällä viikolla kala ei ole ottanut. Jos nappaa, niin se on siima - siimoja kulkee ristiin rastiin tuolla kosken pohjassa.

Suojasen jäätyä ilman työtä kalastusharrastus vaihtui kokopäivätoimeksi: rakennusmiehestä tuli perhonsitoja ja Tammerkosken palkaton kalastuksenvalvoja.

- Joskus pitää yölläkin vahtia, kun rannoilla käy katkarapukalastajia. Salakalastajien jättämiä pakaste-katkaravunpyrstöjä on muuten aamuisin pitkin rantoja. Täällä ei saa käyttää syöttiä.

Kalalupia ei tarvitse nyt tarkastaa, sillä Suojanen tuntee kaikki kalastajat. Rannalla on vaisua, koska koululaisten syyslomat ovat ohi ja sää on tuhrainen.

Pekka Hietalan perho on tarttunut johonkin. Nykimisen ja kelaamisen jälkeen siima antaa periksi ja vetää mukanaan perhon sekä tupon Tammerkosken pohjakasvillisuutta.

- Tää on partahauki. Näitä tulee nykyään, kun tuonne kosken pohjaan on kasvanut levää.

Rakennusliittoon ja koukkuja ostamaan

Suojanen on oikeastaan matkalla Rakennusliittoon jättämään rahanomusta ja kalastustarvikeliikkeen ostamaan mustia koukkuja pohjaan jääneiden tilalle. Aikataulu joustaa kuitenkin sen verran, että Suojanen ehtii jutella kalajuttuja. Muut kalastajat korvaavat työtöve-rit.

- Tietenkin haen koko ajan työtä. Olen työtä etsiessäni käynyt hitaus- ja saneerauskurssin, vaikka se ei työnsaantia autakaan. Ne, joilla on työpaikka, huhkivat ylitöitä, mutta työttömiä ei helposti palkata. Kalaharrastus on minun tuuletusaukkoni.

Talvella kärpäsen-toukkia, kesällä perhoja

Suojasen perhot kimaltelevat houkuttelevasti.

- Voi perhoja tehdä villalangastakin. Tai oravanhännästä, hylkeen-karvasta, keinokarvasta, viidakkokukosta. Nämä kimmellykset ovat uutuus.

Klassisen lohiperhon materiaali maksaa muutaman kympin, mutta vitosellakin saa perhoaineet.

- Sano se Nekalan mäskin että on se mun perho, se vihree, melkeen parempi kuin perhomestari Veli Autti tekee , virmistää Suojanen Hietaselle.

Talvella Suojanen vaihtaa pilkkivapaaan ja kärpäsentoukkaan. Pakkasella koski höyryää kylmästi - nytkin kasvot punoittavat. Voimajuoksuusten takia kala ei tänään nappaa Tammerkoskessa, vaikka yläjuoksulle on juuri istutettu kirjolohta.

- Kai ne kalat vähän rauhoittuvat, kun turbiinit suljetaan ja koskessa on vähemmän perhoja.

Suojanen kaivaa päiväraha-anomuksen haalarin taskusta ja lähtee koukkukaupan kautta Rakennusliittoon.

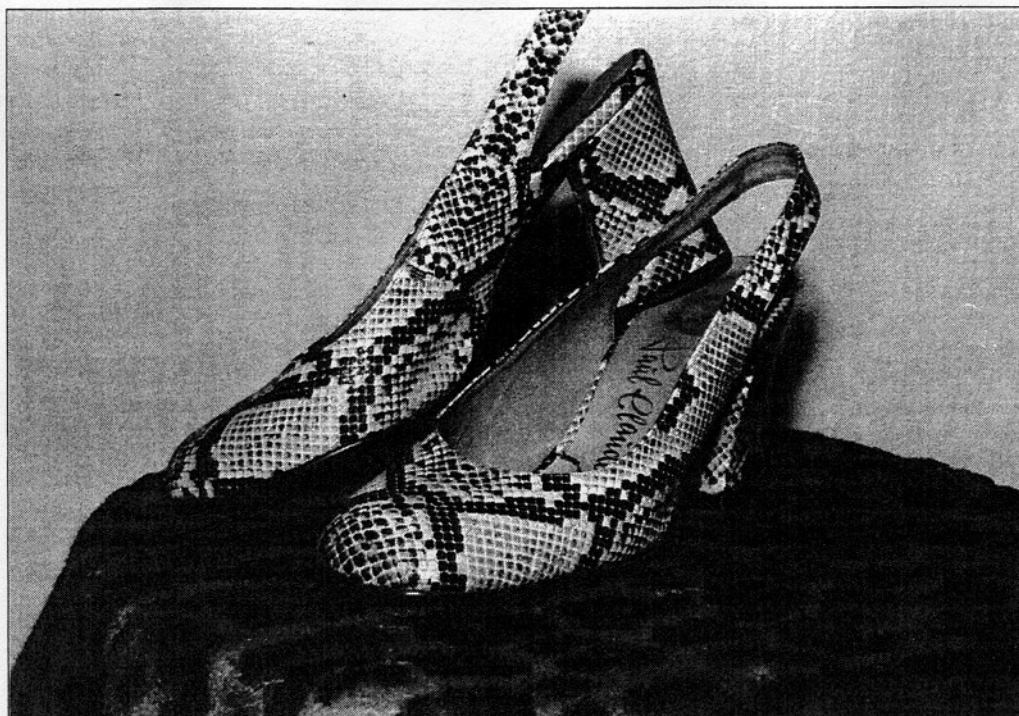

MARIA STENROOS

Käärmeennahkakengät!

Tuollaisia kenkiä olen aina halunnut!

Kävelen myyntitiskiä kohti, kun joku nainen jo tarttuu kenkiin ja sujauttaa ne jalkaansa. Jään odottamaan siinä toivossa, että nainen laskisi kengät käsistään. Kengät eivät näytä puristavan, mutta silti nainen empii. Minä en empisi, ne ovat juuri minun kokoani. "Saat ne kuudellakymppillä", myyjä tokaisee. Nainen kaivaa ryppyisen setelin taskustaan ja kengät ovat hänen.

Käärmeennahkakengät 60 mk, Helga-Neiti.

Tuttu tilanne kaikille, jotka käyvät kirpputoreilla. Tavaraa on joka lähtöön ja joukossa on aina joitain helmiä, jotka pitää vain hoksata nopeasti, sillä parhaimmat menevät päältä. Mikä tuntuukaan paremmalta kuin löytää suuren vaatepinon alta itselleen sopiva vaate parillakymppillä.

Samaa tavaraa löytyy tavarataloista kaikille, jos on vain valmis maksamaan. Viidelläsadalla markalla saa samanlaiset nahkanilkkurit kuin edellisellä ostajalla oli kassissaan. Tavarain hinta ei kuitenkaan takaa sen yksilöllisyyttä, eikä aina laatuakaan.

Rita Aihonen hankkii lähes kaikki vaateensa käytettyinä. Hän on tehnyt parhaat ja edullisimmat löytönsä kirpputoreilta.

- Vaatekappale voi olla joko varsin hintava tai muutaman markan ostos. Näin kompensoin vaatekuluni yleisen mittapuun mukaan todella kohtuullisiksi. Valtaosa vaateistani

tuppaavat olemaan käytettyjä ja olisivat sitä, vaikka olisin hyväntuloinen, sillä yksilöllisimmät löydötteen kirppiksiltä.

"Usko siihen että löytää tuottaa tuloksia"

Kirpputorit ovat pullollaan eri värisiä ja -kokoisia vaatteita. Miten siitä paljoudesta sitten löytää oman, vaatiiko se tuntien penkomista niin, että käy läpi jokaisen tangon?

- Joskus kävelet suoraan tavarain luo. Usko siihen että löytää tuottaa tuloksia, Rita kertoo.

Ritalle uusien vaatteiden löytäminen ei tuota tuskaa. Hän on niitä ih-

miä, jotka pystyvät loihittamaan mielestään tavallisenkin näköisestä mekosta ja paidasta upean asukokonaisuuden. Joskus tietää jo etukäteen,

mitä haluaa, ja löytää etsimänsä jo ensi silmäyksellä. Joskus tekee hyviä löytöjä kun ei etsi mitään. Tietynvärisen vaateen tuijottelu estää näkemästä kaikkia muita mahdollisuuksia, Rita huomauttaa.

Pukeutuminen voi olla itseironiaa

Ritalle eivät vaatteet eikä pukeutuminen ole yhdentekevä asia. Pukeutuminen voi olla muutakin kuin

lämpöisiä villapaitoja ja pitkiä housuja, se voi olla yksi tapa ilmaista itseään.

- Vaatteet merkitsee paljon, koska pystyn purkamaan ajoittaisen turhautumiseni kevytkenkäiseen vaatteilla leikkimiseen. Pukeutuminen voi olla esimerkiksi itseironiaa ja vastapooli sille, että pukeutumista pidetään yleensä vain välttämättömänä viimalta suojaavana tekijänä, kun se itseasiassa on kokonainen itseilmaisun alue ja roolileikki.

"Ei pidä ylenkatsoa nuhjuisimpia kirppiksistä"

Taloudellinen ahdinko on pakot-

tanut ihmiset tonkimaan kaappejaan ja autotallejaan; keräämään käyttökeltottomia esineitään ja vaatteitaan toreille myytäviksi. Tiskit notkuvat vanhoista kipoista, taskulampuista, kasettinauhureista, purkinavaajista ja kammoista.

- Hesassa on nykyään jokaisen pankin tai turkisliikkeen kohdalla kirpputori. Yritetään kaupata jopa käytettyjä alushousuja. Ei pidä kuitenkaan ylenkatsoa nuhjuisimpia kirppiksistä. Löydöt ovat niissä aina edullisimmillaan, Rita muistuttaa.

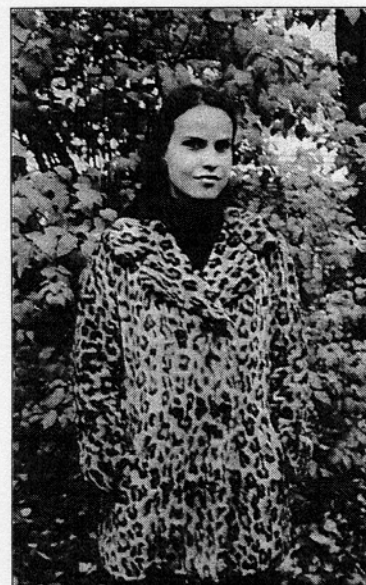
MIA RATINEN

Minimekko 20 mk, UFF. Pitkävärtiset mokkasaaappaat 30 mk, Tammelan tori.

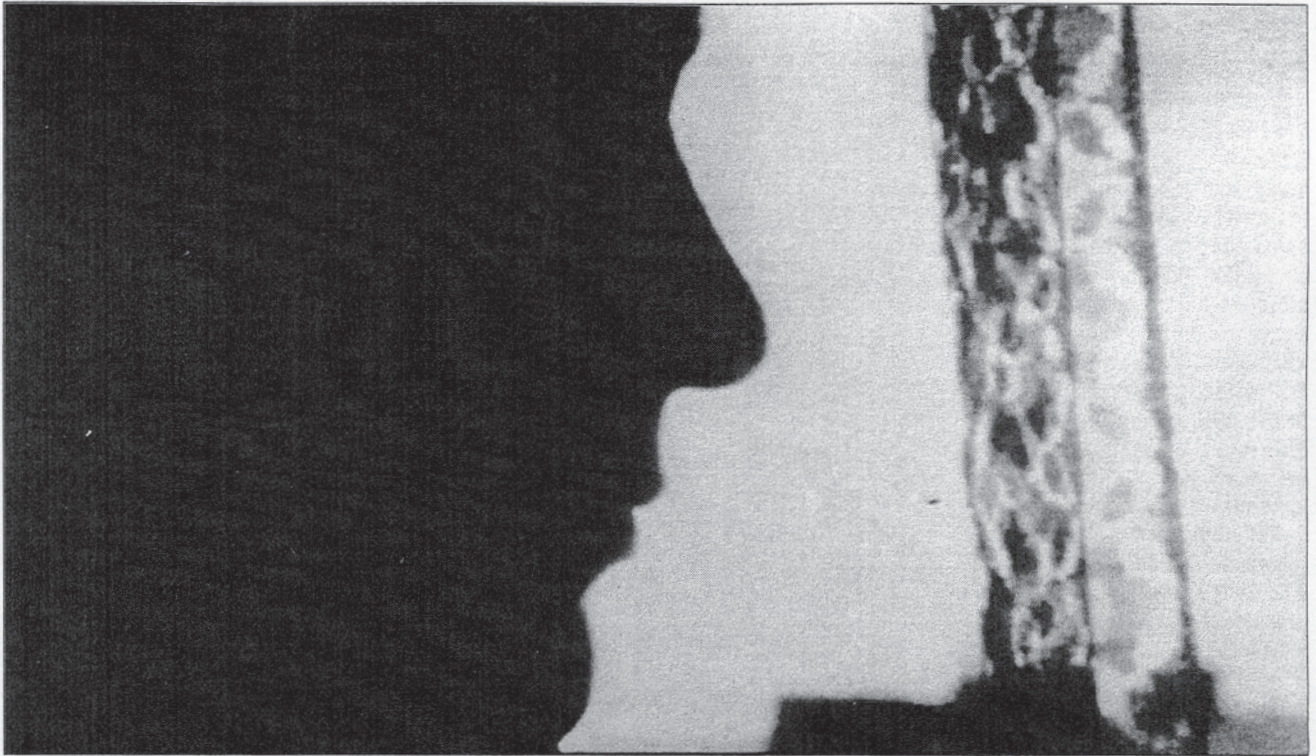

Pitkä Lurex-hame 3 mk, Haapajärven kirpputori. Pitsipusero 25 mk, UFF.

Leoparditakki 100 mk. Musta poolo, Kierrätyskeskus.

Ensimmäinen suomalainen elokuva työttömyydestä

"Miten on mahdollista, että EN PYSTY ELÄTTÄMÄÄN ITSEÄNI"

Tarvittiin puoli miljoonaa työtöntä ennenkuin valmistui ensimmäinen suomalainen elokuva työttömyydestä.

Kun Työttömän pöytäkirjan käsikirjoittaja Riikka Tanner piti päiväkirjaa omasta työttömän arjestaan vuosina 1990-1991, oli maassa 180 000 työtöntä.

Nyt kun Kanerva Cederströmin ohjaama elokuva on valmis, pyrkii Ahtisaaren-Pekkasen uljas työryhmä pudottamaan työttömien määrän 200 000:een. Mikäli talouskasvu jatkuu huikeana ja korot pysyvät alhaalla - EMU:n nimissä - työttömyyden kustannuksella.

"Olen ollut vuoden työttömänä. Jos olisin tiennyt mitä oli tulossa, en ehkä olisi jaksanut. Tai

sitten kaikki olisi mennyt toisin? Vaikeinta on ollut kestää täydellistä epävarmuutta."

Riikka Tanner jäi työttömäksi kasinotalouden romahduksen vuosina. Työttömän pöytäkirja näkeekin maailman työttömyyden yllättävän naisen mielentilojen valossa. Elokuva on matka työttömyyden ytimeen. Se tuo näkyville mitä tapahtuu kun vahvasti työkeskeisessä kulttuurissamme elävä ihminen temmataan irti päivittäisistä rutiineista.

Elokuvan keskeinen tapahtumapaikka on helsinkiläinen kaksio, johon ulkoinen maailma vain vaivoin tunkeutuu. Työttömän pöytäkirja on hiljaisen intensiivinen kuvaus kalvavan epävarmuuden tilasta, jossa eristäytyminen vie voimat, yksinäisyys ja toimettomuus alkavat tuntua pakolta. Häpeä ja itesyytykset valtaavat mielen.

"Miten on mahdollista, että en pysty elättämään itseäni? Olen alkanut potea kyvyttömyyttäni ja alan loukkaantua elämälle niin, että en enää välitä."

Työttömän pöytäkirja on kuvattu Helsingissä tammi-helmikuussa 1994. Päiväkirjan vuodenajat sulau-

tuvat hyisten talvipäivien harmaaseen kaupunkimaisemaan. Elokuva antaa työttömyydelle inhimilliset kasvot, tuo ulottuville elämän tilastojen takaa. Se on vahvatunnelmainen kuvaus ajastamme, joka on sirpaloitunut elämän ongelmat eri hallintokuntiin ja unohtanut ihmisen. Elokuvan päähenkilän arki on viranomaispäätösten raamittama ja sitä leimaa jatkuva kyvyttömyyden tunne.

"Tästä on vaikeata puhua, se on niin konkreettista ja silti sitä ei ole. Näissä päivissä on sellainen tuntu, että joku päättää josain jostakin, mutta silti päätökset eivät kosketa sinua."

Toivottomuuteen Työttömän pöytäkirja ei kuitenkaan lankea. Elokuva rohkaisee ja auttaa näkemään, ettei työttömyys ole yksilön oma vika. Toivoo on, mutta se ei ole vain ihmisen itsessään.

"Selvästi oivallan, että tällä tavoin jatkamalla mikään ei järjesty. On jollakin tapaa keksittävä tyystin oma tapa tienata lei-

pä, löydettävä vain joku rako mihin mennä."

TYÖTTÖMÄN PÖYTÄKIRJA

Kesto 60 minuuttia, mustavalkoinen Ohjaus ja leikkaus: Kanerva Cederström Käsikirjoitus: Riikka Tanner Kuvaus: Ilkka Ruuhijärvi Äänisuunnittelu ja äänitys: Jari Innanen/Soundwise Oy Pääosassa: Lea Vanajas

Esitysten järjestämiseen yms. liittyvät tiedustelut: Tuottaja Ilpo Murto-vaara/Netrum Oy puh. 90-750 133, tiedottaja Airi Leppänen/Kommentti Oy puh. 90-701 7023.

Työttömiä pöytäkirja esitetään Tampereella elokuvateatteri Niagarassa Kehräsaarassa maanantaina 5.12. kello 14.00. Esitys on ilmainen ja sen järjestävät Tampereen Seudun Työttömät ry, Pirkanmaan Elokuvakeskus ja Tampereen kaupungin kulttuuritoimisto. Elokuva esitetään myöhemmin mm. Turussa.